

**Grupa Kapitałowa
RAFAKO**

GRUPA PBG

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
ZA ROK ZAKOŃCZONY
DNIA 31 GRUDNIA 2015 ROKU**

wraz z opinią biegłego rewidenta

Spis treści

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	1
Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	2
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	3
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	4
Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	5
Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych - kontynuacja.....	6
Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym.....	7
DODATKOWE NOTY OBJAŚNIAJĄCE.....	8
1. Informacje ogólne.....	8
2. Skład Grupy.....	10
3. Skład Zarządu i Rady Nadzorczej jednostki dominującej	12
4. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego.....	12
5. Kontynuacja działalności.....	13
6. Istotne wartości oparte na profesjonalnym osądzie i szacunkach.....	13
6.1. Profesjonalny osąd	13
6.2. Niepewność szacunków.....	14
7. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego.....	16
7.1. Oświadczenie o zgodności	16
7.2. Waluta funkcjonalna i waluta sprawozdań finansowych	17
8. Zmiany stosowanych zasad rachunkowości (istotne zasady (polityka) rachunkowości)	17
9. Nowe standardy i interpretacje, które zostały opublikowane, a nie weszły jeszcze w życie.....	18
10. Zmiana szacunków	19
11. Istotne zasady rachunkowości	20
11.1. Wycena do wartości godziwej	20
11.2. Zasady konsolidacji	21
11.3. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych oraz wspólnych przedsięwzięciach.....	21
11.4. Udziały we wspólnych działaniach.....	22
11.5. Połączenia z jednostkami gospodarczymi pod wspólną kontrolą.....	22
11.6. Przeliczenie pozycji wyrażonych w walucie obcej	22
11.7. Rzeczowe aktywa trwałe	23
11.8. Wartości niematerialne	25
11.9. Wartość firmy	26
11.10. Nieruchomości inwestycyjne	27
11.11. Leasing	27
11.12. Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych.....	27
11.13. Koszty finansowania zewnętrznego.....	28
11.14. Odzyskiwalna wartość aktywów długoterminowych.....	28
11.15. Aktywa finansowe	28
11.16. Utrata wartości aktywów finansowych	30
11.16.1. Aktywa ujmowane według zamortyzowanego kosztu	30
11.16.2. Aktywa finansowe wykazywane według kosztu.....	30
11.16.3. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	30
11.17. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	31
11.18. Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczenia.....	31
11.19. Zapasy.....	32
11.20. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	32
11.21. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych.....	32
11.22. Kapitał podstawowy	32
11.23. Rezerwy	33
11.24. Oprocentowane kredyty bankowe, pożyczki i papiery dłużne	33
11.25. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania.....	33
11.26. Świadczenia pracownicze	34
11.27. Podatki.....	34
11.27.1. Podatek dochodowy.....	34
11.27.2. Podatek od towarów i usług.....	36
11.28. Przychody	36

11.28.1.	Sprzedaż towarów i produktów	36
11.28.2.	Świadczenie usług	36
11.28.3.	Odsetki	36
11.28.4.	Dywidendy	36
11.28.5.	Przychody z tytułu wynajmu	36
11.28.6.	Umowy o usługi budowlane	37
11.28.7.	Dotacje rządowe	37
11.29.	Zysk netto na jedną akcję	37
12.	Segmenty operacyjne	38
13.	Sezonowość lub cykliczność działalności Grupy	41
14.	Informacje dotyczące umów o usługę budowlaną	41
14.2.	Rezerwa na straty wynikające z umów o usługę budowlaną	44
14.3.	Rezerwa na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów	44
15.	Przychody i koszty	45
15.1.	Przychody ze sprzedaży produktów i usług	45
15.2.	Przychody ze sprzedaży materiałów	45
15.3.	Geograficzne obszary działalności	46
15.4.	Koszty sprzedanych produktów, usług i materiałów	46
15.5.	Amortyzacja środków trwałych i wartości niematerialnych, odpisy aktualizujące ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów	47
15.6.	Koszty świadczeń pracowniczych	47
15.7.	Pozostałe przychody operacyjne	47
15.8.	Pozostałe koszty operacyjne	48
15.9.	Przychody finansowe	48
15.10.	Koszty finansowe	48
15.11.	Składniki innych całkowitych dochodów	49
16.	Podatek dochodowy	49
16.1.	Obciążenie podatkowe	49
16.2.	Uzgodnienie efektywnej stawki podatkowej	50
16.3.	Odroczony podatek dochodowy wyliczony na dzień 31 grudnia 2015 roku	51
17.	Działalność zaniechana	52
18.	Propozycja podziału zysku za 2015 rok	54
19.	Majątek socjalny oraz zobowiązania ZFŚS	54
20.	Wynik przypadający na jedną akcję	55
21.	Istotne pozycje wykazane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	56
22.	Rzeczowe aktywa trwałe	57
23.	Środki trwałe w leasingu	59
24.	Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży nie związane z działalnością zaniechaną	59
25.	Nieruchomości inwestycyjne	59
26.	Wartości niematerialne	60
27.	Udział we wspólnym przedsięwzięciu	63
28.	Akcje/udziały w pozostałych jednostkach	64
29.	Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów - długoterminowe	64
30.	Inne aktywa finansowe długoterminowe	64
31.	Zapasy	65
32.	Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów krótkoterminowe	66
32.1.	Odpisy aktualizujące wartość należności handlowych oraz pozostałych należności	67
33.	Aktywa finansowe krótkoterminowe	68
33.1.	Instrumenty pochodne	68
33.2.	Lokaty krótkoterminowe	68
33.3.	Inne aktywa finansowe krótkoterminowe	68
33.4.	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	69
34.	Pozostałe aktywa niefinansowe krótkoterminowe	69
35.	Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy	70
35.1.	Zabezpieczenia ustanowione na środkach trwałych	70
35.2.	Zabezpieczenia ustanowione na wartościach niematerialnych	70
35.3.	Zabezpieczenia ustanowione na akcjach/udziałach	70
35.4.	Zabezpieczenia ustanowione na zapasach	70

35.5.	Zabezpieczenia ustanowione na należnościach handlowych	70
36.	Kapitał własny	71
36.1.	Kapitał podstawowy	71
36.2.	Wartość nominalna akcji	71
36.3.	Prawa akcjonariuszy	71
36.4.	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	71
36.5.	Kapitał zapasowy	71
36.6.	Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	71
36.7.	Zyski zatrzymane/niepokryte straty i wypłacone dywidendy.....	72
36.8.	Zarządzanie kapitałem	72
36.9.	Kapitał udziałów niekontrolujących (niekontrolujący udział w kapitale własnym)	72
36.10.	Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na WZ RAFAKO S.A., jednostki dominującej na koniec okresu sprawozdawczego	73
37.	Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki	74
38.	Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych	75
38.1.	Świadczenia pracownicze po okresie zatrudnienia oraz inne świadczenia	75
39.	Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania	76
39.1.	Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania długoterminowe	76
39.2.	Rezerwy, zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania krótkoterminowe	76
39.3.	Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	77
39.4.	Zobowiązania inwestycyjne	77
39.5.	Rezerwa na koszty z tytułu niewykorzystanych urlopów	78
39.6.	Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii	78
39.7.	Rezerwa na koszty napraw gwarancyjnych	79
39.8.	Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji bankowych i poręczeń.....	79
39.9.	Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego.....	80
40.	Dotacje	80
41.	Emisja, wykup i spłata dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych	81
42.	Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	82
43.	Sprawy sporne, postępowania sądowe	82
44.	Należności od jednostek powiązanych znajdujących się w procesie upadłości układowej	83
45.	Zmiany pozycji pozabilansowych	86
	Gwarancje	87
46.	Informacje o podmiotach powiązanych.....	88
47.	Jednostka dominująca Grupy	89
48.	Wspólne przedsięwzięcia, w których jednostki wchodzące w skład Grupy są współnikami	89
49.	Warunki transakcji z podmiotami powiązanymi	89
50.	Transakcje z udziałem innych członków Zarządu i Rady Nadzorczej.....	89
51.	Akcje w posiadaniu członków organów zarządzających i nadzorujących	89
52.	Udziały wyższej kadry kierowniczej w programie akcji pracowniczych	90
53.	Wynagrodzenia wyższej kadry kierowniczej Grupy	90
54.	Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz	97
55.	Informacja o umowie z biegłym rewidentem lub podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych	97
56.	Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym	99
56.1.	Ryzyko stopy procentowej.....	99
56.2.	Ryzyko walutowe	100
56.3.	Ryzyko cen towarów	101
56.4.	Ryzyko kredytowe.....	101
56.5.	Ryzyko związane z płynnością.....	101
57.	Instrumenty finansowe	102
57.1.	Wartość bilansowa klas i kategorii instrumentów finansowych.....	102
57.2.	Pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w podziale na kategorie instrumentów finansowych.....	104
57.3.	Ryzyko stopy procentowej.....	108
58.	Zatrudnienie.....	109
59.	Zdarzenia następujące po zakończeniu okresu sprawozdawczego	109

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku

	Nota	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014
Działalność kontynuowana			
Przychody ze sprzedaży		1 550 090	1 183 472
Przychody ze sprzedaży produktów i usług	15.1	1 548 069	1 181 452
Przychody ze sprzedaży materiałów	15.2	2 021	2 020
		<hr/>	<hr/>
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	15.4	(1 423 015)	(1 063 363)
		<hr/>	<hr/>
Zysk/(strata) brutto ze sprzedaży		127 075	120 109
Pozostałe przychody operacyjne	15.7	4 204	5 342
Koszty sprzedaży	15.4	(29 416)	(31 483)
Koszty ogólnego zarządu	15.4	(53 054)	(45 189)
Pozostałe koszty operacyjne	15.8	(8 090)	(11 060)
		<hr/>	<hr/>
Zysk/(strata) z działalności operacyjnej		40 719	37 719
Przychody finansowe	15.9	17 972	6 598
Koszty finansowe	15.10	(12 612)	(9 900)
		<hr/>	<hr/>
Zysk/(strata) brutto		46 079	34 417
Podatek dochodowy	16.1	(12 074)	(5 819)
		<hr/>	<hr/>
Zysk/(strata) z działalności kontynuowanej	20	34 005	28 598
		<hr/>	<hr/>
Działalność zaniechana			
Zysk/ (strata) z działalności zaniechanej	17	(55)	(4 814)
		<hr/>	<hr/>
Zysk netto za rok	20	33 950	23 784
		<hr/>	<hr/>

Racibórz, dnia 21 marca 2016 roku

Agnieszka
Wasilewska-Semail

Krzysztof Burek

Jarosław Dusiño

Edward Kasprzak

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Główny Księgowy

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku

	Nota	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014
Inne całkowite dochody za okres		(486)	(4 004)
<i>Pozycje podlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych</i>			
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	15.11	(231)	56
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej przypadające mniejszości		(1)	(5)
Inne całkowite dochody netto podlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych	15.11	(232)	51
<i>Pozycje niepodlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych</i>			
Inne całkowite dochody wynikające z zysków/(strat) aktuarialnych	15.11	(314)	(5 005)
Podatek dochodowy dotyczący innych całkowitych dochodów	15.11, 16	60	950
Inne całkowite dochody netto niepodlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych		(254)	(4 055)
Całkowity dochód za rok		33 464	19 780
Wynik netto przypadający:	20		
Akcjonariuszom jednostki dominującej		33 950	23 784
Akcjonariuszom niekontrolującym		34 070	22 583
		(120)	1 201
Całkowity dochód przypadający:		33 464	19 780
Dochody całkowite akcjonariuszy jednostki dominującej		33 585	18 584
Dochody całkowite udziałów niekontrolujących		(121)	1 196
Zysk/(strata) na jedną akcję:			
Podstawowy zysk/(strata) na jedną akcję w złotych	20	0,46	0,32
Zysk/(strata) na jedną akcję z działalności kontynuowanej			
Podstawowy zysk/(strata) na jedną akcję w złotych	20	0,46	0,40

Racibórz, dnia 21 marca 2016 roku

Agnieszka
Wasilewska-Semail

Krzysztof Burek

Jarosław Dusiło

Edward Kasprzak

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Główny Księgowy

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
AKTYWA			
Aktywa trwałe (długoterminowe)			
Rzeczowe aktywa trwałe	22	183 439	172 199
Nieruchomości inwestycyjne	25	–	–
Wartości niematerialne	26	15 211	9 310
Należności z tytułu dostaw i usług, pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów długoterminowe	29	35 648	29 706
Należności z tytułu dostaw i usług		35 409	29 706
Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów		239	–
Aktywa finansowe długoterminowe		30 129	33 770
Akcje/udziały w pozostałych jednostkach	28	229	388
Udzielone pożyczki długoterminowe	30	–	38
Lokaty długoterminowe	30	–	–
Inne aktywa finansowe długoterminowe	30	29 900	33 344
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	16.3	47 796	49 536
		312 223	294 521
Aktywa obrotowe (krótkoterminowe)			
Zapasy	31	18 817	21 730
Należności z tytułu dostaw i usług, pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów krótkoterminowe	32	481 766	459 451
Należności z tytułu dostaw i usług	32	277 397	248 399
Należności z tytułu podatku dochodowego	32	21 137	13 852
Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów	32	183 232	197 200
Należności z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną i związane z wyceną kontraktów rozliczenia międzyokresowe	14	233 992	257 803
Aktywa finansowe krótkoterminowe		203 357	38 919
Instrumenty pochodne	33.1	–	–
Lokaty krótkoterminowe	33.2	70	–
Udzielone pożyczki krótkoterminowe		80	70
Inne aktywa finansowe krótkoterminowe	33.3	5 946	–
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	33.4	197 261	38 849
		937 932	777 903
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	17, 24	1 063	74 138
SUMA AKTYWÓW		1 251 218	1 146 562

Racibórz, dnia 21 marca 2016 roku

Agnieszka
Wasilewska-Semail

Krzysztof Burek

Jarosław Dusiło

Edward Kasprzak

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Główny Księgowy

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
PASYWA			
Kapitał własny (przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej)			
Kapitał podstawowy	36.1	169 864	139 200
Nadwyżka ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	36.4	95 340	36 778
Kapitał zapasowy	36.5	112 715	114 393
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	36.6	(41)	190
Zyski zatrzymane / Niepokryte straty	36.7	47 213	10 700
		425 091	301 261
Kapitał udziałowców niekontrolujących	36.9	4 675	12 193
Kapitał własny ogółem		429 766	313 454
Zobowiązania długoterminowe			
Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki	37	–	–
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	42, 39.1	3 686	2 254
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	16.3	94	397
Rezerwa z tytułu świadczeń pracowniczych	38	23 552	24 907
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania długoterminowe		40 332	24 459
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	39.1	34 844	20 504
Zobowiązania z tytułu inwestycji	39.1	852	1 762
Pozostałe zobowiązania	39.1	4 636	2 193
		67 664	52 017
Zobowiązania krótkoterminowe			
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania krótkoterminowe		467 547	394 443
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	39.2	400 842	304 226
Zobowiązania z tytułu inwestycji	39.2	2 663	8 619
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	39.9	4	901
Pozostałe zobowiązania	39.2	64 038	80 697
Bieżąca część oprocentowanych kredytów bankowych i pożyczek	37	109 208	128 527
Pozostałe zobowiązania finansowe oraz z tytułu leasingu finansowego	39.2, 42	1 542	776
Rezerwa z tytułu świadczeń pracowniczych	38	2 004	1 896
Zobowiązania, rezerwy z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną i przychody przyszłych okresów		173 487	240 609
Zobowiązania z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną	14	142 795	207 271
Rezerwy z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną	14	29 885	32 267
Dotacje	40	807	1 071
		753 788	766 251
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami sklasyfikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży	17	–	14 840
Zobowiązania razem		821 452	833 108
SUMA PASYWÓW		1 251 218	1 146 562

Racibórz, dnia 21 marca 2016 roku

Agnieszka Wasilewska-Semail
Krzysztof Burek
Jarosław Dusiło
Edward Kasprzak
Tomasz Tomczak
Jolanta Markowicz

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku

	Nota	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk/(strata) brutto z działalności kontynuowanej		46 079	34 417
Zysk/(strata) brutto z działalności zaniechanej	17	(66)	(3 874)
Zysk/(strata) brutto		46 013	30 543
Korekty o pozycje:			
Amortyzacja	15.5	12 833	12 838
(Zyski)/straty z tytułu różnic kursowych		93	(485)
Odsetki i dywidendy, netto		4 181	7 092
(Zysk)/strata na działalności inwestycyjnej		(3 565)	(735)
Zwiększenie/ (zmniejszenie) stanu zobowiązań/aktywów finansowych z tytułu wyceny instrumentów pochodnych		(89)	104
Odpis aktualizujący wartość aktywów przeznaczonych do sprzedaży	17	(66)	8 779
(Zwiększenie)/ zmniejszenie stanu należności	21	(22 157)	28 632
(Zwiększenie)/ zmniejszenie stanu zapasów		3 404	(2 493)
Zwiększenie/ (zmniejszenie) stanu zobowiązań i rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych z wyjątkiem kredytów i pożyczek	21	106 566	140 562
Zmiana stanu rozliczeń z tytułu umów o usługę budowlaną	21	(41 794)	(51 955)
Podatek dochodowy zapłacony		(30 330)	(19 068)
Pozostałe		(1 167)	291
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		73 922	154 105
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych		1 615	1 523
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	21	(30 285)	(7 971)
Sprzedaż aktywów finansowych	2	21 430	4 999
Nabycie aktywów finansowych		-	(5 242)
Odsetki od udzielonych pożyczek		-	216
Dywidendy i odsetki otrzymane		94	177
Udzielenie pożyczek		-	(190)
Spłata udzielonych pożyczek		31	81
Pozostałe		(1 622)	408
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(8 737)	(5 999)

Racibórz, dnia 21 marca 2016 roku

Agnieszka
Wasilewska-Semal

Krzysztof Burek

Jarosław Dusiło

Edward Kasprzak

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Główny Księgowy

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych - kontynuacja za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku

	Nota	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu emisji akcji	41	89 225	–
Wpływy z tytułu dopłat do kapitału	2	1 200	190
Spłata zobowiązań z tytułu leasingu finansowego		(1 981)	(1 735)
Wpływy z tytułu zaciągnięcia pożyczek/kredytów		–	800
Spłata pożyczek/kredytów	21	(18 970)	(128 599)
Dywidendy wypłacone udziałom niekontrolującym		–	(605)
Odsetki zapłacone		(3 502)	(6 648)
Prowizje bankowe		(1 087)	(1 127)
Pozostałe		1 557	695
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		66 442	(137 029)
Zwiększenie/(zmniejszenie) netto stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		131 627	11 077
Różnice kursowe netto		(265)	102
Środki pieniężne na początek okresu	33.4	65 899	54 720
Środki pieniężne na koniec okresu, w tym:	33.4	197 261	65 899
- o ograniczonej możliwości dysponowania	33.4	2 153	1 370

Racibórz, dnia 21 marca 2016 roku

Agnieszka
Wasilewska-Semail

Krzysztof Burek

Jarosław Dusiło

Edward Kasprzak

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Główny Księgowy

Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku

	Kapitał akcyjny	Nadwyżka ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	Kapitał zapasowy	Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	Zyski zatrzymane/ Niepokryte straty	Razem	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny ogółem
Na 1 stycznia 2015 roku	139 200	36 778	114 393	190	10 700	301 261	12 193	313 454
Dochody całkowite za okres sprawozdawczy	–	–	–	(231)	33 816	33 585	(121)	33 464
Podział wyniku z lat ubiegłych	–	–	25 674	–	(25 674)	–	–	–
Emisja akcji serii J	30 664	58 562	–	–	–	89 226	–	89 226
Zbycie jednostki zależnej	–	–	(27 352)	–	27 352	–	(11 452)	(11 452)
Zmiana struktury Grupy Kapitałowej	–	–	–	–	1 019	1 019	4 055	5 074
Na 31 grudnia 2015 roku	<u>169 864</u>	<u>95 340</u>	<u>112 715</u>	<u>(41)</u>	<u>47 213</u>	<u>425 091</u>	<u>4 675</u>	<u>429 766</u>
Na 1 stycznia 2014 roku	139 200	36 778	252 821	134	(145 980)	282 953	11 136	294 089
Dochody całkowite za okres sprawozdawczy	–	–	–	56	18 528	18 584	1 196	19 780
Podział wyniku z lat ubiegłych	–	–	(138 428)	–	138 428	–	–	–
Dywidenda	–	–	–	–	–	–	(605)	(605)
Zmiana struktury kapitału w jednostkach zależnych	–	–	–	–	(276)	(276)	466	190
Na 31 grudnia 2014 roku	<u>139 200</u>	<u>36 778</u>	<u>114 393</u>	<u>190</u>	<u>10 700</u>	<u>301 261</u>	<u>12 193</u>	<u>313 454</u>

Racibórz, dnia 21 marca 2016 roku

Agnieszka
Wasilewska-Semail

Krzysztof Burek

Jarosław Dusiło

Edward Kasprzak

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Główny Księgowy

DODATKOWE NOTY OBJAŚNIAJĄCE

1. Informacje ogólne

Grupa Kapitałowa RAFAKO („Grupa”) składa się z RAFAKO S.A. („jednostka dominująca”) i jej spółek zależnych przedstawionych w nocie 2.

RAFAKO S.A. ("Spółka", "jednostka dominująca") jest spółką akcyjną z siedzibą w Raciborzu, ul. Łąkowa 33, której akcje znajdują się w publicznym obrocie. Spółka została utworzona aktem notarialnym dnia 12 stycznia 1993 roku. W dniu 24 sierpnia 2001 roku została wpisana do rejestru przedsiębiorców pod numerem KRS 34143 prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Gliwicach, X Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Jednostce dominującej nadano numer statystyczny REGON 270217865.

Czas trwania działalności spółek Grupy Kapitałowej jest nieoznaczony.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy obejmuje rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku oraz zawiera dane porównawcze na dzień i za rok zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku.

Podstawowym przedmiotem działania Grupy jest:

- Produkcja wytwornic pary, z wyłączeniem kotłów do centralnego ogrzewania gorącą wodą,
- Naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych,
- Instalowanie maszyn przemysłowych, sprzętu i wyposażenia,
- Produkcja konstrukcji metalowych i ich części,
- Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane,
- Produkcja przemysłowych urządzeń chłodniczych i wentylacyjnych,
- Produkcja pozostałych zbiorników, cystern i pojemników metalowych,
- Obróbka mechaniczna elementów metalowych,
- Obróbka metali i nakładanie powłok na metale,
- Produkcja maszyn do obróbki metalu,
- Naprawa i konserwacja maszyn,
- Działalność w zakresie architektury,
- Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne,
- Produkcja pieców, palenisk i palników piecowych,
- Sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn i urządzeń,
- Sprzedaż hurtowa metali i rud metali,
- Produkcja pozostałych maszyn ogólnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana,
- Produkcja narzędzi,
- Wytwarzanie energii elektrycznej,
- Przesyłanie energii elektrycznej,
- Dystrybucja energii elektrycznej,
- Handel energią elektryczną,
- Wytwarzanie i zaopatrywanie w parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych,
- Sprzedaż hurtowa wyrobów metalowych oraz sprzętu i dodatkowego wyposażenia hydraulicznego i grzejnego,
- Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi,
- Pozostałe badania i analizy techniczne,
- Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane,
- Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków,
- Hotele i podobne obiekty zakwaterowania,
- Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania,
- Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne,
- Pozostała usługowa działalność gastronomiczna,

- Działalność obiektów kulturalnych,
- Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna,
- Działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów,
- Badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie pozostałych nauk przyrodniczych i technicznych,
- Kucie, prasowanie, wyłaczanie i walcowanie metali; metalurgia proszków,
- Produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych i nawigacyjnych,
- Produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów,
- Produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej,
- Produkcja silników i turbin, z wyłączeniem silników lotniczych, samochodowych i motocyklowych,
- Produkcja sprzętu i wyposażenia do napędu hydraulicznego i pneumatycznego,
- Produkcja pozostałych pomp i sprężarek,
- Produkcja urządzeń dźwigowych i chwytaków,
- Naprawa i konserwacja urządzeń elektrycznych,
- Obróbka i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne,
- Demontaż wyrobów zużytych,
- Działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami,
- Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych,
- Roboty związane z budową dróg i autostrad,
- Roboty związane z budową dróg szynowych i kolei podziemnej,
- Roboty związane z budową rurociągów przesyłowych i sieci rozdzielczych,
- Roboty związane z budową linii telekomunikacyjnych i elektroenergetycznych,
- Roboty związane z budową pozostałych obiektów inżynierii lądowej i wodnej, gdzie indziej niesklasyfikowane,
- Rozbiórka i burzenie obiektów budowlanych,
- Przygotowanie terenu pod budowę,
- Wykonywanie wykopów i wierceń geologiczno-inżynierskich,
- Wykonywanie instalacji elektrycznych,
- Wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, cieplnych, gazowych i klimatyzacyjnych,
- Wykonywanie pozostałych instalacji budowlanych,
- Wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych,
- Sprzedaż hurtowa odpadów i złomu,
- Magazynowanie i przechowywanie pozostałych towarów,
- Działalność związana z oprogramowaniem,
- Działalność związana z doradztwem w zakresie informatyki,
- Działalność związana z zarządzaniem urządzeniami informatycznymi,
- Pozostała działalność usługowa w zakresie technologii informatycznych i komputerowych,
- Przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność,
- Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania,
- Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgonetek,
- Wynajem i dzierżawa pozostałych pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli,
- Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń budowlanych,
- Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń biurowych, włączając komputery,
- Wynajem i dzierżawa pozostałych maszyn, urządzeń oraz dóbr materialnych, gdzie indziej niesklasyfikowane,
- Naprawa i konserwacja komputerów i urządzeń peryferyjnych,
- Działalność obiektów sportowych,
- Pozostała działalność związana ze sportem,
- Pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania.

Jednostka dominująca posiada oddział w Turcji sporządzający samodzielne sprawozdanie finansowe, zgodne z prawem tureckim. Walutą funkcjonalną oddziału jest EUR.

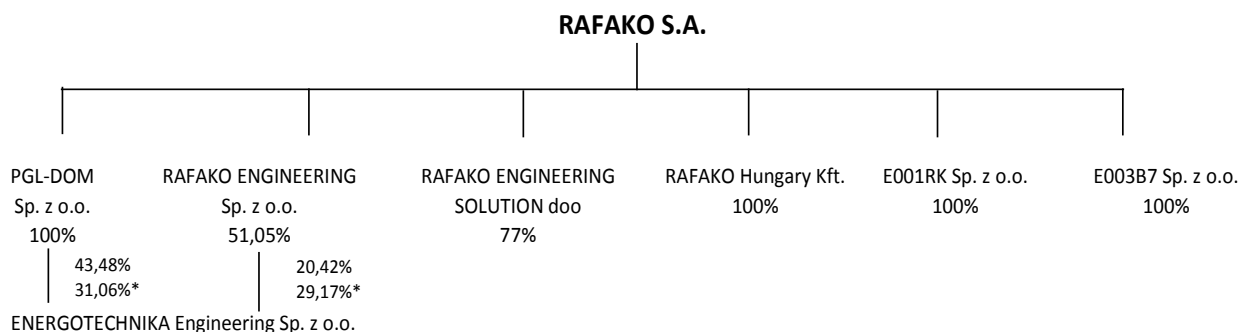
2. Skład Grupy

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje sprawozdanie RAFAKO S.A. oraz sprawozdania finansowe jej jednostek zależnych.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy co sprawozdanie jednostki dominującej, przy wykorzystaniu spójnych zasad rachunkowości. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest sporządzane zgodnie z MSR 27/MSSF 10 Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe.

W dniu 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa RAFAKO składała się z jednostki dominującej i siedmiu jednostek zależnych działających w branży energetycznej, usługowej i handlowej.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku konsolidacją sprawozdań finansowych objęto następujące spółki:

* procentowy udział prawa głosu na Zgromadzeniu Wspólników Spółki

Wykaz jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej RAFAKO objętych konsolidacją sprawozdań finansowych:

Nazwa i siedziba jednostki	Podstawowy przedmiot działalności	Właściwy sąd prowadzący rejestr oraz nr KRS	Zastosowana metoda konsolidacji
RAFAKO S.A. Racibórz	Produkcja generatorów pary z wyjątkiem kotłów do centralnego ogrzewania gorącą wodą	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 34143	–
PGL – DOM Sp. z o.o. Racibórz	Obsługa nieruchomości na własny rachunek	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 58201	pełna
RAFAKO Engineering Sp. z o.o. Racibórz	Działalność w zakresie projektowania budowlanego, urbanistycznego, technologicznego	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 287033	pełna
ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o.* Gliwice	Działalność w zakresie projektowania budowlanego, urbanistycznego, technologicznego i doradztwo inżynierskie	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 417946	pełna
RAFAKO ENGINEERING SOLUTION doo Belgrad	Działalność w zakresie projektowania technologicznego łącznie z doradztwem i sprawowaniem nadzoru dla budownictwa, przemysłu i ochrony środowiska	Agencja ds. Rejestrów Gospodarczych Republiki Serbii 20320524	pełna
RAFAKO Hungary Kft. Budapeszt	Montaż urządzeń w przemyśle energetycznym i chemicznym	Stołeczny Sąd Rejestrowy w Budapeszcie	pełna

* jednostka zależna w 20,42% od RAFAKO ENGINEERING Sp. z o. o. oraz w 43,48% od PGL – DOM Sp. z o.o., zależna pośrednio od RAFAKO S.A.

<i>Nazwa i siedziba jednostki</i>	<i>Podstawowy przedmiot działalności</i>	<i>Właściwy sąd prowadzący rejestr oraz nr KRS</i>	<i>Zastosowana metoda konsolidacji</i>
E001RK Sp. z o.o. Racibórz	Realizacja projektów budowlanych oraz związanych z budową dróg i autostrad, dróg szynowych i kolei podziemnej, mostów i tuneli, działalność w zakresie inżynierii i doradztwa technicznego i naukowego, produkcja, naprawa i konserwacja maszyn i urządzeń, wytwarzanie, przesyłanie i handel energią elektryczną.	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 479758	pełna
E003B7 Sp. z o.o. Racibórz	Realizacja projektów budowlanych, działalności w zakresie doradztwa i projektowania budowlanego, inżynierskiego i technologicznego	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 486911	pełna

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku udział w ogólnej liczbie głosów posiadany przez Grupę w podmiotach zależnych był równy udziałowi Grupy w kapitałach tych jednostek, za wyjątkiem jednostki zależnej ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o., w której RAFAKO Engineering Sp. z o.o. posiada 40% udziałów uprzywilejowanych w kapitale spółki (stanowią 57,14% głosów), natomiast PGL – DOM Sp. z o.o. posiada 43,48% udziałów w kapitale spółki, które stanowią 31,06% liczby głosów.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku miały miejsce zmiany w składzie Grupy Kapitałowej RAFAKO.

W dniu 23 lutego 2015 roku została zawarta umowa sprzedaży akcji jednostki zależnej FPM S.A. za łączną kwotę 48 milionów złotych na rzecz TDJ S.A. Zbyte aktywa stanowiły 82,19% kapitału zakładowego FPM S.A., oraz 82,19% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu FPM S.A. Wartość bilansowa tych aktywów w księgach rachunkowych jednostki dominującej wynosiła około 35,2 miliona złotych. Po dokonanej transakcji RAFAKO S.A. nie posiada żadnych akcji FPM S.A. Nie występują powiązania pomiędzy RAFAKO S.A. i osobami zarządzającymi lub nadzorującymi RAFAKO S.A., a TDJ S.A. ani jego osobami zarządzającymi.

W dniu 1 września 2015 roku podjęto uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego jednostki zależnej RAFAKO Engineering Sp. z o.o. z kwoty 1 000 000,00 złotych do kwoty 1 959 000,00 złotych, tj. o kwotę 959 000,00 złotych, poprzez utworzenie 1 918 nowych udziałów, o wartości nominalnej 500,00 złotych każdy udział. Uchwała wyłącza prawa pierwszeństwa dotychczasowego Wspólnika (jednostki dominującej - RAFAKO S.A.) do objęcia nowopowstałych udziałów proporcjonalnie do posiadanych udziałów i przyjmuje, że nowopowstałe udziały zostaną objęte przez nowego Wspólnika tj. spółkę powiązaną PBG oil and gas Sp. z o.o. – jednostka zależna od PBG S.A. w upadłości układowej. Udziały zostają pokryte wkładem niepieniężnym – aportem w postaci zorganizowanej części przedsiębiorstwa o łącznej wartości 3 878 658,74 złotych oraz wkładem pieniężnym w wysokości 1 200 000,00 złotych. Po zarejestrowaniu podwyższenia kapitału RAFAKO Engineering Sp. z o.o. udział RAFAKO S.A. w kapitale zakładowym wyniesie 51,05%, a udział PBG oil and gas Sp. z o.o. 48,95%. Podwyższenie kapitału Spółki zostało zarejestrowane przez Sąd Rejonowy w Gliwicach X Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 29 października 2015 roku.

W dniu 30 października 2015 roku jednostka dominująca nabyła zorganizowaną część przedsiębiorstwa jednostki powiązanej PBG Avatia Sp. z o.o. – jednostki zależnej od PBG S.A. w upadłości układowej, w skład której wchodzi ruchomości, wartości niematerialne i prawne oraz prawa wynikające z umów za łączną kwotę 2 500 000,00 złotych. Nabycie zorganizowanej części przedsiębiorstwa jest realizacją strategii zmierzającej do standaryzacji procesów i usług informatycznych w całej Grupie Kapitałowej PBG i umiejscowienie ich w strukturze organizacyjnej RAFAKO S.A. W związku ze spełnieniem warunku przejęcia kontroli nad nabytym przedsięwzięciem, do rozliczenia transakcji nabycia zostaną zastosowane wymogi MSSF 3 – Połączenie jednostek gospodarczych. Transakcja została szerzej opisana w nocie 26.

3. Skład Zarządu i Rady Nadzorczej jednostki dominującej

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku nie miały miejsca zmiany w składzie Zarządu jednostki dominującej.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego skład Zarządu jednostki dominującej przedstawia się następująco:

Agnieszka Wasilewska-Semail	- Prezes Zarządu
Krzysztof Burek	- Wiceprezes Zarządu
Jarosław Dusiło	- Wiceprezes Zarządu
Edward Kasprzak	- Wiceprezes Zarządu
Tomasz Tomczak	- Wiceprezes Zarządu

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku miały miejsce zmiany w składzie Rady Nadzorczej jednostki dominującej.

W dniu 18 czerwca 2015 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie RAFAKO S.A. podjęło następujące decyzje:

- ustaliło liczbę członków Rady Nadzorczej jednostki dominującej na 7 osób,
- powołało Radę Nadzorczą VIII kadencji w składzie:

Jerzy Wiśniewski	- Członek Rady Nadzorczej
Dariusz Sarnowski	- Członek Rady Nadzorczej
Piotr Wawrzynowicz	- Członek Rady Nadzorczej
Przemysław Schmidt	- Członek Rady Nadzorczej
Dariusz Szymański	- Członek Rady Nadzorczej
Adam Szyszka	- Członek Rady Nadzorczej
Małgorzata Wiśniewska	- Członek Rady Nadzorczej

W dniu 18 czerwca 2015 roku Rada Nadzorcza nowej kadencji ukonstytuowała się w sposób następujący:

Jerzy Wiśniewski	- Przewodniczący
Dariusz Sarnowski	- Wiceprzewodniczący
Piotr Wawrzynowicz	- Sekretarz

Z dniem 9 listopada 2015 roku Pan Piotr Wawrzynowicz – Sekretarz Rady Nadzorczej złożył rezygnację z zasiadania w Radzie Nadzorczej RAFAKO S.A.

W dniu 21 grudnia 2015 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie RAFAKO S.A. powołało w skład Rady Nadzorczej jednostki dominującej Pana Krzysztofa Gerulę.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego skład Rady Nadzorczej przedstawia się następująco:

Jerzy Wiśniewski	- Przewodniczący Rady Nadzorczej
Dariusz Sarnowski	- Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
Krzysztof Gerula	- Członek Rady Nadzorczej (niezależny)
Przemysław Schmidt	- Członek Rady Nadzorczej (niezależny)
Dariusz Szymański	- Członek Rady Nadzorczej
Adam Szyszka	- Członek Rady Nadzorczej (niezależny)
Małgorzata Wiśniewska	- Członek Rady Nadzorczej

4. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku zostało zatwierdzone przez Zarząd jednostki dominującej w dniu 21 marca 2016 roku.

5. Kontynuacja działalności

Najistotniejszym czynnikiem mającym wpływ na kontynuację działalności Grupy Kapitałowej RAFAKO S.A. jest sytuacja finansowa jednostki dominującej. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Grupę w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym, czyli 31 grudnia 2015 roku.

Kluczową kwestią z perspektywy możliwości kontynuowania działalności Grupy jest płynność finansowa tj. zapewnienie wystarczających źródeł finansowania realizowanych kontraktów. W związku z powyższym Zarząd jednostki dominującej przygotował prognozy finansowe obejmujące okres 12 miesięcy po dniu 31 grudnia 2015 roku oraz lata kolejne, w oparciu o szereg założeń, spośród których najbardziej kluczowe odnoszą się do:

- przedłużenia finansowania działalności jednostki dominującej w formie kredytu bankowego po dniu 31 maja 2016 roku - zgodnie z zawartym aneksem z dnia 29 maja 2015 roku termin spłaty posiadanego przez jednostkę dominującą kredytu został wydłużony do dnia 31 maja 2016 roku,
- terminowej realizacji kontraktów, które Grupa posiada w swoim portfelu, w szczególności terminowej realizacji przepływów finansowych związanych z realizacją tych kontraktów oraz renegotjacji wybranych kontraktów celem optymalizacji przepływów finansowych,
- realizacji kontraktów, które Grupa posiada w swoim portfelu na poziomie zakładanej obecnie marży, w szczególności brak pogłębiania się strat już rozpoznanych na niektórych kontraktach,
- uwolnienia zablokowanych środków finansowych w postaci kaucji gwarancyjnych w zamian za przedstawienie kontrahentom Grupy gwarancji bankowych. Na dzień przygotowania niniejszego sprawozdania finansowego Grupa posiada otwarte linie gwarancyjne w wysokości 175 mln złotych udzielone przez instytucje finansowe, z których ok. 65% jest obecnie wykorzystanych. Dostęp do niewykorzystanej części oraz negocjacje z instytucjami finansowymi w zakresie kolejnych gwarancji bankowych / ubezpieczeniowych umożliwi realizację nowych kontraktów budżetowanych do zdobycia w okresie 12 miesięcy pod dniu 31 grudnia 2015 roku.

W 2015 roku jednostka dominująca doprowadziła do podpisania z PKO BP S.A. aneksu wydłużającego okres spłaty kredytu bankowego w kwocie 150 mln złotych do dnia 31 maja 2016 roku, dokonała sprzedaży akcji FPM S.A. za kwotę ok. 48 mln złotych, przeprowadziła emisję akcji na kwotę ok. 93,5 mln złotych celem sfinansowania zabezpieczeń kontraktowych na potrzeby budowy portfela zamówień RAFAKO S.A. oraz zwiększenie poziomu wydatków w zakresie prowadzonych prac badawczo-rozwojowych, a w 2016 roku podpisała umowę z mBank dotyczącą udzielenia przez ten bank gwarancji związanych z realizacją projektu Jaworzno. Wszystkie te działania istotnie wpłynęły na poprawę sytuacji płynnościowej Grupy.

Zarząd jednostki dominującej jest przekonany, że założenia opisane powyżej będące kluczowe z punktu widzenia przygotowanych prognoz finansowych zostaną zrealizowane, co w istotny sposób poprawi sytuację płynnościową Grupy w okresie co najmniej 12 kolejnych miesięcy po dniu bilansowym.

Biorąc pod uwagę opisaną powyżej sytuację Zarząd jednostki dominującej jest przekonany co do realizacji przygotowanych prognoz finansowych na kolejny rok i w związku z tym przygotował załączone sprawozdanie finansowe w oparciu o zasadę kontynuacji działalności.

Grupa zastosowała MSSF według stanu obowiązującego dla sprawozdań finansowych za rok rozpoczynający się 1 stycznia 2015 roku.

6. Istotne wartości oparte na profesjonalnym osądzie i szacunkach

6.1. Profesjonalny osąd

Sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy wymaga od Zarządu jednostki dominującej osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa i zobowiązania i powiązane z nimi noty oraz ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować istotne korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości.

W procesie stosowania zasad (polityki) rachunkowości Zarząd jednostki dominującej dokonał następujących osądów, które mają największy wpływ na przedstawiane wartości bilansowe aktywów i zobowiązań.

Klasyfikacja umów leasingu, w których Grupa występuje jako leasingobiorca

Spółki Grupy Kapitałowej występują jako strony umów leasingu. Spółki dokonują klasyfikacji leasingu jako operacyjnego lub finansowego w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji.

Działalność zaniechana

W dniu 30 grudnia 2014 roku Zarząd jednostki dominującej podjął decyzję o sprzedaży segmentu „Paleniska i młyny”, na który składa się działalność spółki FPM S.A. W związku z tym FPM S.A. została wykazana w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za 2014 rok jako grupa przeznaczona do sprzedaży. Zarząd uznał, że jednostka zależna spełniała kryteria klasyfikacji jako przeznaczonej do sprzedaży, ponieważ:

- FPM S.A. jest przygotowana do natychmiastowej sprzedaży potencjalnemu nabywcy w obecnym stanie,
- Zarząd realizuje plan sprzedaży FPM S.A.: 30 grudnia 2014 roku podpisano warunkową Umowę Przedwstępną, na dzień publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania oba warunki się spełniły i doszło do sprzedaży akcji spółki FPM S.A.

Na dzień 19 lutego 2015 roku spółka FPM S.A. została wyłączona z Grupy Kapitałowej RAFAKO, a jej wyniki w okresie od 1 stycznia do 19 lutego 2015 roku zostały zaprezentowane jako działalność zaniechana.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku spółka FPM S.A. została sklasyfikowana jako grupa przeznaczona do sprzedaży oraz jako działalność zaniechana. Szczegółowe informacje na temat działalności zaniechanej zostały przedstawione w nocie 17.

Identyfikacja wbudowanych instrumentów pochodnych

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego kierownictwo Spółek dokonuje oceny, czy w ramach podpisanych umów występują cechy ekonomiczne i ryzyko właściwe dla wbudowanego instrumentu pochodnego w walucie obcej, które byłyby ściśle powiązane z cechami ekonomicznymi i ryzykiem właściwym dla umowy zasadniczej (głównego kontraktu).

Umowy konsorcjalne

Każdorazowo, po podpisaniu umowy o usługę budowlaną realizowanej w ramach konsorcjum, Spółki dokonują oceny charakteru umowy w celu określenia sposobu ujmowania przychodów i kosztów kontraktowych.

6.2. Niepewność szacunków

Poniżej omówiono podstawowe założenia dotyczące przyszłości i inne kluczowe źródła niepewności występujące na dzień bilansowy, z którymi związane jest istotne ryzyko znaczącej korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w następnym roku finansowym. Grupa przyjęła założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie wiedzy posiadanej podczas sporządzania sprawozdania finansowego. Występujące założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub zmian nie będących pod kontrolą Grupy. Takie zmiany są odzwierciedlane w szacunkach lub założeniach w chwili wystąpienia.

Decydujący wpływ na poziom prezentowanego wyniku netto za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku oraz wartości aktywów i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2015 roku miały szacunki dotyczące:

- poziomu budżetowanych przychodów i kosztów z tytułu realizacji umów o usługę budowlaną, stanowiący podstawę wyceny realizowanych kontraktów zgodnie z MSR 11,
- wysokości kar umownych z tytułu nieterminowej realizacji umów,
- poziomu rezerw na świadczenia pracownicze (Grupa ponosi koszty świadczeń z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia),
- utraty wartości aktywów, w tym aktywów finansowych (m.in. należności znajdujących się w postępowaniach arbitrażowych i układowych),
- zastosowanych stawek amortyzacyjnych,
- realizacji aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (w tym aktywa z tytułu straty podatkowej).

Poniżej omówiono podstawowe założenia dotyczące przyszłości i inne kluczowe źródła niepewności występujące na koniec okresu sprawozdawczego, z którymi związane jest istotne ryzyko znaczącej korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w następnym okresie sprawozdawczym.

Utrata wartości aktywów

Na koniec okresu sprawozdawczego Grupa przeprowadza test na utratę wartości firmy oraz analizę utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania, w przypadku których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości. Wymaga to oszacowania wartości użytkowej ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego należą te aktywa. Oszacowanie wartości użytkowej polega na ustaleniu przyszłych przepływów pieniężnych generowanych przez ośrodek wypracowujący środki pieniężne i ustalenia stopy dyskontowej do zastosowania w celu obliczenia bieżącej wartości tych przepływów. Grupa dokonała oceny, czy występują przesłanki mogące wskazywać na utratę wartości aktywów. Przeprowadzona analiza wykazała, że w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku przesłanki takie nie wystąpiły.

Wartości odpisów aktualizujących wartość aktywów na koniec roku obrotowego zostały przedstawione w nocie 22, 26, 32.1, 33.3 oraz 44 niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Ujmowanie przychodów

Grupa stosuje metodę procentowego zaawansowania prac przy rozliczaniu kontraktów długoterminowych. Stosowanie tej metody wymaga od Spółki szacowania proporcji dotychczas wykonanych prac do całości usług do wykonania. Gdyby szacunek łącznych kosztów realizacji kontraktów wzrósł o 10%, w stosunku do oszacowania Grupy, kwota przychodu zostałaaby zmniejszona o około 68,3 mln złotych.

Wycena rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych

Rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych zostały oszacowane za pomocą metod aktuarialnych.

Przyjęte w tym celu założenia zostały przedstawione w nocie 38.1. Zmiana rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych w okresie związana jest z ujęciem kosztów bieżącego zatrudnienia, kosztów odsetek oraz wypłaconych świadczeń.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwą instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek ustala się wykorzystując odpowiednie techniki wyceny. Przy wyborze odpowiednich metod i założeń Grupa kieruje się profesjonalnym osądem. Sposób ustalenia wartości godziwej poszczególnych instrumentów finansowych został przedstawiony w nocie 57.

Stawki amortyzacyjne

Wysokość stawek oraz odpisów amortyzacyjnych jest ustalana na podstawie przewidywanego okresu ekonomicznego użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałych oraz szacunków dotyczących wartości rezydualnej środków trwałych. Grupa corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów ekonomicznej użyteczności na podstawie bieżących szacunków.

Składnik aktywów z tytułu podatku dochodowego

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie stałoby się nieuzasadnione. Aktywa z tytułu podatku odroczonego są wyceniane przy zastosowaniu stawek podatkowych, które będą stosowane na moment przewidywanego zrealizowania składnika aktywów, przyjmując za podstawę przepisy podatkowe, które obowiązywały na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Rezerwa na przewidywane straty na kontrakcie

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego Grupa dokonuje aktualizacji szacunków całkowitych przychodów oraz kosztów z tytułu umów o usługę budowlaną rozliczanych metodą stopnia zaawansowania kontraktu. Przewidywaną stratę na kontrakcie Grupa ujmuje jako koszt zgodnie z MSSF. Szczegóły dotyczące rozliczenia przychodów i kosztów z umów o usługę budowlaną za okres sprawozdawczy zostały przedstawione w notach 11.28.6 i 14 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Rezerwa na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów

Grupa tworzy rezerwę na karę umowną z tytułu nieterminowej realizacji umowy, jeżeli występuje istotne prawdopodobieństwo naliczenia kary za opóźnienie w realizacji przedmiotu umowy i opóźnienie to powstało z winy Spółek Grupy, jako wykonawcy umowy. Wysokość rezerwy wynika z zapisanej w danej umowie wartości kary za dany okres opóźnienia. Szczegóły dotyczące wartości oszacowanych w ten sposób rezerw zostały zaprezentowane w nocie 14 niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Odpisy aktualizujące wartość aktywów finansowych

Na dzień zakończenia okresu sprawozdawczego Grupa ocenia czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika należności lub grupy aktywów finansowych. Jeżeli wartość możliwa do odzyskania składnika aktywów jest niższa od jego wartości bilansowej dana jednostka dokonuje odpisu aktualizującego do poziomu bieżącej wartości planowanych przepływów pieniężnych. Kwestia wartości godziwej/odzyskiwalnej należności od podmiotów powiązanych znajdujących się w procesie upadłości została szeroko opisana w nocie 44.

Rozpoznanie aktywa finansowego (należności) w wyniku utraty kontroli nad jednostką zależną

W wyniku utraty kontroli nad jednostką zależną, o której szerzej mowa w nocie 44, jednostka dominująca rozpoznała w sprawozdaniu z sytuacji finansowej za 2012 rok należność, która na moment początkowego ujęcia została wyceniona do wartości godziwej tj. w wartości bieżącej spodziewanych wpływów. Wycena ta została przeprowadzona przy zastosowaniu określonych założeń, takich jak szacowany okres dyskontowania, szacowana kwota wpływu, szacowana stopa dyskontowa. Biorąc pod uwagę niepewność w zakresie dochodzenia przez RAFAKO S.A. wierzytelności z tytułu zwrotu ceny zapłaconej za akcje ENERGOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A., oszacowanie poziomu parametrów do wyceny analizowanej należności, w szczególności na potrzeby początkowej jej wyceny było utrudnione i obciążone niepewnością co do realizacji przyjętych szacunków.

Wycena należności od jednostek powiązanych w postępowaniu układowym

Jak szerzej opisano w nocie 44, postanowieniem z dnia 8 października 2015 roku Sąd Upadłościowy zatwierdził układ PBG, jednakże na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego postanowienie to nie jest prawomocne. Zarząd jednostki dominującej dokonał aktualizacji wyceny należności w oparciu o nowe założenia, tj. wartość godziwa rozpoznanej należności została oszacowana przy uwzględnieniu spodziewanych wpływów środków pieniężnych do RAFAKO S.A. biorąc pod uwagę propozycje układowe PBG S.A. w upadłości układowej zakładające spłatę w wysokości 500 tysięcy złotych oraz 80 - procentową redukcję wierzytelności powyżej 500 tysięcy złotych (dla której nie rozpoznano aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego) oraz spodziewany pierwszy termin wpływu środków pieniężnych z pięcioletniego okresu spłaty, oszacowany przez Zarząd RAFAKO S.A. na 30 czerwca 2016 roku.

7. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, zmodyfikowaną dla instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej.

7.1. Oświadczenie o zgodności

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) zatwierdzonymi przez UE („MSSF UE”). Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania do publikacji, biorąc pod uwagę toczący się w UE proces wprowadzania MSSF oraz prowadzoną przez Grupę działalność, w zakresie stosowanych przez Spółki Grupy zasad rachunkowości, MSSF różnią się od MSSF UE.

Grupa skorzystała z możliwości, występującej w przypadku stosowania MSSF UE, zastosowania KIMSF 21 dopiero od okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2015 roku, natomiast zmian do MSR 19 oraz Zmian wynikających z przeglądu MSSF - Cykl 2010-2012 od okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku.

MSSF UE obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości („RMSR”) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej („KIMSF”).

Grupa zastosowała MSSF według stanu obowiązującego dla sprawozdań finansowych za rok rozpoczynający się 1 stycznia 2015 roku.

7.2. Waluta funkcjonalna i waluta sprawozdań finansowych

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest przedstawione w złotych polskich („PLN”), a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych.

Walutami funkcjonalnymi jednostki dominującej oraz jednostek zależnych, za wyjątkiem RAFAKO Engineering Solution doo. oraz RAFAKO Hungary Kft., jest złoty polski. Walutą funkcjonalną RAFAKO Engineering Solution doo. jest dinar serbski, natomiast spółki RAFAKO Hungary Kft. forint węgierski. Pozycje sprawozdania finansowego spółek zagranicznych są przeliczane przy użyciu odpowiednich kursów wymiany na walutę prezentacji Grupy Kapitałowej RAFAKO.

8. Zmiany stosowanych zasad rachunkowości (istotne zasady (polityka) rachunkowości)

Zasady (polityki) rachunkowości zastosowane do sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego są spójne z tymi, które zastosowano przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku, z wyjątkiem zastosowania następujących zmian do standardów oraz nowych interpretacji obowiązujących dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2015 roku:

- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2011-2013 obejmujące:
  - Zmiany do MSSF 3 Połączenia przedsięwzięć
Zmiany wyjaśniają, że nie tylko wspólne przedsięwzięcia, ale również wspólne ustalenia umowne pozostają poza zakresem MSSF 3. Wyjątek ten stosuje się jedynie do sporządzania sprawozdania finansowego wspólnego ustalenia umownego. Zmiana ta stosowana jest prospektywnie.
Zastosowanie tych zmian nie miało wpływu na sytuację finansową ani na wyniki działalności Grupy.
  - Zmiany do MSSF 13 Wycena według wartości godziwej
Zmiany wyjaśniają, że wyjątek dotyczący portfela inwestycyjnego ma zastosowanie nie tylko do aktywów finansowych i zobowiązań finansowych, ale także do innych umów objętych MSR 39. Zmiany stosuje się prospektywnie.
Zastosowanie tych zmian nie miało wpływu na sytuację finansową ani na wyniki działalności Grupy.
  - Zmiany do MSR 40 Nieruchomości inwestycyjne
Opis dodatkowych usług opisany w MSR 40 rozróżnia nieruchomości inwestycyjne od nieruchomości zajmowanych przez właściciela (to jest od rzeczowych aktywów trwałych). Zmiana stosowana jest prospektywnie i wyjaśnia, że to MSSF 3, a nie definicja dodatkowych usług zawarta w MSR 40, używany jest do określenia czy transakcja jest nabyciem aktywa czy też przedsięwzięcia.
Zastosowanie tych zmian nie miało wpływu na sytuację finansową ani na wyniki działalności Grupy.
- KIMSF 21 Opłaty publiczne
Interpretacja wyjaśnia, że jednostka ujmuje zobowiązanie z tytułu opłaty publicznej w momencie, gdy nastąpi zdarzenie obligujące, czyli działanie, które wywołuje konieczność uiszczenia opłaty zgodnie z przepisami. W przypadku opłat należnych po przekroczeniu minimalnego progu, jednostka nie rozpoznaje zobowiązania do momentu, gdy zostanie osiągnięty ten próg. KIMSF 21 stosowany jest retrospektywnie.
Zastosowanie tych zmian nie miało wpływu na sytuację finansową ani na wyniki działalności Grupy.

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego innego standardu, interpretacji lub zmiany, która została opublikowana, lecz nie weszła dotychczas w życie w świetle przepisów Unii Europejskiej.

9. Nowe standardy i interpretacje, które zostały opublikowane, a nie weszły jeszcze w życie

Następujące standardy i interpretacje zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, a nie weszły jeszcze w życie:

- MSSF 9 *Instrumenty Finansowe* (opublikowano dnia 24 lipca 2014 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSR 19 *Programy określonych świadczeń: Składki pracownicze* (opublikowano dnia 21 listopada 2013 roku) – mająca zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 lipca 2014 roku lub później, w UE mające zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 lutego 2015 roku lub później,
- *Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2010-2012* (opublikowano dnia 12 grudnia 2013 roku) – niektóre ze zmian mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 lipca 2014 roku lub później, a niektóre perspektywnie dla transakcji mających miejsce dnia 1 lipca 2014 roku lub później, w UE mające zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 lutego 2015 roku lub później,
- MSSF 14 *Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe* (opublikowano dnia 30 stycznia 2014 roku) – zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej proces zatwierdzania standardu w wersji wstępnej nie zostanie zainicjowany przed ukazaniem się standardu w wersji ostatecznej - do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 11 *Rozliczenie nabycia udziału we wspólnej działalności* (opublikowano dnia 6 maja 2014 roku) - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- Zmiany do MSR 16 oraz MSR 38 *Wyjaśnienie dopuszczalnych metod amortyzacji* (opublikowano dnia 12 maja 2014 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- MSSF 15 *Przychody z tytułu umów z klientami* (opublikowano dnia 28 maja 2014 roku), obejmujący zmiany do MSSF 15 *Data wejścia w życie MSSF 15* (opublikowano dnia 11 września 2015 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSR 16 i MSR 41 *Rolnictwo: rośliny produkcyjne* (opublikowano dnia 30 czerwca 2014 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- Zmiany do MSR 27 *Metoda praw własności w jednostkowym sprawozdaniu finansowym* (opublikowano dnia 12 sierpnia 2014 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 *Transakcje sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem* (opublikowano dnia 11 września 2014 roku) – nie podjęto decyzji odnośnie terminu, w którym EFRAG przeprowadzi poszczególne etapy prac prowadzących do zatwierdzenia niniejszych zmian - do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE - termin wejścia w życie został odroczony przez RMSR na czas nieokreślony,
- *Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2012-2014* (opublikowano dnia 25 września 2014 roku) - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 10, MSSF 12 i MSR 28 *Jednostki inwestycyjne: Zastosowanie wyjątku dotyczącego konsolidacji* (opublikowano dnia 18 grudnia 2014 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- Zmiany do MSR 1 *Ujawnienia* (opublikowano dnia 18 grudnia 2014 roku) - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- MSSF 16 *Leasing* (opublikowano dnia 13 stycznia 2016 roku) - nie podjęto decyzji odnośnie terminu, w którym EFRAG przeprowadzi poszczególne etapy prac prowadzących do zatwierdzenia niniejszych zmian do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później,
- Zmiany do MSR 12 *Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikających z nierozliczonych strat podatkowych* (opublikowano dnia 19 stycznia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później,

- Zmiany do MSR 7 *Inicjatywa w zakresie ujawniania informacji* (opublikowano dnia 29 stycznia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później.

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego standardu, interpretacji lub zmiany, która została opublikowana, lecz nie weszła dotychczas w życie.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego wejście w życie powyższych standardów, zmian oraz interpretacji jak również ich wpływ na informacje finansowe będący skutkiem zastosowania powyższych standardów, zmian bądź interpretacji po raz pierwszy jest w trakcie analizy przez Zarząd Grupy.

10. Zmiana szacunków

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa dokonała weryfikacji i aktualizacji szacunków w istotnych obszarach, które zostały opisane w nocie 6.2.

Grupa stosuje metodę procentowego zaawansowania prac przy rozliczaniu kontraktów długoterminowych. Stosowanie tej metody wymaga od Grupy szacowania proporcji dotychczas wykonanych prac do całości usług do wykonania. Zmiana szacunków dotyczy szacowania przychodów ze sprzedaży realizowanych kontraktów o całkowitej wartości przychodów o wartości od 500 tysięcy do 5 milionów złotych. Dotychczasowy szacunek przychodów na bazie marży zerowej został zastąpiony rozpoznaniem marży na tych kontraktach w stosunku do ich procentowego zaangażowania.

Poniżej zaprezentowano wpływ zmiany szacunków na pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku:

	<i>Przychody ze sprzedaży produktów i usług</i>	<i>Zysk/strata brutto</i>	<i>Podatek dochodowy</i>	<i>Zysk netto</i>
Przed zmianą szacunków	1 546 215	44 225	(11 722)	32 503
Wycena kontraktów zgodnie z MSR 11	1 854	1 854	(352)	1 502
Po zmianie szacunków	1 548 069	46 079	(12 074)	34 005

Poniżej zaprezentowano wpływ zmiany szacunków na pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2015 roku:

	<i>Rozliczenia międzyokresowe z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną</i>	<i>Zobowiązania z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną</i>	<i>Aktywa z tytułu podatku odroczonego</i>	<i>Zyski zatrzymane/ Niepokryte straty</i>
Przed zmianą szacunków	232 899	143 555	48 148	45 712
Wycena kontraktów zgodnie z MSR 11	1 093	(760)	(352)	1 501
Po zmianie szacunków	233 992	142 795	47 796	47 213

11. Istotne zasady rachunkowości

11.1. Wycena do wartości godziwej

Grupa wycenia instrumenty finansowe takie jak instrumenty dostępne do sprzedaży oraz instrumenty pochodne w wartości godziwej na każdy dzień bilansowy.

Wartość godziwa jest rozumiana jako cena, która byłaby otrzymana ze sprzedaży składnika aktywów, bądź zapłacona w celu przeniesienia zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach zbycia składnika aktywów między uczestnikami rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych. Wycena wartości godziwej opiera się na założeniu, że transakcja sprzedaży składnika aktywów lub przeniesienia zobowiązania odbywa się albo:

- na głównym rynku dla danego składnika aktywów bądź zobowiązania,
- w przypadku braku głównego rynku, na najkorzystniejszym rynku dla danego składnika aktywów lub zobowiązania.

Zarówno główny jak i najbardziej korzystny rynek muszą być dostępne dla Grupy.

Wartość godziwa składnika aktywów lub zobowiązania jest mierzona przy założeniu, że uczestnicy rynku przy ustalaniu ceny składnika aktywów lub zobowiązania działają w swoim najlepszym interesie gospodarczym.

Wycena wartości godziwej składnika aktywów niefinansowych uwzględnia zdolność uczestnika rynku do wytworzenia korzyści ekonomicznych poprzez jak największe i najlepsze wykorzystanie składnika aktywów lub jego zbycie innemu uczestnikowi rynku, który zapewniłby jak największe i jak najlepsze wykorzystanie tego składnika aktywów.

Grupa stosuje techniki wyceny, które są odpowiednie do okoliczności i w przypadku których są dostępne dostateczne dane do wyceny wartości godziwej, przy maksymalnym wykorzystaniu odpowiednich obserwowalnych danych wejściowych i minimalnym wykorzystaniu nieobserwowalnych danych wejściowych.

Wszystkie aktywa oraz zobowiązania, które są wyceniane do wartości godziwej lub ich wartość godziwa jest ujawniana w sprawozdaniu finansowym są klasyfikowane w hierarchii wartości godziwej w sposób opisany poniżej na podstawie najniższego poziomu danych wejściowych który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej traktowanej jako całość:

- Poziom 1 – Notowane (nieskorygowane) ceny rynkowe na aktywnym rynku dla identycznych aktywów lub zobowiązań,
- Poziom 2 – Techniki wyceny dla których najniższy poziom danych wejściowych, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej jako całości jest bezpośrednio bądź pośrednio obserwowalny,
- Poziom 3 – Techniki wyceny dla których najniższy poziom danych wejściowych, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej jako całości jest nieobserwowalny.

Na każdą datę bilansową, w przypadku aktywów i zobowiązań występujących na poszczególne daty bilansowe w sprawozdaniu finansowym Grupa ocenia, czy miały miejsce transfery między poziomami hierarchii poprzez ponowną ocenę klasyfikacji do poszczególnych poziomów, kierując się istotnością danych wejściowych z najniższego poziomu, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej traktowanej jako całość.

Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości dotyczących wyceny do wartości godziwej.

Zarząd jednostki dominującej określa zasady i procedury dotyczące zarówno systematycznego wyceniania do wartości godziwej np. nieruchomości inwestycyjnych oraz nienotowanych aktywów finansowych, jak i wycen jednorazowych np. w przypadku aktywów przeznaczonych do sprzedaży w działalności zaniechanej.

Na potrzeby ujawnienia wyników wyceny do wartości godziwej Grupa ustaliła klasy aktywów i zobowiązań na podstawie rodzaju, cech i ryzyka związanego z poszczególnymi składnikami aktywów i zobowiązań oraz poziom w hierarchii wartości godziwej, jak opisano powyżej.

11.2. Zasady konsolidacji

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje sprawozdanie finansowe RAFAKO S.A. oraz sprawozdania finansowe jednostek przez nią kontrolowanych (zależnych) sporządzone każdorazowo za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych po uwzględnieniu korekt doprowadzających do zgodności z MSSF sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy co sprawozdanie jednostki dominującej, przy wykorzystaniu spójnych zasad rachunkowości, w oparciu o jednolite zasady rachunkowości zastosowane dla transakcji i zdarzeń gospodarczych o podobnym charakterze. W celu eliminacji jakichkolwiek rozbieżności w stosowanych zasadach rachunkowości wprowadza się korekty.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy spółkami Grupy, w tym niezrealizowane zyski wynikające z transakcji w ramach Grupy, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane chyba, że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Jednostki zależne podlegają konsolidacji w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Grupę, a przestają być konsolidowane od dnia ustania kontroli. Sprawowanie kontroli przez jednostkę dominującą ma miejsce, wtedy gdy:

- posiada władzę nad danym podmiotem,
- podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub posiada prawa do zmiennych zwrotów z tytułu swojego zaangażowania w danej jednostce,
- ma możliwość wykorzystania władzy w celu kształtowania poziomu generowanych zwrotów.

Jednostka dominująca weryfikuje fakt sprawowania kontroli nad innymi jednostkami, jeżeli wystąpiła sytuacja wskazująca na zmianę jednego lub kilku z wyżej wymienionych warunków sprawowania kontroli.

W sytuacji, gdy spółka posiada mniej niż większość praw głosu w danej jednostce, ale posiadane prawa głosu są wystarczające do jednostronnego kierowania istotnymi działaniami tej jednostki, oznacza to, że sprawuje nad nią władzę. W momencie obecnym czy prawa głosu w danej jednostce są wystarczające dla zapewnienia władzy, Grupa analizuje wszystkie istotne okoliczności, w tym:

- wielkość posiadanego pakietu praw głosu w porównaniu do rozmiaru udziałów i stopnia rozproszenia praw głosu posiadanych przez innych udziałowców;
- potencjalne prawa głosu posiadane przez Spółkę, innych udziałowców lub inne strony;
- prawa wynikające z innych ustaleń umownych; a także
- dodatkowe okoliczności, które mogą dowodzić, że jednostka dominująca posiada lub nie posiada możliwości kierowania istotnymi działaniami w momentach podejmowania decyzji, w tym schematy głosowania zaobserwowane na poprzednich zgromadzeniach udziałowców.

Zmiany w udziale własnościowym jednostki dominującej, które nie skutkują utratą kontroli nad jednostką zależną są ujmowane jako transakcje kapitałowe. W takich przypadkach w celu odzwierciedlenia zmian we względnych udziałach w jednostce zależnej Grupa dokonuje korekty wartości bilansowej udziałów kontrolujących oraz udziałów niekontrolujących. Wszelkie różnice pomiędzy kwotą korekty udziałów niekontrolujących a wartością godziwą kwoty zapłaconej lub otrzymanej odnoszone są na kapitał własny i przypisywane do właścicieli jednostki dominującej.

11.3. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych oraz wspólnych przedsięwzięciach

Jednostki stowarzyszone są to jednostki, na które jednostka dominująca bezpośrednio lub poprzez spółki zależne wywiera znaczący wpływ i które nie są ani jej jednostkami zależnymi, ani wspólnymi przedsięwzięciami.

Wspólne przedsięwzięcia to ustalenia umowne, na mocy których dwie lub więcej stron podejmuje działalność gospodarczą podlegającą współkontrolom.

Rok obrotowy jednostek stowarzyszonych, wspólnych przedsięwzięć i jednostki dominującej jest jednakowy. Spółki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia stosują zasady rachunkowości zawarte w Ustawie. Przed obliczeniem udziału w aktywach netto jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć dokonuje się odpowiednich korekt w celu doprowadzenia danych finansowych tych jednostek do zgodności z MSSF stosowanymi przez Grupę.

W okresach sprawozdawczych objętych niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym jednostki wchodzące w skład Grupy nie prowadziły wspólnych przedsięwzięć z innymi jednostkami gospodarczymi.

11.4. Udziały we wspólnych działaniach

Wspólne działania to rodzaj wspólnego ustalenia umownego, w którym strony sprawujące współkontrolę mają prawa do aktywów netto oraz obowiązki wynikające z zobowiązań tego ustalenia. Współkontrola to określony w umowie podział kontroli nad działalnością gospodarczą, który ma miejsce gdy strategiczne decyzje finansowe i operacyjne związane z tą działalnością wymagają wspólnej zgody stron posiadających współkontrolę.

Jeśli jednostka będąca częścią Grupy prowadzi działalność w ramach wspólnych działań, to Grupa jako strona tego działania ujmuje w związku z posiadaniem w nim udziału następujące pozycje:

- Aktywa, w tym swój udział w aktywach stanowiących współwłasność;
- Zobowiązania, w tym swój udział we wspólnie podjętych zobowiązaniach;
- Przychody ze sprzedaży swojego udziału w produktach wytwarzanych przez wspólne działanie;
- Swój udział w przychodach ze sprzedaży produktów wspólnego działania;
- Poniesione koszty, w tym swój udział w kosztach ponoszonych wspólnie.

Grupa rozlicza aktywa, zobowiązania, przychody i koszty związane ze swoimi udziałami we wspólnych działaniach zgodnie z odpowiednimi MSSF dotyczącymi poszczególnych składników aktywów, zobowiązań, przychodów i kosztów.

Jeżeli jednostka należąca do Grupy zawiera transakcje ze wspólnym działaniem, którego stroną jest inna jednostka nie należąca do grupy, uznaje się, że Grupa zawarła transakcję z innymi stronami wspólnego działania, a zyski i straty jakie wynikają z tej transakcji ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy tylko w zakresie dotyczącym udziału drugiej strony we wspólnym działaniu.

W przypadku gdy jednostka należąca do Grupy zawiera transakcję ze wspólnym działaniem, w którym inna jednostka należąca do Grupy jest stroną, Grupa nie ujmuje swojego udziału w zyskach i stratach do momentu odsprzedaży tych aktywów stronie trzeciej.

11.5. Połączenia z jednostkami gospodarczymi pod wspólną kontrolą

Połączenia z jednostkami znajdującymi się pod wspólną kontrolą, przy założeniu istnienia treści ekonomicznej transakcji, ujmowane są w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym metodą nabycia zgodnie z MSSF 3.

11.6. Przeliczanie pozycji wyrażonych w walucie obcej

Walutą pomiaru i walutą sprawozdawczą niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego jest złoty polski.

Transakcje wyrażone w walutach innych niż polski złoty są przeliczane na złote polskie przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu zawarcia transakcji.

Na dzień bilansowy aktywa i zobowiązania pieniężne wyrażone w walutach innych niż polski złoty są przeliczane na złote polskie przy zastosowaniu odpowiednio obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego średniego kursu ustalonego dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski. Powstałe z przeliczenia różnice kursowe ujmowane są odpowiednio w pozycji przychodów (kosztów) finansowych, zrealizowane oraz naliczone różnice kursowe od należności z tytułu dostaw i usług w przychodach ze sprzedaży, zrealizowane oraz naliczone różnice kursowe od zobowiązań z tytułu dostaw i usług w koszcie wytworzenia lub w przypadkach określonych zasadami (polityką) rachunkowości, kapitalizowane w wartości aktywów. Aktywa i zobowiązania niepieniężne ujmowane według kosztu historycznego wyrażonego w walucie obcej są wykazywane po kursie historycznym z dnia transakcji. Aktywa i zobowiązania niepieniężne ujmowane według wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej są przeliczane po kursie z dnia dokonania wyceny do wartości godziwej. Zyski lub straty wynikające z przeliczenia aktywów i zobowiązań niepieniężnych ujmowanych w wartości godziwej są ujmowane zgodnie z ujęciem zysku lub straty z tytułu zmiany wartości godziwej (czyli odpowiednio w innych całkowitych dochodach lub w zysku lub stracie w zależności od tego gdzie ujmowana jest zmiana wartości godziwej).

Kursy walutowe przyjęte dla potrzeb wyceny bilansowej:

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
USD	3,9011	3,5072
EUR	4,2615	4,2623
GBP	5,7862	5,4648
CHF	3,9394	3,5447
SEK	0,4646	0,4532
TRY	1,3330	1,5070

Walutą funkcjonalną zagranicznych jednostek zależnych jest RSD (dinar serbski) oraz HUF (forint węgierski). Na koniec okresu sprawozdawczego aktywa i zobowiązania tych zagranicznych jednostek zależnych są przeliczane na walutę prezentacji Grupy po kursie obowiązującym na koniec okresu sprawozdawczego, a ich sprawozdania z całkowitych dochodów są przeliczane po średnim ważonym kursie wymiany za dany okres obrotowy. Różnice kursowe powstałe w wyniku takiego przeliczenia są ujmowane w innych całkowitych dochodach i akumulowane w oddzielnej pozycji kapitału własnego. W momencie zbycia podmiotu zagranicznego, zakumulowane odroczone różnice kursowe ujęte w kapitale własnym, dotyczące danego podmiotu zagranicznego, są ujmowane w zysku lub stracie.

Średnie ważne kursy wymiany za poszczególne okresy obrotowe kształtowały się następująco:

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
RSD	0,0349	0,0352
HUF	0,0136	0,0135

11.7. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe to środki trwałe:

- utrzymywane przez jednostkę w celu wykorzystania ich w procesie produkcyjnym lub przy dostawach towarów i świadczenia usług, w celach administracyjnych lub w celu oddania do używania innym podmiotom na podstawie umowy najmu, a nie stanowiące nieruchomości inwestycyjnych,
- którym towarzyszy oczekiwanie, że będą wykorzystywane przez czas dłuższy niż jeden rok,
- w stosunku do których istnieje prawdopodobieństwo, że jednostka uzyska przyszłe korzyści ekonomiczne związane ze składnikiem majątku,
- cenę nabycia lub koszt wytworzenia składnika aktywów przez jednostkę można wycenić w wiarygodny sposób.

Rzeczowe aktywa trwałe wykazywane są według ceny nabycia/kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz wszelkie odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Wartość początkowa środków trwałych obejmuje ich cenę nabycia powiększoną o wszystkie koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem składnika majątku do stanu zdatnego do używania. W skład kosztu wchodzi również koszt wymiany części składowych maszyn i urządzeń w momencie poniesienia, jeśli spełnione są kryteria rozpoznania. Koszty poniesione po dacie oddania środka trwałego do używania, takie jak koszty konserwacji i napraw, obciążają rachunek zysków i strat w momencie ich poniesienia.

Na dzień nabycia składnika rzeczowych aktywów trwałych są identyfikowane i wyodrębniane wszystkie istotne elementy wchodzące w skład danego składnika aktywów, mające różny okres ekonomicznej użyteczności (komponenty). Częścią składową są również koszty generalnych remontów.

Grupa dokonała wyceny części środków trwałych według wartości godziwej i uznała tę wartość za zakładany koszt na dzień 1 stycznia 2004 roku, który jest dniem przejścia na stosowanie MSSF.

Podstawę naliczania odpisów amortyzacyjnych stanowi cena nabycia lub koszt wytworzenia środka trwałego pomniejszone o jego wartość rezydualną. Rozpoczęcie amortyzacji następuje, gdy składnik jest dostępny do użytkowania. Amortyzacja środków trwałych następuje na podstawie planu amortyzacji określającego przewidywany okres użytkowania środka trwałego. Zastosowana metoda amortyzacji odzwierciedla tryb konsumowania przez jednostkę gospodarczą korzyści ekonomicznych ze składnika aktywów.

Amortyzacja jest naliczana metodą liniową przez szacowany okres użytkowania danego składnika aktywów, wynoszący:

Typ	Stawka amortyzacyjna	Okres
Grunty (prawa wieczystego użytkowania)	–	–
Budynki i budowle	od 1,54 % do 50,00 %	od 2 do 65 lat
Maszyny i urządzenia techniczne	od 3,33 % do 50,00%	od 2 do 30 lat
Urządzenia biurowe	od 10,00 % do 50,00%	od 2 do 10 lat
Środki transportu	od 6,67 % do 50,00 %	od 2 do 15 lat
Komputery	od 14,29 % do 50,00 %	od 2 do 7 lat

Do rzeczowych aktywów trwałych Grupa zalicza prawo wieczystego użytkowania gruntów. Ze względu na brak przesłanek wskazujących na cofnięcie lub brak możliwości odnowienia prawa wieczystego użytkowania działek gruntów położonych głównie na terenie zakładów produkcyjnych jednostek, podjęto decyzję o zakwalifikowaniu ww. prawa jako składnika rzeczowych aktywów trwałych nie podlegających amortyzacji tak jak w przypadku gruntów.

Jeżeli przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego zaistniały okoliczności, które wskazują na to, że wartość bilansowa rzeczowych aktywów trwałych może nie być możliwa do odzyskania, dokonywany jest przegląd tych aktywów pod kątem ewentualnej utraty wartości. Jeżeli istnieją przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości, a wartość bilansowa przekracza szacowaną wartość odzyskiwalną, wówczas wartość tych aktywów bądź ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których te aktywa należą jest obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej. Wartość odzyskiwalna odpowiada wyższej z następujących dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży lub wartości użytkowej.

Przy ustalaniu wartości użytkowej, szacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie oraz ryzyka związanego z danym składnikiem aktywów. W przypadku składnika aktywów, który nie generuje wpływów pieniężnych w sposób znacząco samodzielny, wartość odzyskiwalna jest ustalana dla ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego ten składnik należy. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości są ujmowane w rachunku zysków i strat w kategorii kosztów, która odpowiada funkcji danego składnika aktywów.

Dana pozycja rzeczowych aktywów trwałych może zostać usunięta ze sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jej zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające z dalszego użytkowania takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy ewentualnymi wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danej pozycji) są ujmowane w wyniku okresu, w którym dokonano takiego usunięcia.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

Na koniec każdego roku obrotowego Grupa przeprowadza weryfikację środków trwałych pod kątem utraty wartości, przyjętego okresu ekonomicznej użyteczności oraz zastosowanej metody amortyzacji i, w razie konieczności, dokonuje stosownych korekt księgowych, mających wpływ na okres bieżący lub lata przyszłe. Jeżeli Spółka dokonuje remontu środka trwałego, który spełnia kryteria jego ujmowania w wartości aktywów, wówczas koszt remontu jest ujmowany jako składnik rzeczowych aktywów trwałych.

11.8. Wartości niematerialne

Aktywa niematerialne nabyte w oddzielnej transakcji lub wytworzone (jeżeli spełniają kryteria rozpoznania dla kosztów prac rozwojowych) wycenia się przy początkowym ujęciu odpowiednio w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. Cena nabycia aktywów niematerialnych nabytych w transakcji połączenia jednostek jest równa ich wartości godziwej na dzień połączenia. Po ujęciu początkowym, aktywa niematerialne są wykazywane w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Nakłady poniesione na aktywa niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane i są ujmowane w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

Na dzień 1 stycznia 2004 roku Grupa dokonała wyceny części wartości niematerialnych według wartości godziwej i uznała tę wartość za zakładany koszt dla potrzeb MSSF 1.

Grupa ustala, czy okres użytkowania wartości niematerialnych jest określony czy nieokreślony. Wartości niematerialne o określonym okresie użytkowania są amortyzowane przez okres użytkowania oraz poddawane testom na utratę wartości każdorazowo, gdy istnieją przesłanki wskazujące na utratę ich wartości. Okres i metoda amortyzacji wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania są weryfikowane przynajmniej na koniec każdego roku obrotowego. Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie konsumowania korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji, i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych. Odpis amortyzacyjny składników wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania ujmuje się w rachunku zysków i strat w ciężar tej kategorii, która odpowiada funkcji danego składnika wartości niematerialnych.

Z wyjątkiem prac rozwojowych, wartości niematerialne wytworzone przez jednostkę we własnym zakresie nie są ujmowane w aktywach, a nakłady poniesione na ich wytworzenie są ujmowane w ciężar rachunku zysków i strat za ten rok, w którym zostały poniesione.

Wartości niematerialne o nieokreślonym okresie użytkowania oraz te, które nie są użytkowane są corocznie poddawane weryfikacji pod kątem ewentualnej utraty wartości, w odniesieniu do poszczególnych aktywów lub na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne. W przypadku pozostałych wartości niematerialnych ocenia się co roku, czy wystąpiły przesłanki, które mogą świadczyć o utracie ich wartości. Okresy użytkowania są także poddawane corocznej weryfikacji, a w razie potrzeby, korygowane z efektem od początku roku obrotowego.

Do wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania stosuje się metodę liniową amortyzacji.

Okres amortyzacji wartości niematerialnych wynosi od 2 do 10 lat.

Zyski lub straty wynikające z usunięcia wartości niematerialnych ze sprawozdania z sytuacji finansowej są wyceniane według różnicy pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danego składnika aktywów i są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie jego wyksięgowania.

Koszty prac badawczych i rozwojowych

Koszty prac badawczych są odpisywane do rachunku zysków i strat w momencie poniesienia. Nakłady poniesione na prace rozwojowe wykonane w ramach danego przedsięwzięcia są przenoszone na kolejny okres, jeżeli można uznać, że zostaną one w przyszłości odzyskane. Po początkowym ujęciu nakładów na prace rozwojowe, stosuje się model kosztu historycznego wymagający, aby składniki aktywów były ujmowane według cen nabycia/kosztów wytworzenia pomniejszonych o skumulowaną amortyzację i skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Wszelkie nakłady przeniesione na kolejny okres są amortyzowane przez przewidywany okres uzyskiwania przychodów ze sprzedaży z danego przedsięwzięcia.

Koszty prac rozwojowych są poddawane ocenie pod kątem ewentualnej utraty wartości corocznie – jeśli składnik aktywów nie został jeszcze oddany do użytkowania, lub częściej – gdy w ciągu okresu sprawozdawczego pojawi się przesłanka utraty wartości wskazująca na to, że ich wartość bilansowa może nie być możliwa do odzyskania.

Podsumowanie zasad stosowanych w odniesieniu do wartości niematerialnych Grupy przedstawia się następująco:

	Patenty i licencje	Oprogramowanie komputerowe
Okresy użytkowania	Dla patentów i licencji użytkowanych na podstawie umowy zawartej na czas określony, przyjmuje się ten okres uwzględniając dodatkowy okres, na który użytkowanie może być przedłużone.	2 – 5 lat
Wykorzystana metoda	Amortyzowane przez okres umowy (5-10 lat) - metodą liniową	Amortyzowane metodą liniową.
Wewnętrznie wytworzone lub nabyte	Nabyte	Nabyte
Weryfikacja pod kątem utraty wartości / badanie wartości odzyskiwalnej	Coroczna ocena czy wystąpiły przesłanki świadczące o wystąpieniu utraty wartości.	Coroczna ocena czy wystąpiły przesłanki świadczące o wystąpieniu utraty wartości.

Zyski lub straty wynikające z usunięcia aktywów niematerialnych z bilansu są kalkulowane jako różnica pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danego składnika aktywów i są ujmowane w zysku lub stracie w momencie ich usunięcia z bilansu.

11.9. Wartość firmy

Wartość firmy z tytułu przejęcia jednostki jest początkowo ujmowana według ceny nabycia stanowiącej kwotę nadwyżki

- sumy:
  - (i) przekazanej zapłaty,
  - (ii) kwoty wszelkich niekontrolujących udziałów w jednostce przejmowanej oraz
  - (iii) w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami wartości godziwej na dzień przejęcia udziału w kapitale jednostki przejmowanej, należącego poprzednio do jednostki przejmującej.
- nad wartością godziwą netto ustaloną na dzień przejęcia wartości możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań.

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok lub częściej, jeśli wystąpią ku temu przesłanki. Wartość firmy nie podlega amortyzacji.

Na dzień przejęcia nabyta wartość firmy jest alokowana do każdego z ośrodków wypracowujących środki pieniężne, które mogą skorzystać z synergii połączenia. Każdy ośrodek, lub zespół ośrodków, do którego została przypisana wartość firmy:

- odpowiada najniższemu poziomowi w Spółce, na którym wartość firmy jest monitorowana na wewnętrzne potrzeby zarządcze oraz
- jest nie większy niż jeden segment operacyjny określony zgodnie z MSSF 8 Segmenty operacyjne.

Odpis z tytułu utraty wartości ustalany jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego została alokowana dana wartość firmy. W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa, ujęty zostaje odpis z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy wartość firmy stanowi część ośrodka wypracowującego środki pieniężne i dokonana zostanie sprzedaż części działalności w ramach tego ośrodka, przy ustalaniu zysków lub strat ze sprzedaży takiej działalności wartość firmy związana ze sprzedaną działalnością zostaje włączona do jej wartości bilansowej. W takich okolicznościach sprzedana wartość firmy jest ustalana na podstawie względnej wartości sprzedanej działalności i wartości zachowanej części ośrodka wypracowującego środki pieniężne.

11.10. Nieruchomości inwestycyjne

Początkowe ujęcie nieruchomości inwestycyjnych następuje według ceny nabycia z uwzględnieniem kosztów transakcji. Wartość bilansowa nieruchomości inwestycyjnych obejmuje koszt wymiany części składowej nieruchomości inwestycyjnej w chwili jego poniesienia, o ile spełnione są kryteria ujmowania, i nie obejmuje kosztów bieżącego utrzymania tych nieruchomości.

Po początkowym ujęciu, nieruchomości inwestycyjne są wykazywane według wartości godziwej. Zyski lub straty wynikające ze zmian wartości godziwej nieruchomości inwestycyjnych są ujmowane w zysku lub stracie w tym okresie, w którym powstały.

Nieruchomości inwestycyjne są usuwane z bilansu w przypadku ich zbycia lub w przypadku stałego wycofania danej nieruchomości inwestycyjnej z użytkowania, gdy nie są spodziewane żadne przyszłe korzyści z jej sprzedaży. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia nieruchomości inwestycyjnej z bilansu są ujmowane w zysku lub stracie w tym okresie, w którym dokonano takiego usunięcia.

Przeniesienia aktywów do nieruchomości inwestycyjnych dokonuje się tylko wówczas, gdy następuje zmiana sposobu ich użytkowania potwierdzona przez zakończenie użytkowania składnika aktywów przez właściciela lub zawarcie umowy leasingu operacyjnego. Jeżeli składnik aktywów wykorzystywany przez właściciela - Spółkę staje się nieruchomością inwestycyjną, Grupa stosuje zasady opisane w części Rzeczowe aktywa trwałe aż do dnia zmiany sposobu użytkowania tej nieruchomości. W przypadku przeniesienia aktywów z zapasów do nieruchomości inwestycyjnych, różnicę między wartością godziwą nieruchomości ustaloną na ten dzień przeniesienia a jej poprzednią wartością bilansową ujmuje się w zysku lub stracie.

W przypadku przeniesienia nieruchomości inwestycyjnej do aktywów wykorzystywanych przez właściciela lub do zapasów, domniemany koszt takiego składnika aktywów, który zostanie przyjęty dla celów jego ujęcia w innej kategorii jest równy wartości godziwej nieruchomości ustalonej na dzień zmiany jej sposobu użytkowania.

11.11. Leasing

Umowy leasingu finansowego, które przenoszą na Grupę zasadniczo całe ryzyko i korzyści wynikające z posiadania przedmiotu leasingu, są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień rozpoczęcia leasingu według niższej z następujących dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego stanowiącego przedmiot leasingu lub wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych. Opłaty leasingowe są rozdzielane pomiędzy koszty finansowe i zmniejszenie salda zobowiązania z tytułu leasingu, w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty finansowe są ujmowane w zysku lub stracie, chyba że spełnione są wymogi kapitalizacji.

Środki trwałe użytkowane na mocy umów leasingu finansowego są amortyzowane przez krótszy z dwóch okresów: szacowany okres użytkowania środka trwałego lub okres leasingu.

Umowy leasingowe, zgodnie z którymi leasingodawca zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści wynikające z posiadania przedmiotu leasingu, zaliczane są do umów leasingu operacyjnego. Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego ujmowane są jako koszty operacyjne w zysku lub stracie metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Warunkowe opłaty leasingowe są ujmowane jako koszt w okresie, w którym stają się należne.

11.12. Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregoś ze składników niefinansowych aktywów trwałych. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Grupa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik aktywów należy.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne odpowiada wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży tego składnika aktywów lub odpowiednio ośrodka wypracowującego środki pieniężne, lub jego wartości użytkowej, zależnie od tego, która z nich jest wyższa. Wartość odzyskiwalną ustala się dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, które w większości są niezależne od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa składnika aktywów jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i dokonuje się wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej. Przy szacowaniu wartości użytkowej prognozowane przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed uwzględnieniem skutków opodatkowania, która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości składników majątkowych używanych w działalności kontynuowanej ujmuje się w tych kategoriach kosztów, które odpowiadają funkcji składnika aktywów, w przypadku którego stwierdzono utratę wartości.

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy występują przesłanki wskazujące na to, że odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, który był ujęty w okresach poprzednich w odniesieniu do danego składnika aktywów jest zbędny, lub czy powinien zostać zmniejszony. Jeżeli takie przesłanki występują, Grupa szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów. Poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej. Podwyższona kwota nie może przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości w odniesieniu do tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika aktywów ujmuje się niezwłocznie jako przychód w zysku lub stracie. Po odwróceniu odpisu aktualizującego, w kolejnych okresach odpis amortyzacyjny dotyczący danego składnika jest korygowany w sposób, który pozwala w ciągu pozostałego okresu użytkowania tego składnika aktywów dokonywać systematycznego odpisania jego zweryfikowanej wartości bilansowej pomniejszonej o wartość końcową.

11.13. Koszty finansowania zewnętrznego

Koszty finansowania zewnętrznego, które można przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu dostosowywanego składnika aktywów, są częścią ceny nabycia lub kosztu wytworzenia tego składnika aktywów. Pozostałe koszty finansowania zewnętrznego są ujmowane jako koszt finansowy okresu.

11.14. Odzyskiwalna wartość aktywów długoterminowych

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego Grupa dokonuje oceny aktywów pod kątem istnienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości. W przypadku istnienia takiej przesłanki, dokonuje się formalnego oszacowania wartości odzyskiwalnej. W przypadku, gdy wartość bilansowa danego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne przewyższa jego wartość odzyskiwalną, uznaje się utratę jego wartości i dokonuje odpisu aktualizującego jego wartość do poziomu wartości odzyskiwalnej. Wartość odzyskiwalna jest jedną z dwóch wartości w zależności od tego, która z nich jest wyższa: wartością godziwą pomniejszoną o koszty zbycia lub wartością użytkową danego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne. W przypadku wartości firmy oraz wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania oraz nieoddanych jeszcze do użytkowania Grupa przeprowadza test na utratę wartości.

11.15. Aktywa finansowe

Aktywa finansowe dzielone są na następujące kategorie:

- aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- pożyczki i należności,
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności są to notowane na aktywnym rynku aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, o określonych lub możliwych do określenia płatnościach oraz ustalonym terminie wymagalności, które Grupa zamierza i ma możliwość utrzymać w posiadaniu do tego czasu, inne niż:

- wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- wyznaczone jako dostępne do sprzedaży,
- spełniające definicję pożyczek i należności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności kwalifikowane są jako aktywa długoterminowe, jeżeli ich zapadalność przekracza 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Składnikiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy jest składnik spełniający jeden z poniższych warunków:

- a) jest klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu. Składniki aktywów finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, jeśli są:
  - nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
  - częścią portfela określonych instrumentów finansowych zarządzanych łącznie i co do których istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zysku w krótkim terminie,
  - instrumentami pochodnymi, z wyłączeniem instrumentów pochodnych będących elementem rachunkowości zabezpieczeń oraz umów gwarancji finansowych,
- b) został zgodnie z MSR 39 zakwalifikowany do tej kategorii w momencie początkowego ujęcia.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy są wyceniane w wartości godziwej uwzględniając ich wartość rynkową na dzień bilansowy bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany wartości tych instrumentów finansowych ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako przychody lub koszty finansowe. Jeżeli kontrakt zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, cały kontrakt może zostać zakwalifikowany do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Nie dotyczy to przypadków, gdy wbudowany instrument pochodny nie wpływa istotnie na przepływy pieniężne z kontraktu lub jest rzeczą oczywistą bez przeprowadzania lub po pobieżnej analizie, że gdyby podobny hybrydowy instrument byłby najpierw rozważany, to oddzielenie wbudowanego instrumentu pochodnego byłoby zabronione. Aktywa finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli poniższe kryteria są spełnione: (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność w zakresie ujmowania lub wyceny (niedopasowanie księgowe); lub (ii) aktywa są częścią grupy aktywów finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem; lub (iii) aktywa finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane. Na dzień 31 grudnia 2015 roku do kategorii aktywów wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy Grupa zaliczyła akcje i udziały spółek notowanych na giełdzie oraz instrumenty pochodne.

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia bilansowego. Pożyczki udzielone i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego zalicza się do aktywów trwałych.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały zaklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży lub nienależące do żadnej z wcześniej wymienionych trzech kategorii aktywów. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są ujmowane według wartości godziwej, powiększonej o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych. W przypadku braku notowań giełdowych na aktywnym rynku i braku możliwości wiarygodnego określenia ich wartości godziwej metodami alternatywnymi, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wyceniane są w cenie nabycia skorygowanej o odpis z tytułu utraty wartości. Dodatnią i ujemną różnicę pomiędzy wartością godziwą aktywów dostępnych do sprzedaży (jeśli istnieje cena rynkowa ustalona na aktywnym rynku albo których wartość godziwa może być ustalona w inny wiarygodny sposób), a ich ceną nabycia, po pomniejszeniu o podatek odroczone, ujmuje się w innych całkowitych dochodach. Spadek wartości aktywów dostępnych do sprzedaży spowodowany utratą wartości ujmuje się jako koszt finansowy.

Nabycie i sprzedaż aktywów finansowych rozpoznawane są na dzień dokonania transakcji. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanego jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia.

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty z bilansu, gdy Grupa traci kontrolę nad prawami umownymi składającymi się na dany instrument finansowy; zazwyczaj ma to miejsce w przypadku sprzedaży instrumentu lub gdy wszystkie przepływy środków pieniężnych przypisane danemu instrumentowi przechodzą na niezależną stronę trzecią.

W sytuacji, gdy Grupa:

- posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz
- zamierza rozliczyć się w kwocie netto albo jednocześnie zrealizować składnik aktywów i wykonać zobowiązanie
- składnik aktywów finansowych i zobowiązanie finansowe kompensuje się i wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto.

Porozumienie ramowe opisane w MSR 32.50 nie stanowi podstawy do kompensaty, jeżeli nie zostaną spełnione obydwa kryteria opisane powyżej.

11.16. Utrata wartości aktywów finansowych

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

11.16.1. Aktywa ujmowane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki na to, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości pożyczek udzielonych i należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, to kwota odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat z tytułu nieściągnięcia należności, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej (tj. ustalonej przy początkowym ujęciu) efektywnej stopy procentowej. Wartość bilansową składnika aktywów obniża się poprzez zastosowanie konta odpisów aktualizujących. Kwotę straty ujmuje się w wyniku okresu.

Grupa ocenia najpierw, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości poszczególnych składników aktywów finansowych, które indywidualnie są znaczące, a także przesłanki utraty wartości aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące. Jeżeli z przeprowadzonej analizy wynika, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on znaczący, czy też nie, to Grupa włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie ocenia pod kątem utraty wartości. Aktywa, które indywidualnie są oceniane pod kątem utraty wartości i dla których ujęto odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości lub uznano, że dotychczasowy odpis nie ulegnie zmianie, nie są brane pod uwagę przy łącznej ocenie grupy aktywów pod kątem utraty wartości.

Jeżeli w następnym okresie odpis z tytułu utraty wartości zmniejszył się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu, to uprzednio ujęty odpis odwraca się. Późniejsze odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości ujmuje się w rachunku zysków i strat w zakresie, w jakim na dzień odwrócenia wartość bilansowa składnika aktywów nie przewyższa jego zamortyzowanego kosztu.

11.16.2. Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wykazywany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, to kwotę odpisu z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

11.16.3. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych dostępnego do sprzedaży, to kwota stanowiąca różnicę pomiędzy ceną nabycia tego składnika aktywów (pomniejszona o wszelkie spłaty kapitału i odsetki) i jego bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat, zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i przeniesiona do rachunku zysków i strat. Nie można ujmować w rachunku zysków i strat odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych kwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży. Jeżeli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w zysku lub stracie.

11.17. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwałe i ich grupy do sprzedaży uznaje się za przeznaczone do sprzedaży, w sytuacji gdy ich wartość bilansowa zostanie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego użytkowania. Ten warunek może być spełniony tylko, kiedy wystąpienie transakcji sprzedaży jest wysoce prawdopodobne, a składnik aktywów jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w swoim obecnym stanie. Klasyfikacja składnika aktywów jako przeznaczonego do sprzedaży zakłada zamiar kierownictwa spółki do dokonania transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu dokonania klasyfikacji. Aktywa trwałe sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się po niższej spośród dwóch wartości: wartości bilansowej lub wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane ze sprzedażą.

Jeśli Grupa chce dokonać transakcji zbycia, w wyniku której utraciłaby kontrolę nad swoją jednostką zależną, wszystkie aktywa i zobowiązania tej jednostki zależnej są klasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży niezależnie od tego, czy Grupa zachowa udziały niedające kontroli po tej transakcji.

Jeżeli Grupa jest zobowiązana do realizacji planu sprzedaży, polegającego na sprzedaży inwestycji we wspólne przedsięwzięcie lub jednostkę stowarzyszoną lub części takiej inwestycji, inwestycję lub jej część przeznaczoną do sprzedaży klasyfikuje się jako przeznaczoną do sprzedaży po spełnieniu w/w kryteriów, a Grupa zaprzestaje stosowania metody praw własności do rozliczania części inwestycji sklasyfikowanej jako przeznaczona do sprzedaży. Pozostała część inwestycji w jednostkę stowarzyszoną lub wspólne przedsięwzięcie, niesklasyfikowana jako przeznaczona do sprzedaży, nadal jest rozliczana metodą praw własności. Grupa zaprzestaje stosowania metody praw własności w chwili zbycia, jeżeli transakcja zbycia powoduje utratę znaczącego wpływu na jednostkę stowarzyszoną lub wspólne przedsięwzięcie.

Po dokonaniu transakcji sprzedaży Grupa rozlicza zachowane udziały zgodnie z MSR 39, chyba że udiały te umożliwiają dalszą klasyfikację tego podmiotu jako jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia; w takim przypadku Grupa nadal stosuje metodę praw własności.

Aktywa trwałe i grupy aktywów netto zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się według niższej spośród ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty niezbędne do poniesienia w celu dokonania sprzedaży. Aktywa trwałe i grupy aktywów netto klasyfikuje się jako przeznaczone do sprzedaży, jeżeli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, nie zaś poprzez ich dalsze wykorzystanie. Warunek ten uznaje się za spełniony tylko wówczas, gdy sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, zaś składnik aktywów lub grupa aktywów netto przeznaczona do zbycia są dostępne do natychmiastowej sprzedaży w obecnym stanie. Kierownictwo musi być zobowiązane do sprzedaży, która musi zostać sfinalizowana w ciągu roku od daty zaklasyfikowania.

W sprawozdaniu z całkowitych dochodów, przychody i koszty z działalności zaniechanej wykazuje się oddzielnie od przychodów i kosztów z działalności kontynuowanej, na poziomie zysku po opodatkowaniu, nawet jeżeli Grupa zachowuje po sprzedaży udiały niekontrolujące w jednostce zależnej. Dotyczący działalności zaniechanej zysk lub stratę (po opodatkowaniu) wykazuje się oddzielnie w jednej kwocie w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży nie są amortyzowane.

11.18. Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczenia

Instrumenty pochodne, z których korzysta Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianami kursów wymiany walut, to przede wszystkim kontrakty walutowe typu forward. Tego rodzaju pochodne instrumenty finansowe są wyceniane do wartości godziwej. Instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa finansowe, gdy ich wartość jest dodatnia, i jako zobowiązania finansowe – gdy ich wartość jest ujemna.

Mając na uwadze charakter zabezpieczeń oraz powiązanie z transakcjami zabezpieczanymi, pomimo braku zasad rachunkowości zabezpieczeń, wynik na realizacji oraz wycenie pochodnych instrumentów finansowych stanowiących ekonomiczne zabezpieczenie transakcji zakupu i sprzedaży oraz nie mający charakteru spekulacyjnego, koryguje odpowiednio przychody ze sprzedaży lub koszt własny sprzedanych produktów.

11.19. Zapasy

Zapasy są wyceniane według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia/kosztu wytworzenia i możliwej do uzyskania ceny sprzedaży netto.

Materiały zakupione w celu wykorzystania do produkcji, które w momencie zakupu w jednoznaczny sposób identyfikuje się z realizowaną umową o usługę budowlaną, bądź innymi umowami o dostawę lub świadczenie usług wycenia się w ciągu roku obrotowego metodą szczegółowej identyfikacji poszczególnych cen zakupu dla konkretnej umowy. Na dzień bilansowy materiały wycenia się zgodnie z zasadami wyceny umów o usługę budowlaną (MSR 11), tj. wartość oraz koszty związane z nabyciem tych materiałów ujmują się w koszcie wytworzenia.

Zużycie pozostałych materiałów jest ujmowane w koszcie wytworzenia wg metody FIFO.

Zapasy są wykazywane w wartości netto (pomniejszonej o odpisy aktualizujące). Odpisy aktualizujące wartość zapasów tworzy się w związku z utratą ich wartości celem doprowadzenia wartości zapasów do poziomu wartości netto możliwej do odzyskania. Kwotę odpisów wartości zapasów do poziomu wartości netto możliwej do uzyskania oraz wszelkie straty w zapasach ujmują się jako koszt okresu, w którym odpis lub strata miały miejsce.

Ceną sprzedaży netto możliwą do uzyskania jest szacowana cena sprzedaży dokonywana w toku zwykłej działalności gospodarczej, pomniejszona o koszty wykończenia i szacowane koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku.

11.20. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności

Należności z tytułu dostaw i usług są ujmowane i wykazywane według kwot pierwotnie zafakturowanych, za wyjątkiem sytuacji, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, z uwzględnieniem odpisu na utratę wartości.

Odpisy aktualizujące wartość należności zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych lub do kosztów finansowych – zależnie od rodzaju należności, której dotyczy odpis.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Wycena należności związana z odwracaniem dyskonta w związku z upływem czasu jest ujmowana jako przychody finansowe.

Pozostałe należności obejmują w szczególności zaliczki przekazane z tytułu przyszłych zakupów rzeczowych aktywów trwałych, aktywów niematerialnych oraz zapasów.

Zaliczki są prezentowane zgodnie z charakterem aktywów, do jakich się odnoszą – odpowiednio jako aktywa trwałe lub obrotowe. Jako aktywa niepieniężne zaliczki nie podlegają dyskontowaniu.

Należności budżetowe prezentowane są w ramach pozostałych aktywów niefinansowych, z wyjątkiem należności z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, które stanowią w bilansie odrębną pozycję.

11.21. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Środki pieniężne i lokaty krótkoterminowe wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej obejmują w szczególności środki pieniężne w banku i w kasie oraz lokaty krótkoterminowe o pierwotnym okresie zapadalności nieprzekraczającym trzech miesięcy.

Saldo środków pieniężnych i ich ekwiwalentów wykazane w rachunku przepływów pieniężnych składa się z określonych powyżej środków pieniężnych i ich ekwiwalentów. W przypadku występowania kredytów w rachunkach bieżących stanowiących element zarządzania gotówką, z uwzględnieniem zapisów MSR 7, saldo środków pieniężnych prezentuje się w rachunku przepływów pieniężnych po pomniejszeniu o niespłacone kredyty w rachunkach bieżących.

11.22. Kapitał podstawowy

Kapitał podstawowy w sprawozdaniu finansowym wykazuje się w wysokości określonej w statucie i wpisanej w rejestrze sądowym Spółki. Zadeklarowane, lecz nie wniesione wkłady kapitałowe ujmują się jako należne wkłady na poczet kapitału – jako wielkość ujemną. Akcje własne ujmują się jako odrębną kategorię kapitału własnego ze znakiem ujemnym.

11.23. Rezerwy

Grupa tworzy rezerwy wówczas, gdy na Spółce ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu korzyści ekonomicznych oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. Jeżeli Grupa spodziewa się, że koszty objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazane w zysku lub stracie po pomniejszeniu o wszelkie zwroty.

Utworzone rezerwy zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych, pozostałych kosztów operacyjnych, kosztów finansowych, zależnie od okoliczności, z którymi przyszłe zobowiązania się wiążą.

Jeżeli skutek zmiany wartości pieniądza w czasie jest istotny, kwota rezerwy odpowiada bieżącej wartości nakładów, które jak się oczekuje będą niezbędne do wypełnienia tego obowiązku.

Stopę dyskontową ustala się przed opodatkowaniem, czyli odzwierciedla ona bieżącą ocenę rynku odnośnie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko związane konkretnie z danym składnikiem zobowiązań. Stopy dyskontowej nie obciąża ryzyko, o które skorygowano szacunki przyszłych przepływów pieniężnych. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowe.

11.24. Oprocentowane kredyty bankowe, pożyczki i papiery dłużne

W momencie początkowego ujęcia, wszystkie kredyty bankowe, pożyczki i papiery dłużne są ujmowane według ceny nabycia odpowiadającej wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane z uzyskaniem kredytu lub pożyczki.

Po początkowym ujęciu oprocentowane kredyty, pożyczki i papiery dłużne są następnie wyceniane według zamortyzowanego kosztu, przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej. Przy ustalaniu zamortyzowanego kosztu uwzględnia się koszty związane z uzyskaniem kredytu lub pożyczki oraz dyskonta lub premie uzyskane przy rozliczeniu zobowiązania.

Przychody i koszty są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów z chwilą usunięcia zobowiązania ze sprawozdania z sytuacji finansowej, a także w wyniku naliczania odpisu oraz w wyniku rozliczania metodą efektywnej stopy procentowej.

11.25. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania

Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług wykazywane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy obejmują zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu oraz zobowiązania finansowe pierwotnie zakwalifikowane, ze względu na spełnienie określonych warunków, do kategorii wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy.

Zobowiązania finansowe są klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, jeżeli zostały nabyte dla celów sprzedaży w niedalekiej przyszłości. Instrumenty pochodne, włączając wydzielone instrumenty wbudowane, są również klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, chyba że są uznane za efektywne instrumenty zabezpieczające. Zobowiązania finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli poniższe kryteria są spełnione: (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność traktowania, gdy zarówno wycena jak i zasady rozpoznawania strat lub zysków podlegają innym regulacjom; lub (ii) zobowiązania są częścią grupy zobowiązań finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem; lub (iii) zobowiązania finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy są wyceniane w wartości godziwej, uwzględniając ich wartość rynkową na dzień bilansowy bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany w wartości godziwej tych instrumentów są ujmowane w wyniku okresu jako koszty lub przychody finansowe.

Inne zobowiązania finansowe, niebędące instrumentami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez wynik finansowy, są wyceniane według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Grupa wyłącza ze swojego skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe, gdy zobowiązanie wygasło – to znaczy, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstające z tytułu zamiany różnice odnośnych wartości bilansowych wykazuje się w zysku lub stracie.

Pozostałe zobowiązania obejmują w szczególności zobowiązania z tytułów publiczno-prawnych oraz wynagrodzeń. Pozostałe zobowiązania ujmowane są w kwocie wymagającej zapłaty.

11.26. Świadczenia pracownicze

Zgodnie z zakładowymi systemami wynagradzania, pracownicy Grupy mają prawo do nagród jubileuszowych po przepracowaniu określonej liczby lat oraz do odpraw emerytalnych/ rentowych w momencie przechodzenia na emeryturę/rentę.

Zgodnie z wewnętrznymi regulacjami jednostki dokonują również odpisów na ZFŚS dla wywodzących się z nich emerytów.

Grupa uznaje koszty z tych tytułów na bazie memoriałowej.

Wysokość nagrody uzależniona jest od stażu pracy i przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Pracownicy otrzymują również jednorazowe wypłaty z tytułu przejścia na emeryturę. Odprawy rentowe przysługują pracownikom, którzy nabyli trwałą niezdolność do pracy. Wielkość wypłat zależy od stażu pracy oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Grupa ujmuje rezerwę z tytułu odpraw emerytalnych, odpraw rentowych, odpisów na ZFŚS i nagród jubileuszowych w celu przyporządkowania kosztów do okresów, których dotyczą. Według MSR 19 nagrody jubileuszowe są innymi długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi, natomiast odprawy emerytalne, odprawy rentowe oraz odpisy na ZFŚS są programami określonych świadczeń po okresie zatrudnienia. Wartość bieżąca tych zobowiązań na koniec każdego okresu sprawozdawczego jest obliczona przez niezależnego aktuarium. Naliczone zobowiązania są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do końca okresu sprawozdawczego. Informacje demograficzne oraz informacje o rotacji zatrudnienia oparte są o dane historyczne.

Wycena aktuarialna świadczeń długo- i krótkoterminowych dokonywana jest nie rzadziej niż na koniec każdego roku obrotowego.

Ponowna wycena zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych dotyczących programów określonych świadczeń obejmująca zyski i straty aktuarialne ujmowana jest w innych całkowitych dochodach i nie podlega późniejszej reklasyfikacji do zysku lub straty.

11.27. Podatki

11.27.1. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy wykazany w wyniku okresu obejmuje rzeczywiste obciążenie podatkowe za dany okres sprawozdawczy, ustalone przez Grupę zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych ewentualne korekty rozliczeń podatkowych za lata ubiegłe oraz zmianę stanu aktywa z tytułu podatku odroczonego oraz rezerwy na podatek odroczonego nie rozliczaną z kapitałem własnym.

11.27.1.1. Podatek bieżący

Zobowiązania i należności z tytułu bieżącego podatku za okres bieżący i okresy poprzednie wycenia się w wysokości kwot przewidywanej zapłaty na rzecz organów podatkowych (podlegających zwrotowi od organów podatkowych) z zastosowaniem stawek podatkowych i przepisów podatkowych, które prawnie lub faktycznie już obowiązywały na dzień bilansowy.

11.27.1.2. Podatek odroczony

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej podatek odroczony jest tworzony w stosunku do wszystkich różnic przejściowych występujących na koniec okresu sprawozdawczego między wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym.

Rezerwa na podatek odroczony ujmowana jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczony powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać ww. różnice, aktywa i straty:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy aktywa z tytułu odroczonego podatku dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku jest ujmowany w sprawozdaniu w sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości ww. różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansową składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego weryfikuje się na każdy dzień bilansowy. Grupa obniża wartość bilansową składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w zakresie, w jakim nie jest prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Nieujęte aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego podlegają weryfikacji na każdy dzień bilansowy i ujmowane są w takim zakresie, w jakim prawdopodobne staje się, że przyszły dochód do opodatkowania pozwoli na ich zrealizowanie.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Aktywa z tytułu podatku dochodowego wykazywane są tylko wtedy, gdy ich realizacja jest prawdopodobna.

Rezerwę z tytułu odroczonego podatku dochodowego tworzy się w wysokości kwoty podatku dochodowego, wymagającej w przyszłości zapłaty, w związku z występowaniem dodatnich różnic przejściowych, to jest różnic, które spowodują zwiększenie podstawy obliczenia podatku dochodowego w przyszłości.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego wycenia się z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą stosowane, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując stawki podatkowe (i przepisy podatkowe), które obowiązywały prawnie lub co do których proces legislacyjny zasadniczo się zakończył na dzień bilansowy.

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych poza zyskiem lub stratą jest ujmowany poza zyskiem lub stratą; w innych całkowitych dochodach dotyczący pozycji ujętych w innych całkowitych dochodach lub bezpośrednio w kapitale własnym dotyczący pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym.

Grupa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

11.27.2. Podatek od towarów i usług

Przychody, koszty, aktywa i zobowiązania są ujmowane po pomniejszeniu o wartość podatku od towarów i usług, z wyjątkiem:

- gdy podatek od towarów i usług zapłacony przy zakupie aktywów lub usług nie jest możliwy do odzyskania od organów podatkowych; wtedy jest on ujmowany odpowiednio jako część ceny nabycia składnika aktywów lub jako część pozycji kosztowej oraz
- należności i zobowiązań, które są wykazywane z uwzględnieniem kwoty podatku od towarów i usług.

Kwota netto podatku od towarów i usług możliwa do odzyskania lub należna do zapłaty na rzecz organów podatkowych jest ujęta w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako część należności lub zobowiązań.

11.28. Przychody

Przychody są ujmowane w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że Grupa uzyska korzyści ekonomiczne związane z daną transakcją oraz gdy kwotę przychodów można wycenić w wiarygodny sposób. Przychody są rozpoznawane w wartości godziwej zapłaty otrzymanej lub należnej, po pomniejszeniu o podatek od towarów i usług (VAT) oraz rabaty. Przy ujmowaniu przychodów obowiązują również kryteria przedstawione poniżej.

11.28.1. Sprzedaż towarów i produktów.

Przychody są ujmowane, jeżeli znaczące ryzyko i korzyści wynikające z prawa własności do towarów i produktów zostały przekazane nabywcy oraz gdy kwotę przychodów można wycenić w wiarygodny sposób a koszty poniesione można wiarygodnie oszacować.

Do przychodów zalicza się kwoty należne za sprzedane wyroby gotowe, towary, materiały oraz pozostałe usługi dotyczące działalności podstawowej ustalone w oparciu o cenę netto, po skorygowaniu o udzielone rabaty i upusty oraz o podatek akcyzowy.

11.28.2. Świadczenie usług

Przychody z wykonania niezakończonych usług długoterminowej w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia bilansowego – po odliczeniu przychodów, które wpłynęły na wynik finansowy w ubiegłych okresach sprawozdawczych – ustala się proporcjonalnie do stopnia jej realizacji, jeżeli stopień ten można ustalić w sposób wiarygodny. W zależności od rodzaju transakcji stopień zaawansowania realizacji usługi można ustalić w oparciu o następujące metody:

- pomiary wykonanych prac,
- procentowe ujęcie wykonanych prac na dany dzień w stosunku do całości prac, które mają być wykonane lub
- stosunek kosztów poniesionych na dany dzień do całkowitych szacowanych kosztów niezbędnych do zrealizowania zlecenia.

Do kosztów poniesionych na dany dzień zalicza się jedynie te koszty, które dotyczą usług wykonanych do tego dnia. Jedynie koszty dotyczące usług już wykonanych lub usług, które mają być wykonane, zalicza się do całkowitych szacowanych kosztów transakcji.

Jeżeli wyniku kontraktu nie można wiarygodnie oszacować, wówczas przychody uzyskiwane z tytułu tego kontraktu są ujmowane tylko do wysokości poniesionych kosztów, które jednostka spodziewa się odzyskać.

11.28.3. Odsetki

Przychody z tytułu odsetek są ujmowane sukcesywnie w miarę ich narastania (z uwzględnieniem metody efektywnej stopy procentowej, stanowiącej stopę dyskontującą przyszłe wpływy gotówkowe przez szacowany okres użytkowania instrumentów finansowych) w stosunku do wartości bilansowej netto danego składnika aktywów finansowych.

11.28.4. Dywidendy

Dywidendy są ujmowane w momencie ustalenia praw akcjonariuszy do ich otrzymania.

11.28.5. Przychody z tytułu wynajmu

Przychody z tytułu wynajmu nieruchomości inwestycyjnych ujmowane są metodą liniową przez okres wynajmu w stosunku do otwartych umów.

11.28.6. Umowy o usługi budowlane

Umowy o usługi budowlane to kontrakty handlowe związane z podstawową działalnością operacyjną Spółki, których przedmiotem jest budowa składnika aktywów lub zespołu aktywów, które są ze sobą ściśle powiązane lub wzajemnie zależne pod względem projektowym, technologicznym lub ze względu na ich funkcję użytkową czy ostateczne przeznaczenie lub sposób użytkowania. Większość umów zawieranych jest w cenach stałych i jest rozliczanych zgodnie z metodą stopnia zaawansowania kontraktu.

Przychody całkowite z umowy zawierają początkową kwotę przychodów ustaloną w umowie oraz zmiany dokonywane w trakcie wykonywania umowy, roszczenia oraz premie.

Zmiany w przychodach z umowy są uwzględniane, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że odbiorca zaakceptuje zmiany i kwoty przychodów wynikające z tych zmian, oraz wartość tych przychodów może być wiarygodnie wyceniona. Przychody z umowy wycenia się w wartości godziwej otrzymanej lub należnej zapłaty.

Na całkowity koszt umowy składają się koszty, które bezpośrednio lub z wykorzystaniem racjonalnych metod alokacji można przyporządkować do konkretnej umowy oraz inne koszty, którymi, zgodnie z warunkami umowy, można obciążyć zamawiającego.

Skutki zmian szacunków przychodów lub kosztów związanych z umową oraz skutki zmian szacunków wyników umowy ujmuje się jako zmianę wartości szacunkowej zgodnie z MSR 8 (Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów). Zmienione szacunki stosuje się do określenia wysokości przychodów i kosztów ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów w okresie sprawozdawczym, w którym nastąpiły zmiany, oraz w okresach następujących.

Przychód na koniec okresu sprawozdawczego ustala się proporcjonalnie do stopnia zaawansowania realizacji umowy, po odliczeniu przychodów, które wpłynęły na wynik finansowy w poprzednich okresach sprawozdawczych.

11.28.7. Dotacje rządowe

Jeżeli istnieje uzasadniona pewność, że dotacja zostanie uzyskana oraz spełnione zostaną wszystkie związane z nią warunki, wówczas dotacje rządowe są ujmowane według ich wartości godziwej.

Jeżeli dotacja dotyczy danej pozycji kosztowej, wówczas jest ona ujmowana jako przychód w sposób współmierny do kosztów, które dotacja ta ma w zamierzeniu kompensować. Jeżeli dotacja dotyczy składnika aktywów, wówczas jej wartość godziwa jest ujmowana na koncie przychodów przyszłych okresów, a następnie stopniowo, drogą równych odpisów rocznych, odpisywana do rachunku zysków i strat przez szacowany okres użytkowania związanego z nią składnika aktywów.

11.29. Zysk netto na jedną akcję

Zysk netto na akcję dla każdego okresu jest obliczony poprzez podzielenie zysku netto za dany okres przez średnią ważoną liczbę akcji Spółki w danym okresie sprawozdawczym. Grupa nie prezentuje rozwodnionego zysku/straty na akcję, ponieważ nie występują rozwodniające potencjalne akcje zwykłe.

12. Segmenty operacyjne

Zarządzanie Grupą odbywa się w podziale na segmenty, odpowiednio do rodzaju oferowanych wyrobów i usług. Każdy z segmentów stanowi część składową Grupy osiągającą przychody i ponoszącą koszty, zgodnie z MSSF 8 *Segmenty operacyjne*.

Grupa wyodrębnia następujące segmenty działalności, w których działają poszczególne spółki:

Segmenty operacyjne	Spółki działające w segmencie
Obiekty energetyczne i ochrony środowiska	RAFAKO S.A. E001RK Sp. z o.o. E003B7 Sp. z o.o.
Paleniska i młyny – działalność zaniechana	FPM S.A. Palservis Sp. z o.o.
Pozostałe segmenty	PGL – DOM Sp. z o.o. RAFAKO ENGINEERING Sp. z o.o. ENERGOTECHNIKA Engineering Sp. z o.o. RAFAKO ENGINEERING SOLUTION doo. RAFAKO Hungary Kft.

Segment obiekty energetyczne i ochrony środowiska oferuje bloki energetyczne, kotły: rusztowe, pyłowe, z cyrkulacyjnym i stacjonarnym złożem fluidalnym i odzyskowe, obiekty i instalacje towarzyszące kotłom energetycznym, technologie mokrego, półsuchego i suchego odsiarczania spalin, technologie odazotowania spalin, urządzenia odpylające obejmujące elektrofiltry i filtry workowe oraz instalacje termicznej utylizacji odpadów komunalnych i przemysłowych. Jest dostawcą zarówno dla energetyki zawodowej, jak i przemysłowej.

W skład pozostałych segmentów wchodzi segmenty nie osiągające progów ilościowych określonych w MSSF 8, w tym zarządzanie nieruchomościami oraz usługi projektowe świadczone przez pozostałe jednostki Grupy.

Zarząd monitoruje oddzielnie wyniki operacyjne segmentów w celu podejmowania decyzji dotyczących alokacji zasobów, oceny skutków tej alokacji oraz wyników działalności. Podstawą oceny wyników działalności jest zysk lub strata na działalności operacyjnej.

Segment paleniska i młyny oferujący młyny do przemiału węgla kamiennego i brunatnego, ruszty mechaniczne i dopalające, odżuźlacze stosowane w maszynach i urządzeniach energetycznych oraz części zamienne do wyżej wymienionych urządzeń został zakwalifikowany jako działalność zaniechana. Szczegółowe dane finansowe dotyczące działalności zaniechanej zostały zaprezentowane w nocie 17.

Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku lub na dzień 31 grudnia 2015 roku	<i>Obiekty energetyczne i ochrony środowiska</i>	<i>Pozostałe segmenty</i>	<i>Segmenty razem</i>	<i>Paleniska i młyny – działalność zaniechana</i>	<i>Eliminacje i pozycje nieprzypisane</i>	<i>Razem</i>
Przychody						
Sprzedaż na rzecz klientów zewnętrznych	1 531 631	16 940	1 548 571	8 542	(7 023)	1 550 090
Sprzedaż między segmentami	3 587	14 022	17 609	–	(17 609)	–
	<u>1 535 218</u>	<u>30 962</u>	<u>1 566 180</u>	<u>8 542</u>	<u>(24 632)</u>	<u>1 550 090</u>
Przychody ze sprzedaży ogółem						
	<u>1 535 218</u>	<u>30 962</u>	<u>1 566 180</u>	<u>8 542</u>	<u>(24 632)</u>	<u>1 550 090</u>
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	(1 413 774)	(25 195)	(1 438 969)	(7 023)	22 977	(1 423 015)
Wynik						
Zysk (strata) na sprzedaży	121 444	5 767	127 211	1 519	(1 655)	127 075
Pozostałe przychody (koszty)	(75 592)	(4 998)	(80 590)	(1 594)	(4 172)	(86 356)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	45 852	769	46 621	(75)	(5 827)	40 719
Przychody (koszty) finansowe	4 299	128	4 427	(57)	990	5 360
Zysk (strata) przed opodatkowaniem	50 151	897	51 048	(132)	(4 837)	46 079
Podatek dochodowy	(13 614)	(184)	(13 798)	11	1 713	(12 074)
	<u>36 537</u>	<u>713</u>	<u>37 250</u>	<u>(121)</u>	<u>(3 124)</u>	<u>34 005</u>
Zysk (strata) netto z działalności kontynuowanej						
	<u>36 537</u>	<u>713</u>	<u>37 250</u>	<u>(121)</u>	<u>(3 124)</u>	<u>34 005</u>
Amortyzacja	11 602	1 041	12 643	264	(74)	12 833
Udział w zyskach jednostek stowarzyszonych	–	–	–	–	–	–
Aktywa i zobowiązania na dzień 31 grudnia 2015 roku						
Aktywa	1 297 249	57 013	1 354 262	83 080	(186 124)	1 251 218
Zobowiązania	875 345	15 003	890 348	16 422	(85 318)	821 452
Inne informacje						
Inwestycje w jednostki stowarzyszone	–	–	–	–	–	–
Nakłady inwestycyjne	25 932	5 119	31 051	1 015	(2)	32 064

Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014 roku lub na dzień 31 grudnia 2014 roku	<i>Obiekty energetyczne i ochrony środowiska</i>	<i>Pozostałe segmenty</i>	<i>Segmenty razem</i>	<i>Paleniska i młyny – działalność zaniechana</i>	<i>Eliminacje i pozycje nieprzypisane</i>	<i>Razem</i>
Przychody						
Sprzedaż na rzecz klientów zewnętrznych	1 175 898	9 754	1 185 652	71 191	(73 371)	1 183 472
Sprzedaż między segmentami	778	25 811	26 589		(26 589)	
	<u>1 176 676</u>	<u>35 565</u>	<u>1 212 241</u>	<u>71 191</u>	<u>(99 960)</u>	<u>1 183 472</u>
Przychody ze sprzedaży ogółem						
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	(1 070 062)	(29 372)	(1 099 434)	(56 758)	92 829	(1 063 363)
Wynik						
Zysk (strata) na sprzedaży	106 614	6 193	112 807	14 433	(7 131)	120 109
Pozostałe przychody (koszty)	(77 598)	(4 783)	(82 381)	(9 756)	9 747	(82 390)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	29 016	1 410	30 426	4 677	2 616	37 719
Przychody (koszty) finansowe	(530)	164	(366)	228	(3 164)	(3 302)
Zysk (strata) przed opodatkowaniem	28 486	1 574	30 060	4 905	(548)	34 417
Podatek dochodowy	(4 125)	(409)	(4 534)	(940)	(345)	(5 819)
	<u>24 361</u>	<u>1 165</u>	<u>25 526</u>	<u>3 965</u>	<u>(893)</u>	<u>28 598</u>
Zysk (strata) netto z działalności kontynuowanej						
Amortyzacja	10 422	920	11 342	1 572	(76)	12 838
Udział w zyskach jednostek stowarzyszonych	-	-	-		-	-
Aktywa i zobowiązania na dzień 31 grudnia 2014 roku						
Aktywa	1 099 636	51 256	1 150 892	72 907	(77 237)	1 146 562
Zobowiązania	821 898	15 242	837 140	14 874	(18 906)	833 108
Inne informacje						
Inwestycje w jednostki stowarzyszone	-	-	-		-	-
Nakłady inwestycyjne	16 197	1 233	17 430	1 243	(118)	18 555

13. Sezonowość lub cykliczność działalności Grupy

Działalność spółek wchodzących w skład Grupy nie cechuje się sezonowością ani cyklicznością istotnie wpływającą na wynik finansowy Grupy.

14. Informacje dotyczące umów o usługę budowlaną

Przychody z tytułu umów o usługę budowlaną są ujmowane na podstawie stopnia zaawansowania ich realizacji. Procentowy stan zaawansowania realizacji usługi ustalany jest jako stosunek kosztów poniesionych do sumy szacowanych kosztów niezbędnych do zrealizowania umowy.

Poniższa tabela przedstawia skutki wyceny umów o usługę budowlaną, w tym przychody oraz koszty realizowanych umów w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2015 roku oraz dnia 31 grudnia 2014 roku, jak również kwoty należne zamawiającym oraz kwoty należne od zamawiających z tytułu prac wynikających z realizowanych umów na podane powyżej daty.

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Poniesione koszty umów (narastająco)	3 260 138	2 853 112
Ujęte zyski pomniejszone o ujęte straty (narastająco)	243 305	171 452
Przychody z umowy obliczone wg stopnia zaawansowania wykonania umowy (narastająco)	3 503 443	3 024 564
Należności uwarunkowane wykonaniem umowy (faktury częściowe narastająco)	3 324 100	2 929 213
Kwota brutto należna Zamawiającym z tytułu prac wynikających z umowy (pasywa), w tym:	(142 795)	(207 271)
- zaliczki otrzymane (zobowiązania z tytułu zaliczek)	(157 126)	(125 433)
- korekta wartości zaliczek z tytułu kwot należnych od Zamawiających	56 859	44 258
- kwota brutto należna zamawiającym z tytułu wyceny kontraktów	(42 528)	(126 096)
Rozliczenia międzyokresowe z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną, w tym:	233 992	257 803
- kwota brutto należna od Zamawiających z tytułu prac wynikających z umowy (aktywo)	194 897	209 456
- koszty pozyskania kontraktów i pozostałe koszty kontraktów rozliczane w czasie	39 095	48 347
Rezerwa na kary z tytułu nieterminowej realizacji umów lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych	-	(1 946)
Rezerwa na straty wynikające z umów	(29 885)	(30 321)

Spółki Grupy każdorazowo analizują umowy pod kątem potencjalnych strat, które ujmowane są bezzwłocznie jako koszt zgodnie z MSR 11.36. W ramach wyceny umów o usługę budowlaną, zgodnie z MSR 11.11-15 Grupa uwzględnia odpowiednio szacunki kar z tytułu opóźnień w realizacji umów lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych. Szacunki wielkości kar prowadzone są w oparciu o dokumentację źródłową dotyczącą stwierdzonych opóźnień w realizacji prac lub problemów dotyczących gwarantowanych parametrów technicznych, w oparciu o założenia umowne oraz szacunek kierownictwa dotyczący ryzyka ich wystąpienia. Poziom szacowanego ryzyka uzależniony jest w znacznej części od czynników zewnętrznych będących częściowo poza kontrolą i może ulec zmianie w kolejnych okresach. Realizacja części kontraktów w odniesieniu do których rozpoznano rezerwę na kary z tytułu nieterminowej realizacji umów lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych, obarczona jest ryzykiem powstania sporu arbitrażowego, który w ocenie Spółek Grupy Kapitałowej rodzi ryzyko o nieokreślonych konsekwencjach.

W pozycji „Koszty pozyskania kontraktów i pozostałe koszty kontraktów rozliczane w czasie” Grupa ujmuje rozliczenia międzyokresowe kosztów pozyskania kontraktów oraz kosztów gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych związanych z realizacją kontraktów.

14.1. Informacje dotyczące kluczowych kontraktów realizowanych przez Grupę**14.1.1. Projekt Opole**

W lutym 2012 roku jednostka dominująca jako lider Konsorcjum (RAFAKO S.A., Polimex-Mostostal S.A., Mostostal Warszawa S.A.) podpisała umowę z firmą PGE Elektrownia Opole S.A. (obecnie PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. – „Zamawiający”), o wartości 9,4 mld złotych, której przedmiotem jest zaprojektowanie, dostawa, wykonanie prac budowlanych, montaż, uruchomienie i wszystkie związane z tym procesem usługi, wykonane na zasadzie „pod klucz”, obiektu składającego się z bloku energetycznego nr 5 oraz nr 6 w Elektrowni Opole wraz z urządzeniami i wyposażeniem, jak również związanymi z nimi budynkami oraz budowlami. W/w Konsorcjum o wskazany projekt konkurowało m.in. ze spółką Alstom Power Sp. z o.o. (dalej „Alstom”).

Począwszy od drugiej połowy 2011 roku pomiędzy spółkami Grupy RAFAKO oraz spółkami Grupy Alstom doszło do powstania wzajemnych roszczeń związanych z wspólnie realizowanymi projektami, o których Spółka informowała w poprzednich raportach.

W dniu 15 października 2013 roku podpisano ugodę pomiędzy spółkami z Grupy Alstom a RAFAKO S.A., która kompleksowo uregulowała:

- zasady rozliczeń finansowych,
- zrzeczenie się wzajemnych roszczeń pomiędzy RAFAKO S.A. oraz Grupą Alstom,
- zakres współpracy pomiędzy stronami w ramach projektów realizowanych przez RAFAKO S.A.

Kluczowe postanowienia ostatecznej Ugody:

- Spółki z Grupy Alstom zobowiązane zostały do dokonania zapłaty na rzecz RAFAKO S.A. kwoty 43,5 miliona euro,
- RAFAKO S.A. oraz Grupa Alstom zrzekły się dotychczasowych wzajemnych roszczeń związanych z projektami Karlsruhe, Westfalen i Belchatów, oraz wycofały pozwy oraz wnioski o arbitraż złożone w związku z wskazanymi sporami,
- RAFAKO S.A. zobowiązało się do współpracy z Grupą Alstom w związku z Kontraktem Opole w tym do podzlecenia na rzecz Grupy Alstom 100% zakresu prac przypadających na RAFAKO S.A. zgodnie z Kontraktem Opole. Szczegółowe zasady współpracy oraz zakres prac zleconych na rzecz Grupy Alstom uregulowany został w Porozumieniu zawartym w dniu 25 października 2013 roku pomiędzy Alstom, Konsorcjum firm: RAFAKO S.A., Polimex-Mostostal S.A., Mostostal Warszawa S.A., PGE oraz spółkami celowymi każdego z konsorcjantów (SPV).

Wycofanie wszystkich pozwołów i zawarcie ugody oraz zapłata środków pieniężnych wynikająca z zawartego porozumienia zamknęła wszystkie rozliczenia, spory, kwestie kar i roszczeń pomiędzy RAFAKO S.A., a spółkami Grupy Alstom w związku z powyżej opisanymi projektami.

W dniu 11 października 2013 roku Konsorcjum zawarło z Zamawiającym aneks do Umowy, w którym do listy podwykonawców dopisana została spółka Alstom.

Jednostka dominująca RAFAKO S.A. zleciła swojej spółce zależnej tj. E001RK Sp. z o.o. („SPV-Rafako”) jako podwykonawcy realizację 100% zakresu prac i usług związanych z budową bloków w Elektrowni Opole. Wynagrodzenie SPV-Rafako za realizację prac i usług zostało określone na poziomie 3,96 miliarda złotych.

SPV-Rafako zawarła z Alstom umowę podwykonawczą na mocy której SPV-Rafako powierzyła Alstom 100% zakresu prac i usług wchodzących w zakres prac Spółki w ramach Projektu Opole. Alstom przejął wszelką odpowiedzialność za realizację kontraktu wobec Zamawiającego.

Do dnia 31 grudnia 2015 roku doszło do podpisania z Alstom jednej umowy z jednostką zależną ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. na wykonanie określonego zakresu dokumentacji.

Zasady rozliczania kontraktu Opole:

Prezentacja przychodów i kosztów wynikających z tego kontraktu nie ma wpływu na wartości wykazane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów Grupy.

Wartość rozrachunków wynikających z tego kontraktu nie ma wpływu na wartości zaprezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy.

Płatności wynikające z kontraktu, po spełnieniu warunków płatności są dokonywane przez Klienta bezpośrednio na rzecz Alstom.

Wpływ realizacji Projektu Opole na wyniki Grupy może mieć miejsce w sytuacji, gdy jednostka dominująca stanie się podwykonawcą Alstom w zakresie zaprojektowania i budowy tzw. wyspy kotłowej obejmującej kocioł, odsiarczanie, odpylanie, odazotowanie i wszelkie urządzenia związane z pracą tych obiektów – podstawowy zakres działalności Spółki).

14.1.2. Projekt Jaworzno

Spółka RAFAKO S.A. w Konsorcjum firm: RAFAKO S.A. (Lider Konsorcjum) i MOSTOSTAL WARSZAWA S.A. realizuje kontrakt na „Budowę nowych mocy w technologiach węglowych w TAURON Wytwarzanie S.A. – Budowę bloku energetycznego o mocy 800 – 910 MW na parametry nadkrytyczne w Elektrowni Jaworzno III – Elektrownia II – w zakresie: kocioł parowy, turbozespół, budynek główny, część elektryczna i AKPiA bloku”. Wartość kontraktu wynosi około 5,4 miliarda złotych brutto. W dniu 4 sierpnia 2013 roku dokonano zmiany umowy konsorcjum realizującego Projekt Jaworzno – główna zmiana dotyczyła przejęcia przez RAFAKO S.A. 99,99% prac w ramach Projektu (Mostostal Warszawa 0,01%) i tym samym zmiany podziału wynagrodzenia należnego każdemu z partnerów konsorcjum odpowiednio do udziału w realizowanych pracach.

Zasady rozliczania Projektu Jaworzno:

Na potrzeby realizacji Projektu została utworzona spółka celowa (E003B7 Sp. z o.o.), której RAFAKO S.A. podzleciła około 88,5% zakresu prac Projektu; pozostałe 11,5% pozostaje w bezpośredniej realizacji RAFAKO S.A. (o wartości około 506 milionów złotych; w tym zaprojektowanie tzw. wyspy kotłowej oraz dostawa części ciśnieniowych kotła i instalacji odpylania).

RAFAKO S.A. oraz E003B7 Sp. z o.o. na potrzeby realizacji Projektu zawarły umowy z podmiotami finansowymi, na mocy których otrzymały gwarancje bankowe/ubezpieczeniowe o łącznej wartości 523 miliony złotych niezbędne do realizacji tego projektu, jednocześnie ustanowione zostały zabezpieczenia na majątku obu podmiotów jako zabezpieczenie dla tych instrumentów.

Jednostka dominująca RAFAKO S.A. nie przewiduje wypłaty dywidendy ze spółki E003B7 Sp. z o.o. do zakończenia realizacji projektu Jaworzno.

Jednostka dominująca jako lider Konsorcjum wystawia faktury na pełny zakres prac na rzecz Zamawiającego; płatności z tytułu realizacji kontraktu są przekazywane bezpośrednio na rzecz Spółki celowej oraz kluczowych podwykonawców i poddostawców. Zapłata za zakres prac zrealizowany przez jednostkę dominującą jest dokonywana przez spółkę celową.

Grupa w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym ujmuje całkowite przychody i koszty związane z Projektem Jaworzno tj. zarówno zakres prac realizowany przez RAFAKO S.A. jak i zakres prac realizowany przez E003B7 Sp. z o.o. Wycena kontraktu jest dokonywana na całym projekcie łącznie, tj. przy ustaleniu jednej marży i stopnia zaawansowania realizacji dla całego kontraktu.

RAFAKO S.A. w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym kompensuje przychody i koszty oraz rozrachunki dotyczące realizacji Projektu powstałe pomiędzy RAFAKO S.A. a spółką celową.

14.2. Rezerwa na straty wynikające z umów o usługę budowlaną

Spółki Grupy Kapitałowej tworzą rezerwy na przewidywane straty na kontraktach zgodnie z metodologią opisaną w nocie 11.28.6. Jeśli na podstawie analizy wynika, iż szacunkowe koszty całkowite kontraktu przewyższą wiarygodne przychody z kontraktu (tzn. całkowity wynik na kontrakcie będzie stratą), wtedy cała strata na kontrakcie rozpoznawana jest w danym okresie sprawozdawczym.

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Początek okresu	30 321	35 707
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	22 870	11 611
Rozwiązanie/wykorzystanie rezerwy na zobowiązanie	(23 306)	(16 955)
Przeniesienie na działalność zaniechaną	-	(42)
Koniec okresu	<u><u>29 885</u></u>	<u><u>30 321</u></u>
Krótkoterminowe na dzień	29 885	30 321
Długoterminowe na dzień	-	-
	<u><u>29 885</u></u>	<u><u>30 321</u></u>

14.3. Rezerwa na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów

Spółki Grupy Kapitałowej tworzą rezerwę na karę umowną, jeżeli występuje istotne prawdopodobieństwo naliczenia kary za niedotrzymanie zapisanych w umowie i objętych karą parametrów technicznych lub jeśli w związku z realizacją danej umowy zostały naruszone dobra osób trzecich. Wysokość rezerwy wynika z zapisanej w danej umowie wartości kary za niedotrzymanie parametr techniczny lub z możliwej do oszacowania wartości zobowiązania wobec osób trzecich.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku Spółki Grupy dokonały weryfikacji stanu rezerw na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów (w tym zrealizowanych opóźnień w odniesieniu do zobowiązań umownych i warunków ustalania kar) na realizowanych kontraktach. Korzystając z najbardziej aktualnej wiedzy na temat realizowanych umów oraz na bazie rozliczenia zakończonych umów, Zarządy Spółek ustalił, że nie było potrzeby rozpoznania rezerw na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów.

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Początek okresu	1 946	50 192
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	-	7 457
Rozwiązanie/wykorzystanie rezerwy na zobowiązanie	(1 946)	(55 703)
Koniec okresu	<u><u>-</u></u>	<u><u>1 946</u></u>
Krótkoterminowe na dzień	-	1 946
Długoterminowe na dzień	-	-
	<u><u>-</u></u>	<u><u>1 946</u></u>

W 2015 roku jednostka dominująca dokonała rozwiązania rezerwy na kary umowne w łącznej kwocie 1 946 tysięcy złotych i na dzień 31 grudnia 2015 roku Spółka nie wykazuje żadnych rezerw na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów.

W 2014 roku jednostka dominująca dokonała rozwiązania/wykorzystania rezerw z tytułu kar umownych na łączną kwotę 55 703 tysiące złotych, co było spowodowane głównie rozwiązaniem rezerwy na karę z tytułu nieterminowej realizacji umowy dla jednego z Klientów na kwotę 28 359 tysięcy złotych oraz wykorzystaniem rezerwy na nieterminową realizację umów w kwocie 13 445 tysięcy złotych.

15. Przychody i koszty

15.1. Przychody ze sprzedaży produktów i usług

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Przychody netto ze sprzedaży produktów	1 489 414	1 130 694
- w tym od jednostek powiązanych	-	-
Przychody netto ze sprzedaży usług	58 995	63 606
- w tym od jednostek powiązanych	3 134	-
Przychody netto ze sprzedaży pozostałych produktów	-	-
- w tym od jednostek powiązanych	-	-
Wynik na realizacji instrumentów pochodnych	-	-
Wynik na wycenie instrumentów pochodnych	-	-
Kary umowne	(136)	(13 445)
Zrealizowane różnice kursowe dotyczące należności z tytułu dostaw i usług	635	(753)
Różnice kursowe dotyczące wyceny należności z tytułu dostaw i usług	(839)	1 350
Przychody netto ze sprzedaży produktów i usług, razem	1 548 069	1 181 452
- w tym od jednostek powiązanych	3 134	-

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku Grupa uzyskała 1 548 069 tysięcy złotych przychodów ze sprzedaży produktów i usług, tj. o 366 618 tysięcy złotych więcej niż w analogicznym okresie 12 miesięcy 2014 roku. Wzrost wartości przychodów ze sprzedaży w 2015 roku wynikał głównie z rozpoznania istotnej części przychodów z realizacji kontraktu "Jaworzno" (blok energetyczny 910 MW) przez zależną od RAFAKO S.A. spółkę celową.

Wzrost sprzedaży nastąpił na rynku krajowym, przy równoczesnym spadku poziomu sprzedaży dla zagranicznych Klientów Grupy.

15.2. Przychody ze sprzedaży materiałów

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Przychody ze sprzedaży materiałów	2 021	2 020
- w tym od jednostek powiązanych	-	-
Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów, razem	2 021	2 020
- w tym od jednostek powiązanych	-	-

Głównymi odbiorcami wyrobów i usług Grupy są przede wszystkim zagraniczni i krajowi dostawcy obiektów energetycznych oraz krajowa i zagraniczna energetyka zawodowa i przemysłowa.

Przychody ze sprzedaży do jednostek powiązanych szczegółowo przedstawia nota 46 dodatkowych informacji i objaśnień.

Asortyment sprzedaży w podziale na rynki zbytu został zaprezentowany w sprawozdaniu Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej w 2015 roku w punkcie 3.2.

15.3. Geograficzne obszary działalności

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Przychody ze sprzedaży od klientów krajowych	1 426 858	1 008 608
- w tym od jednostek powiązanych	3 134	-
Przychody ze sprzedaży od klientów zagranicznych	123 232	174 864
- w tym od jednostek powiązanych	-	-
Przychody netto ze sprzedaży, razem	1 550 090	1 183 472
- w tym od jednostek powiązanych	3 134	-

15.4. Koszty sprzedanych produktów, usług i materiałów

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Amortyzacja	12 569	12 838
Zużycie materiałów i energii	428 143	534 072
Usługi obce	813 688	406 660
Podatki i opłaty	7 259	6 565
Wynagrodzenia	166 264	151 808
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	36 265	33 715
Podróże służbowe	7 381	6 985
Koszty reklamy	4 865	3 719
Naliczone różnice kursowe	(978)	1 457
Zrealizowane różnice kursowe	624	264
Koszty ubezpieczeń	4 327	1 325
Pozostałe koszty rodzajowe	1 829	587
Koszty według rodzaju, razem	1 482 236	1 159 995
Zmiana stanu zapasów, rezerw i rozliczeń międzyokresowych (w tym korekta wynikająca z MSR 11)	22 983	(21 237)
Koszty wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki	(1 789)	(743)
Koszty sprzedaży (wielkość ujemna)	(29 416)	(31 483)
Koszty ogólnego zarządu (wielkość ujemna)	(53 054)	(45 189)
Koszt wytworzenia sprzedanych produktów	1 420 960	1 061 343
Wartość sprzedanych materiałów	2 055	2 020
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	1 423 015	1 063 363

Koszt własny sprzedaży produktów i materiałów za 12 miesięcy 2015 roku wyniósł 1 423 015 tysięcy złotych, co przyniosło Grupie zysk brutto ze sprzedaży w wysokości 127 075 tysięcy złotych. Główną przyczyną wzrostu kosztów było znaczące zwiększenie poziomu sprzedaży Grupy w 2015 roku.

Koszty sprzedaży prezentowane przez Grupę zawierają głównie koszty ponoszone przez centra kosztowe przypisane w modelu rozliczania kosztów do kosztów sprzedaży (w znacznej części składają się z kosztów wynagrodzeń oraz kosztów reklamy). Ponadto, do kosztów sprzedaży Grupa zalicza koszty przygotowywania ofert oraz odpisy aktualizujące wartość należności handlowych. Na koszty sprzedaży wykazane w całkowitych dochodach Grupy za 2015 roku w kwocie 29 416 tysięcy złotych największy wpływ miały koszty sprzedaży z wyłączeniem rozwiązanych i wykorzystanych odpisów aktualizujących w kwocie 28 906 tysięcy złotych (31 grudnia 2014 roku: 27 985 tysięcy złotych).

15.5. Amortyzacja środków trwałych i wartości niematerialnych, odpisy aktualizujące ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Pozycje ujęte w koszcie własnym sprzedaży (koszcie sprzedanych towarów i produktów):	10 427	10 813
Amortyzacja środków trwałych	8 809	9 020
Amortyzacja wartości niematerialnych	1 618	1 793
Trwała utrata wartości rzeczowych środków trwałych	-	-
Pozycje ujęte w kosztach sprzedaży:	458	477
Amortyzacja środków trwałych	380	401
Amortyzacja wartości niematerialnych	78	76
Pozycje ujęte w kosztach ogólnego zarządu:	1 684	1 548
Amortyzacja środków trwałych	1 541	1 410
Amortyzacja wartości niematerialnych	143	138
Łączna wartość amortyzacji	12 569*	12 838

*wartość amortyzacji zaprezentowana w powyższej nocie nie ujmuje wartości odpisów amortyzacyjnych związanych z działalnością zaniechaną w kwocie 264 tysiące złotych

15.6. Koszty świadczeń pracowniczych

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Wynagrodzenia, w tym:	166 264	151 808
- koszty bieżących wynagrodzeń	164 877	145 305
- pozostałe świadczenia, w tym świadczenia pracownicze po okresie zatrudnienia	1 387	6 503
Koszty ubezpieczeń społecznych	36 265	33 715
	202 529	185 523

15.7. Pozostałe przychody operacyjne

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Przychody z tytułu kar umownych	369	1 539
Zysk na sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	1 090	790
Dotacje	1 423	174
Otrzymane odszkodowania	373	244
Rozwiązanie rezerwy na rozrachunki publiczno-prawne	157	990
Rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość środków trwałych	238	-
Refundacja kosztów dokształcania pracowników młodocianych	-	553
Przychody z umorzonych zobowiązań	-	960
Inne	554	92
	4 204	5 342

15.8. Pozostałe koszty operacyjne

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Strata na złomowaniu środków trwałych	151	256
Strata na zbyciu środków trwałych	–	89
Darowizny i dotacje	1 044	500
Utworzenie odpisu aktualizującego wartość należności	95	1 768
Koszty z tytułu napraw składników majątku trwałego	98	102
Koszty złomowania materiałów	–	38
Odpis aktualizujący wartość rzeczowych aktywów trwałych	49	419
Koszty sądowe	94	119
Koszt organizacji Dnia Energetyka	506	332
Odpisanie należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych	–	20
Utworzenie rezerwy na przyszłe koszty	1 206	5 014
Koszty związane z rozliczaniem opłat licencyjnych	3 444	–
Koszty zapłaconych odszkodowań	–	1 790
Koszty wykonawstwa zastępczego	690	–
Inne	713	613
	8 090	11 060

15.9. Przychody finansowe

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Odsetki z tytułu instrumentów finansowych	3 485	125
Odsetki od udzielonych kaucji	2 373	5 333
Pozostałe odsetki	42	430
Rozwiązanie rezerwy na koszty finansowe	281	–
Różnice kursowe dodatnie	586	497
Rozwiązanie odpisu aktualizującego odsetki	3 639	55
Dywidendy z tytułu udziałów i akcji	11	14
Dyskonto rozrachunków długoterminowych	7 185	–
Pozostałe przychody	370	144
	17 972	6 598

15.10. Koszty finansowe

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Odsetki z tytułu instrumentów finansowych	3 566	6 159
Pozostałe odsetki	756	990
Prowizje bankowe od otrzymanych kredytów	907	1 246
Koszty z tytułu wyceny instrumentów finansowych	159	–
Nadwyżka ujemnych różnic kursowych	–	156
Dyskonto rozrachunków długoterminowych	5 632	1 246
Utworzenie rezerw na koszty finansowe	1 335	–
Pozostałe koszty finansowe	257	103
	12 612	9 900

Szczegółowe dane dotyczące przychodów i kosztów finansowych związanych z instrumentami finansowymi przedstawia nota 57.2.

15.11. Składniki innych całkowitych dochodów

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	(231)	56
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej przypadające udziałom niekontrolującym	(1)	(5)
Zyski/straty aktuarialne	(314)	(5 005)
Podatek dochodowy odnoszący się do składników innych dochodów całkowitych	60	950
	<u>(486)</u>	<u>(4 004)</u>

16. Podatek dochodowy

16.1. Obciążenie podatkowe

Główne składniki obciążenia podatkowego w sprawozdaniu z całkowitych dochodów przedstawiają się następująco:

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Działalność kontynuowana		
Obciążenie podatkowe dotyczące działalności kontynuowanej:		
<i>Bieżący podatek dochodowy</i>	(10 578)	(9 218)
Bieżące obciążenie z tytułu podatku dochodowego	(10 619)	(12 765)
Korekty dotyczące bieżącego podatku dochodowego z lat ubiegłych	41	3 547
<i>Odroczony podatek dochodowy</i>	(1 496)	3 399
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	(1 496)	3 399
Korekty dotyczące odroczonego podatku dochodowego z lat ubiegłych	–	
Obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	<u>(12 074)</u>	<u>(5 819)</u>
<i>Odroczony podatek dochodowy dotyczący innych całkowitych dochodów</i>	60	950
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	60	950
Obciążenie podatkowe wykazane innych całkowitych dochodach	<u>60</u>	<u>950</u>
	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Działalność zaniechana		
Obciążenie podatkowe dotyczące działalności zaniechanej:		
<i>Bieżący podatek dochodowy</i>	(20)	(1 312)
Bieżące obciążenie z tytułu podatku dochodowego	(20)	(1 312)
Korekty dotyczące bieżącego podatku dochodowego z lat ubiegłych	–	–
<i>Odroczony podatek dochodowy</i>	31	372
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	31	372
Korekty dotyczące odroczonego podatku dochodowego z lat ubiegłych	–	–
Obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	<u>11</u>	<u>(940)</u>
<i>Odroczony podatek dochodowy dotyczący innych całkowitych dochodów</i>		
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	–	8
Obciążenie podatkowe wykazane innych całkowitych dochodach	<u>–</u>	<u>8</u>

W okresie objętym sprawozdaniem za 2015 rok jednostka dominująca złożyła do organów skarbowych korekty deklaracji podatkowych CIT za lata 2009 - 2014 korygując dochód do opodatkowania o łączną kwotę 220 tysięcy złotych, w związku z czym nadpłata w podatku dochodowym za lata ubiegłe wyniosła 41 tysięcy złotych. Główną przyczyną złożenia korekt było ujęcie amortyzacji wartości niematerialnej oraz korekta kosztów lat ubiegłych dotycząca odszkodowania zapłaconego przez jednostkę dominującą w 2014 roku.

W 2014 roku jednostka dominująca złożyła do organów skarbowych korekty deklaracji podatkowych CIT za lata 2008-2013 korygując dochód do opodatkowania o łączną kwotę 18 667 tysięcy złotych, w związku z czym nadpłata w podatku dochodowym za lata ubiegłe wyniosła 3 547 tysięcy złotych. Główną przyczyną złożenia korekt było skorzystanie z ulgi technologicznej oraz korekta wartości sprzedaży i kosztów kontraktów zakończonych w latach 2012-2013.

16.2. Uzgodnienie efektywnej stawki podatkowej

Uzgodnienie podatku dochodowego od wyniku finansowego brutto przed opodatkowaniem według ustawowej stawki podatkowej, z podatkiem dochodowym liczonym według efektywnej stawki podatkowej Grupy za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku przedstawia się następująco:

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Zysk brutto przed opodatkowaniem z działalności kontynuowanej	46 079	34 417
Zysk przed opodatkowaniem z działalności zaniechanej	(66)	(3 874)
Zysk brutto przed opodatkowaniem	<u>46 013</u>	<u>30 543</u>
Podatek wg ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce, wynoszącej 19%	8 743	5 804
Koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodów (trwałe różnice)	6 514	6 982
z tytułu utworzenia rezerwy na kary umowne	693	1 650
z tytułu spisania należności zakwalifikowane jako niepodatkowe	1 169	419
z tytułu darowizn	198	-
z tytułu kosztów reprezentacji	128	86
utworzenie rezerw niepodatkowych	-	12
z tytułu utraty kontroli nad jednostką zależną	2 161	-
z tytułu utworzenia odpisu aktualizującego wartość aktywów do zbycia	-	1 668
z tytułu korekty CIT	-	1 012
pozostałe	2 165	2 135
Przychody nie będące podstawą do opodatkowania (trwałe różnice)	(2 858)	(2 211)
z tytułu kar umownych	(370)	(2 374)
z tytułu nieodliczanego podatku od towarów i usług od należności	-	(840)
z tytułu dywidend otrzymanych	(2)	(3)
z tytułu wykorzystania rezerw niepodatkowych	(1 706)	-
pozostałe	(780)	1 006
Pozostałe	(294)	(269)
Korekta podatku dot. lat ubiegłych	(42)	(3 546)
Podatek według efektywnej stawki podatkowej wynoszącej 26,22% (2014: 22,13%)	<u>12 063</u>	<u>6 759</u>
Podatek dochodowy przypisany działalności kontynuowanej	(12 074)	(5 819)
Podatek dochodowy przypisany działalności zaniechanej	11	(940)
Podatek dochodowy (obciążenie) wykazany w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów	<u>12 063</u>	<u>6 759</u>

16.3. Odroczonego podatek dochodowy wyliczony na dzień 31 grudnia 2015 roku

Odroczonego podatek dochodowy wyliczony na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku wynika z następujących pozycji:

	<i>Sprawozdanie z sytuacji finansowej</i>		<i>Sprawozdanie z całkowitych dochodów</i>	
	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
- od ulg inwestycyjnych	(3)	(4)	1	-
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością środków trwałych oraz wartości niematerialnych	(18 811)	(17 897)	(914)	(1 312)
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością aktywów wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	1 447	1 818	(371)	(23)
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością pożyczek i należności	1 209	598	611	(2 559)
- z tytułu odmiennego momentu podatkowego uznania przychodu ze sprzedaży produktów i usług	(43 185)	(27 165)	(16 020)	2 920
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością zapasów	1 981	1 516	465	252
- od rezerw bilansowych	18 420	22 823	(4 403)	877
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	17	(17)	17
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością zobowiązań z tytułu gwarancji, factoringu i wyłączone z zakresu MSR 39	44	55	(11)	6
- z tytułu odmiennego momentu podatkowego uznania kosztu sprzedaży produktów i usług	63 105	50 687	12 418	2 492
- aktywo podatkowe dotyczące straty podatkowej	974	338	636	(1 203)
- korekta kosztów z tytułu niezapłaconych faktur	18 475	12 127	6 348	2 663
- pozostałe	1 537	1 685	(148)	599
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego			<u>(1 405)</u>	<u>4 729</u>
Aktywa/rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego, w tym:	<u>45 193</u>	<u>46 598</u>		
Odroczonego podatek dochodowy dotyczący działalności zaniechanej			(31)	(379)
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego – działalność kontynuowana			<u>(1 436)</u>	<u>4 350</u>
Aktywa/rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego, w tym:	<u>45 193</u>	<u>46 598</u>		
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	47 796	49 536		
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego	(94)	(397)		
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego – działalność zaniechana	(2 509)	(2 541)		

W roku zakończonym 31 grudnia 2015 roku jednostka dominująca rozpoznała aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej wykazanej w kwocie 3 169 tysięcy złotych, która zostanie rozliczona w przyszłych okresach sprawozdawczych.

W roku zakończonym 31 grudnia 2012 roku jednostka dominująca rozpoznała aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej w kwocie 15 442 tysiące złotych. W 2013 roku jednostka dominująca pomniejszyła aktywo podatkowe z tego tytułu o kwotę 7 721 tysięcy złotych na skutek częściowego rozliczenia straty podatkowej. W roku zakończonym 31 grudnia 2014 roku jednostka dominująca rozliczyła pozostałą część aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w związku z rozliczeniem pozostałej części straty podatkowej.

17. Działalność zaniechana

Jak opisano w nocie 2 jednostka dominująca sprzedała akcje spółki FPM S.A.

Działalność spółki FPM S.A. reprezentowała odrębną ważną linię biznesową Grupy, tym samym zgodnie z MSSF 5 na dzień 31 grudnia 2014 roku, wyniki spółki FPM S.A. zostały zaklasyfikowane jako działalność zaniechana. Wartość przychodów wygenerowanych przez FPM S.A. w 2014 roku przekraczała poziom 71 milionów złotych. Cena sprzedaży posiadanych przez RAFAKO S.A. akcji wyniosła 48 milionów złotych, dodatkowe koszty związane z transakcją wyniosły 1 440 tysięcy złotych. Wartość sprzedanych aktywów netto w spółce FPM S.A. wyniosła 53 miliony złotych (po dokonaniu odpisu aktualizującego wartość aktywów netto FPM), wartość udziału niekontrolującego wyniosła 11,5 miliona złotych.

Na dzień 19 lutego 2015 roku spółka FPM S.A. została wyłączona z Grupy Kapitałowej RAFAKO, a jej wyniki w okresie od 1 stycznia do 19 lutego 2015 roku zostały zaprezentowane jako działalność zaniechana. Na dzień 31 grudnia 2014 roku spółka FPM S.A. została sklasyfikowana jako grupa przeznaczona do sprzedaży oraz jako działalność zaniechana.

Wyniki spółki FPM S.A. za okres od 1 stycznia do 19 lutego 2015 roku oraz za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014 roku przedstawiają się następująco:

	<i>Okres zakończony 19 lutego 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Przychody	8 574	71 309
Koszty	(8 649)	(66 631)
Zysk/(strata) brutto	(75)	4 678
Przychody finansowe	27	493
Koszty finansowe	(84)	(266)
Odpis aktualizujący wartość aktywów przeznaczonych do sprzedaży	66	(8 779)
Zysk/ (strata) przed opodatkowaniem z działalności zaniechanej	(66)	(3 874)
Podatek dochodowy, w tym:	(11)	(940)
- podatek bieżący	20	1 312
- podatek odroczoney	(31)	(372)
Zysk/ (strata) za rok z działalności zaniechanej	(55)	(4 814)

Główne grupy aktywów i zobowiązań spółki FPM S.A. zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawiały się następująco:

	<i>31 grudnia 2014</i>
AKTYWA PRZEZNACZONE DO ZBYCIA	
Aktywa trwałe (długoterminowe)	34 228
Rzeczowe aktywa trwałe	28 670
Wartości niematerialne	88
Wartość firmy	3 832
Należności z tytułu dostaw i usług długoterminowe	33
Aktywa finansowe długoterminowe	1 605
Aktywa obrotowe (krótkoterminowe)	47 458
Zapasy	7 647
Należności z tytułu dostaw i usług, pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów	7 046
Rozliczenia międzyokresowe z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną	5 308
Aktywa finansowe krótkoterminowe	27 457
Odpis aktualizujący wartość aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(8 779)
SUMA AKTYWÓW	72 907

	<i>31 grudnia 2014</i>
ZOBOWIĄZANIA BEZPOŚREDNIO ZWIĄZANE Z AKTYWAMI SKLASYFIKOWANYMI JAKO PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY	
Zyski/(straty) aktuarialne	(34)
Zobowiązania długoterminowe	4 473
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	1 020
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	2 541
Rezerwa z tytułu świadczeń pracowniczych	912
Zobowiązania krótkoterminowe	10 401
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania	9 682
Pozostałe zobowiązania finansowe	610
Rezerwa z tytułu świadczeń pracowniczych	62
Zobowiązania, rezerwy z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną i przychody przyszłych okresów	47
Zobowiązania razem	14 840
SUMA PASYWÓW	14 840

Przepływy pieniężne netto FPM S.A.:

	Okres zakończony 19 lutego 2015	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014
Z działalności operacyjnej	531	4 993
Z działalności inwestycyjnej	(848)	(1 076)
Z działalności finansowej	(134)	(4 024)
Wpływy/ (wypływy) pieniężne netto	(451)	(107)

Zysk przypadający na jedną akcję:

	Okres zakończony 19 lutego 2015	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014
Zysk/(strata) na jedną akcję z działalności zaniechanej		
Podstawowy zysk/(strata) na jedną akcję w złotych z działalności zaniechanej	0,00	(0,07)

Bezpośrednio przed zaklasyfikowaniem FPM S.A. jako działalność zaniechana, oszacowano wartość odzyskiwalną aktywów netto spółki FPM S.A. przynależnych jednostce dominującej stwierdzając utratę ich wartości. Po dokonaniu tej klasyfikacji, w celu ujęcia aktywów wchodzących w skład grupy do zbycia według wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, konieczne było rozpoznanie odpisu z tytułu utraty wartości w kwocie 8 779 tysięcy złotych. Odpis ten został uwzględniony w rachunku zysków i strat w pozycji „Zysk/ (strata) netto za rok z działalności zaniechanej”. W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku korekta wartości odpisu wyniosła 99 tysięcy złotych.

18. Propozycja podziału zysku za 2015 rok

Zarząd jednostki dominującej rekomenduje przeznaczenie zysku netto jednostki dominującej za 2015 rok w kwocie 26 587 tysięcy złotych na kapitał zapasowy jednostki dominującej.

19. Majątek socjalny oraz zobowiązania ZFŚS

Ustawa z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych z późniejszymi zmianami stanowi, że Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych tworzą pracodawcy zatrudniający powyżej 20 pracowników na pełne etaty. Spółki wchodzące w skład Grupy tworzą takie fundusze i dokonują okresowych odpisów w wysokości odpisu podstawowego oraz odpisu dla emerytów i rencistów. Celem Funduszu jest subsydiowanie działalności socjalnej Spółek, pożyczek udzielonych ich pracownikom oraz pozostałych kosztów socjalnych.

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Aktywa Funduszy Spółek wchodzących w skład Grupy	3 903	3 481
Środki pieniężne ZFŚS	3 538	3 051
Pożyczki udzielone pracownikom spółek z funduszy	365	430
Zobowiązania wobec ZFŚS	(3 605)	(3 324)
Saldo rozrachunków z funduszami	298	157
	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014
Odpisy na Fundusz w okresie obrotowym	2 584	2 651
	2 584	2 651

20. Wynik przypadający na jedną akcję

Wynik podstawowy przypadający na jedną akcję oblicza się poprzez podzielenie skonsolidowanego wyniku netto za okres przypadającego na zwykłych akcjonariuszy jednostki dominującej przez średnią ważoną liczbę wyemitowanych akcji zwykłych jednostki dominującej występujących w ciągu okresu.

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące wyniku oraz akcji, które posłużyły do wyliczenia zysku na jedną akcję:

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Zysk/(strata) netto z działalności kontynuowanej	34 005	28 598
Zysk/(strata) z działalności zaniechanej	(55)	(4 814)
Zysk/(strata) netto	33 950	23 784
Zysk/(strata) netto przypadający na zwykłych akcjonariuszy, zastosowany do obliczenia zysku na jedną akcję	34 070	22 583
Średnia ważona liczba wyemitowanych akcji zwykłych zastosowana do obliczenia podstawowego zysku na jedną akcję	74 472 635	69 600 000
Wpływ rozwodnienia:	-	-
Opcje na akcje	-	-
Umarzalne akcje uprzywilejowane	-	-
Skorygowana średnia ważona liczba akcji zwykłych zastosowana do obliczenia rozwodnionego zysku na jedną akcję	74 472 635	69 600 000
Zysk/(strata) na jedną akcję w złotych		
– podstawowy z zysku za okres przypadający zwykłym akcjonariuszom	0,46	0,32
Zysk/(strata) na jedną akcję z działalności zaniechanej w złotych		
– podstawowy z zysku za okres przypadający zwykłym akcjonariuszom	0,00	(0,08)

Średnia ważona liczba wyemitowanych akcji zwykłych użyta w celu obliczenia podstawowego i rozwodnionego zysku na jedną akcję z działalności zaniechanej (nota 17) przedstawiona jest w tabeli powyżej. Poniższa tabela przedstawia natomiast wartości zysku/(straty) stanowiące podstawę wyliczenia zysku na akcję z działalności zaniechanej:

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Zysk/(strata) z działalności zaniechanej	(55)	(5 520)
Zysk/(strata) netto z działalności zaniechanej przypadający na zwykłych akcjonariuszy, zastosowany do obliczenia zysku na jedną akcję	(45)	(5 520)

Grupa nie prezentuje zysku/(straty) rozwodnionego na jedną akcję za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku, ponieważ nie posiada instrumentów finansowych powodujących rozwodnienie akcji.

21. Istotne pozycje wykazane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Zwiększenie stanu należności wykazane w skonsolidowanym rachunku przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku w kwocie 22 157 tysięcy złotych wynikało przede wszystkim z następujących pozycji:

- zwiększenia stanu należności handlowych w kwocie (34 701) tysięcy złotych,
- zwiększenia stanu należności budżetowych (w tym z tytułu podatku VAT) w kwocie (13 277) tysięcy złotych,
- zwiększenia stanu udzielonych zaliczek w kwocie (13 478) tysięcy złotych,
- zmniejszenia stanu należności z tytułu kaucji w kwocie 39 543 tysiące złotych,
- zmniejszenia stanu należności z tytułu sprzedaży wierzytelności w kwocie 683 tysiące złotych,
- zmniejszenia stanu pozostałych należności w kwocie 1 177 tysięcy złotych,
- zwiększenia z tytułu działalności zaniechanej w kwocie (2 104) tysiące złotych

Dokładny opis zmian wartości kaucji i należności spornych w 2015 roku został zamieszczony w nocie 32.

Zwiększenie stanu zobowiązań wykazana w skonsolidowanym rachunku przepływów pieniężnych w kwocie 106 566 tysięcy złotych wynikało przede wszystkim z następujących pozycji:

- zwiększenie stanu zobowiązań handlowych w kwocie 110 956 tysięcy złotych,
- zmniejszenie stanu rezerw na świadczenia emerytalne (z wyłączeniem zysków/(strat) aktuarialnych) w kwocie (1 247) tysięcy złotych,
- zwiększenie stanu rezerw na premie w kwocie 2 094 tysiące złotych,
- zmniejszenie stanu rezerwy na koszty niezafakturowanych usług i materiałów w kwocie (16 266) tysięcy złotych,
- zwiększenie dotyczące działalności zaniechanej 840 tysięcy złotych,
- kompensata zobowiązań z tytułu podatku dochodowego w kwocie 11 380 tysięcy złotych
- zwiększenie stanu pozostałych zobowiązań w kwocie (1 191) tysięcy złotych.

Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych wykazana w skonsolidowanym rachunku przepływów pieniężnych w kwocie minus 41 794 tysiące złotych wynikało przede wszystkim z następujących pozycji:

- zmniejszenie stanu należności z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną i związanych z wyceną kontraktów rozliczeń międzyokresowych w kwocie 23 811 tysięcy złotych,
- zmniejszenie stanu zobowiązań z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną w kwocie (64 476) tysięcy złotych,
w tym:
- zwiększenie stanu zaliczek w kwocie 19 092 tysiące złotych,
- zmniejszenie stanu rezerw z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną w kwocie (2 382) tysiące złotych,
- zwiększenie z tytułu działalności zaniechanej 1 253 tysięcy złotych.

Zmniejszenie stanu rezerw zostało opisane szerzej w notach 14.2 i 14.3.

Zmiana wartości zaliczek w 2015 roku w kwocie 19 092 tysiące złotych wynikała przede wszystkim z rozpoznania części zaliczek w przychodach zgodnie z metodologią rozliczania umów o usługę budowlaną (MSR 11).

Wartość nabycia rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych wykazana w kwocie 30 285 tysięcy złotych wynikała z poniesionych nakładów inwestycyjnych na zakup rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 4 021 tysięcy złotych oraz na zakup wartości niematerialnych w kwocie 26 264 tysiące złotych. Nakłady poniesione na zakup środków trwałych dotyczyły przede wszystkim modernizacji budynków i budowli spółek Grupy Kapitałowej, zakupu maszyn i urządzeń.

Splata kredytów i pożyczek wykazana w działalności finansowej skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych w kwocie 18 970 tysięcy złotych wynikały ze spłaty kredytu z PKO BP S.A.

Na wartość środków pieniężnych z działalności finansowej Grupy miały także wpływ zapłacone odsetki od otrzymanego kredytu bankowego z PKO BP S.A. w kwocie 3 420 tysięcy złotych (31 grudnia 2014 roku: 6 435 tysięcy złotych).

22. Rzeczowe aktywa trwałe

31 grudnia 2015 roku	<i>Grunty</i>	<i>Budynki</i>	<i>Maszyny i urządzenia</i>	<i>Środki transportu</i>	<i>Pozostałe</i>	<i>Środki trwałe w budowie</i>	<i>Ogółem</i>
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2015 roku	23 773	89 529	46 140	6 370	358	6 029	172 199
Transfery ze środków trwałych w budowie	21	5 341	16 588	866	–	(22 816)	
Nabycia	3	323	1 262	2 634	483	19 142	23 847
Likwidacja/sprzedaż	(19)	(79)	(534)	(713)	–	–	(1 345)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	–	–	(2)	(1)	–	–	(3)
Odpis amortyzacyjny za okres sprawozdawczy	–	(2 756)	(6 845)	(1 298)	(96)	–	(10 995)
Utrata kontroli nad jednostką zależną	–	(410)	(110)	(33)	–	(193)	(746)
Odpis aktualizujący za okres sprawozdawczy	–	(6)	–	28	(17)	–	5
Nabycia na skutek połączenia jednostek gospodarczych	–	–	72	307	63	–	442
Pozostałe, w tym reklasyfikacja środków trwałych na/z aktywa przeznaczone do sprzedaży	(2)	(110)	(82)	229	–	–	35
Wartość netto na dzień 31 grudnia 2015 roku	23 776	91 832	56 489	8 389	791	2 162	183 439
Na dzień 1 stycznia 2015 roku							
Wartość brutto	23 773	112 761	104 266	9 560	2 965	6 082	259 407
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(23 232)	(58 126)	(3 190)	(2 607)	(53)	(87 208)
Wartość netto	23 773	89 529	46 140	6 370	358	6 029	172 199
Na dzień 31 grudnia 2015 roku							
Wartość brutto	23 776	117 716	119 113	12 024	3 465	2 216	278 310
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(25 884)	(62 624)	(3 635)	(2 674)	(54)	(94 871)
Wartość netto	23 776	91 832	56 489	8 389	791	2 162	183 439

*środki trwałe stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 35.1

31 grudnia 2014 roku	<i>Grunty</i>	<i>Budynki</i>	<i>Maszyny i urządzenia</i>	<i>Środki transportu</i>	<i>Pozostałe</i>	<i>Środki trwałe w budowie</i>	<i>Ogółem</i>
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2014 roku	28 371	107 438	56 297	4 172	325	1 324	197 927
Transfery ze środków trwałych w budowie	–	666	4 015	138	–	(4 756)	63
Nabycia	–	444	578	3 809	85	9 601	14 517
Likwidacja/sprzedaż	(54)	(187)	(47)	(191)	–	–	(479)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	–	–	1	(2)	–	–	(1)
Odpis amortyzacyjny za okres sprawozdawczy	–	(3 107)	(6 822)	(849)	(53)	–	(10 831)
Aktywa przeznaczone do sprzedaży związane z działalnością zaniechaną (nota 17)	(4 559)	(15 643)	(7 895)	(433)	–	(140)	(28 670)
Pozostałe, w tym reklasyfikacja środków trwałych na/z aktywa przeznaczone do sprzedaży	15	(82)	13	(274)	1	–	(327)
Wartość netto na dzień 31 grudnia 2014 roku	23 773	89 529	46 140	6 370	358	6 029	172 199
Na dzień 1 stycznia 2014 roku							
Wartość brutto	28 371	130 307	116 356	8 288	2 923	1 378	287 623
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(22 869)	(60 059)	(4 116)	(2 598)	(54)	(89 696)
Wartość netto	28 371	107 438	56 297	4 172	325	1 324	197 927
Na dzień 31 grudnia 2014 roku							
Wartość brutto	23 773	112 761	104 266	9 560	2 965	6 082	259 407
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(23 232)	(58 126)	(3 190)	(2 607)	(53)	(87 208)
Wartość netto	23 773	89 529	46 140	6 370	358	6 029	172 199

23. Środki trwałe w leasingu

Na dzień 31 grudnia 2015 roku jednostka dominująca i jednostki zależne posiadały i użytkowały składniki aktywów na mocy umowy leasingu finansowego w wartości 7 261 tysięcy złotych brutto na dzień nabycia przedmiotu leasingu.

Okres użytkowania tych środków jest zgodny z okresem trwania umów leasingowych i wynosi od 35 do 60 miesięcy. Spółki Grupy dokonują odpisów amortyzacyjnych tych środków metodą liniową.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku jednostka dominująca i jednostki zależne posiadały i użytkowały składniki aktywów na mocy umowy leasingu finansowego w wartości 7 406 tysięcy złotych brutto na dzień nabycia przedmiotu leasingu.

24. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży nie związane z działalnością zaniechaną

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Spółki Grupy wyodrębniły środki trwałe o wartości 1 063 tysiące złotych (31 grudnia 2014: 1 231 tysięcy złotych) jako przeznaczone do sprzedaży nie związane z działalnością zaniechaną.

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży, w tym:		
grunty	66	68
budynki i budowle	852	872
urządzenia techniczne i maszyny	133	52
środki transportu	12	239
	<u>1 063</u>	<u>1 231</u>

*wartości niematerialne stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 35.2

25. Nieruchomości inwestycyjne

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała nieruchomości inwestycyjnych.

26. Wartości niematerialne

31 grudnia 2015 roku	<i>Wartość firmy</i>	<i>Patenty i licencje</i>	<i>Inne wartości niematerialne</i>	<i>Wartości niematerialne w trakcie wytwarzania</i>	<i>Ogółem</i>
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2015 roku	376	8 787	147	–	9 310
Transfery z wartości niematerialnych w trakcie realizacji	–	1 371	–	(1 371)	–
Nabycia	–	–	362	1 371	1 733
Likwidacja/sprzedaż	–	–	–	–	–
Utrata kontroli nad jednostką zależną	–	–	6	–	6
Nabycia na skutek połączenia jednostek gospodarczych	4 790	1 253	–	–	6 043
Odpis aktualizujący za okres sprawozdawczy	(42)	–	–	–	(42)
Odpis amortyzacyjny za rok obrotowy	–	(1 698)	(141)	–	(1 839)
Na dzień 31 grudnia 2015 roku	5 124	9 713	374	–	15 211
Na dzień 1 stycznia 2015 roku					
Wartość brutto	376	23 054	381	3 779	27 590
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(14 267)	(234)	(3 779)	(18 280)
Wartość netto	376	8 787	147	–	9 310
Na dzień 31 grudnia 2015 roku					
Wartość brutto	5 166	24 393	735	1 371	31 665
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	(42)	(14 680)	(361)	(1 371)	(16 454)
Wartość netto	5 124	9 713	374	–	15 211

*wartości niematerialne stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 35.2

	Wartość firmy	Patenty i licencje	Inne wartości niematerialne	Wartości niematerialne w trakcie wytwarzania	Ogółem
31 grudnia 2014 roku					
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2014 roku	4 209	6 979	643	–	11 831
Transfery z wartości niematerialnych w trakcie realizacji	–	3 779	–	(3 815)	(36)
Nabycia	–	–	223	3 815	4 038
Likwidacja/sprzedaż	–	(172)	(423)	–	(595)
Aktywa przeznaczone do sprzedaży związane z działalnością zaniechaną (nota 17)	(3 833)	–	(88)	–	(3 921)
Odpis amortyzacyjny za rok obrotowy	–	(1 799)	(208)	–	(2 007)
Pozostałe	–	–	–	–	–
Na dzień 31 grudnia 2014 roku	376	8 787	147	–	9 310
Na dzień 1 stycznia 2014 roku					
Wartość brutto	4 209	20 075	1 642	173	26 099
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(13 096)	(999)	(173)	(14 268)
Wartość netto	4 209	6 979	643	–	11 831
Na dzień 31 grudnia 2014 roku					
Wartość brutto	376	23 054	381	3 779	27 590
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(14 267)	(234)	(3 779)	(18 280)
Wartość netto	376	8 787	147	–	9 310

W skład wartości niematerialnych wchodzi patenty, licencje i oprogramowanie. Największe pozycje stanowią:

- licencja na kotły nadkrytyczne typu BENSON, której wartość bilansowa na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosi 3 337 tysięcy złotych (31 grudnia 2014: 3 452 tysiące złotych); pozostały od dnia 31 grudnia 2015 roku okres amortyzacji licencji wynosi 9 lat;
- licencja na katalityczne odazotowanie spalin, której wartość bilansowa na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosi 716 tysięcy złotych (31 grudnia 2014 roku: 891 tysięcy złotych); pozostały od dnia 31 grudnia 2015 roku okres amortyzacji licencji wynosi 4 lata.

Wartości niematerialne przeznaczone do sprzedaży

W Grupie na dzień 31 grudnia 2015 roku ani na dzień 31 grudnia 2014 roku nie występują wartości niematerialne przeznaczone do sprzedaży nie związane z działalnością zaniechaną.

Wartość firmy

Na dzień 31 grudnia 2015 roku, Grupa prezentuje wartość firmy w kwocie 5 124 tysięcy złotych, w związku z:

- przejęciem kontroli nad zorganizowaną częścią przedsiębiorstwa przez jednostkę zależną RAFAKO Engineering Sp. z o.o., Grupa Kapitałowa RAFAKO prezentuje wartość firmy w kwocie 3 392 tysiące złotych.

	Wartość godziwa (w tysiącach złotych)
Wartość rzeczowych aktywów trwałych	279
Wartość środków pieniężnych	1 200
Wartość niskocennych składników majątku	74
Łączna wartość godziwa przejętych aktywów netto	1 553
Łączny koszt nabycia	4 945
Wartość firmy ujęta przy nabyciu	3 392

- przejęciem kontroli nad zorganizowaną częścią przedsiębiorstwa PBG AVATIA sp. z o.o. przez RAFAKO S.A., Grupa prezentuje wartość firmy w kwocie 1 398 tysięcy złotych.

	Wartość godziwa (w tysiącach złotych)
Wartość rzeczowych aktywów trwałych	36
Wartość wartości niematerialnych	1 253
Wartość zobowiązań	(187)
Łączna wartość godziwa przejętych aktywów netto	1 102
Łączny koszt nabycia	2 500
Wartość firmy ujęta przy nabyciu	1 398

- z rozliczenia przeprowadzonej przez RAFAKO S.A. w 2007 roku transakcji nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa od Wyrskich Zakładów Urzędzeń Przemysłowych „NOMA INDUSTRY” Sp. z o.o. w upadłości w kwocie 376 tysięcy złotych.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa wykazała wartość firmy w kwocie 376 tysięcy złotych powstałą w wyniku rozliczenia przeprowadzonej przez jednostkę dominującą w 2007 roku transakcji nabycia przedsiębiorstwa Wyrskich Zakładów Urzędzeń Przemysłowych „NOMA INDUSTRY” Sp. z o.o. w upadłości z siedzibą w Wyrach w kwocie 376 tysięcy złotych.

Test na utratę wartości firmy

Na koniec okresu sprawozdawczego jednostka dominująca przeprowadziła test na utratę wartości firmy z przejścia kontroli na zorganizowaną część przedsiębiorstwa PBG AVATIA sp. z o.o. przez RAFAKO S.A. Test został przeprowadzony w oparciu o bieżącą wartość szacowanych przepływów pieniężnych na podstawie pięcioletnich prognoz oraz oszacowanej wartości rezydualnej. Do wyliczeń przyjęto średnioważony koszt kapitału (WACC) na poziomie 9,7%. Na podstawie wyników przeprowadzonego testu nie stwierdzono konieczności dokonania odpisu wartości firmy.

Na koniec okresu sprawozdawczego jednostka zależna przeprowadziła test na utratę wartości firmy z przejścia kontroli na zorganizowaną część przedsiębiorstwa przez jednostkę zależną RAFAKO Engineering Sp. z o.o. Test został przeprowadzony w oparciu o bieżącą wartość szacowanych przepływów pieniężnych na podstawie pięcioletnich prognoz oraz oszacowanej wartości rezydualnej. Do wyliczeń przyjęto średnioważony koszt kapitału (WACC) na poziomie 9,44%. Na podstawie wyników przeprowadzonego testu nie stwierdzono konieczności dokonania odpisu wartości firmy.

Amortyzacja patentów i licencji

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku oraz w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2014 roku patenty i licencje amortyzowane były równomiernie przez okres ich ekonomicznego użytkowania wynoszący od 2 do 10 lat.

Prace rozwojowe

Grupa w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku oraz w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2014 roku nie poniosła kosztów prac rozwojowych.

Połączenia jednostek gospodarczych

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku, jednostka zależna RAFAKO Engineering Sp. z o.o. przejęła kontrolę nad zorganizowaną częścią przedsiębiorstwa jednostki powiązanej PBG gas and oil Sp. z o.o. – spółki zależnej od PBG S.A. w upadłości układowej, wniesionego do jednostki zależnej w formie aportu, o łącznej wartości 4 945 tysięcy złotych. Zorganizowana część przedsiębiorstwa została nabyta za udziały w spółce RAFAKO Engineering Sp. z o.o. Transakcja ta była elementem realizacji strategii stworzenia własnych struktur przedsiębiorstwa serwisowego w spółce RAFAKO ENGINEERING Sp. z o.o. w ramach Grupy Kapitałowej PBG S.A.

W związku ze spełnieniem warunku przejścia kontroli nad nabytym przedsięwzięciem, do rozliczenia transakcji nabycia zastosowano wymogi MSSF 3 – Połączenie jednostek gospodarczych.

Grupa Kapitałowa RAFAKO, na dzień 31 grudnia 2015 roku, w związku z powyższą transakcją, wykazuje wartość firmy w kwocie 3 392 tysiące złotych.

W dniu 30 października 2015 roku jednostka dominująca nabyła zorganizowaną część przedsiębiorstwa jednostki powiązanej PBG Avatia Sp. z o.o. – jednostki zależnej od PBG S.A. w upadłości układowej, w skład której wchodzi ruchomości, wartości niematerialne i prawne oraz prawa wynikające z umów za łączną kwotę 2 500 000,00 złotych. Nabycie zorganizowanej części przedsiębiorstwa jest realizacją strategii zmierzającej do standaryzacji procesów i usług informatycznych w Grupie Kapitałowej PBG.

W związku ze spełnieniem warunku przejścia kontroli nad nabytym przedsięwzięciem, do rozliczenia transakcji nabycia zostaną zastosowane wymogi MSSF 3 – Połączenie jednostek gospodarczych.

Grupa Kapitałowa RAFAKO, na dzień 31 grudnia 2015 roku, w związku z powyższą transakcją, wykazuje wartość firmy w kwocie 1 398 tysięcy złotych.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2014 roku Spółki Grupy nie łączyły się z innymi jednostkami gospodarczymi.

27. Udział we wspólnym przedsięwzięciu

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku oraz w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2014 roku Grupa nie prowadziła wspólnych działań z innymi jednostkami gospodarczymi.

28. Akcje/udziały w pozostałych jednostkach

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Akcje/udziały w pozostałych spółkach notowanych na giełdzie	210	369
Akcje/udziały w pozostałych spółkach nie notowanych na giełdzie	19	19
	229	388
	229	388

*akcje/udziały stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 35.3

29. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów - długoterminowe

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Należności z tytułu dostaw i usług, w tym:	35 648	29 706
Należności z tytułu dostaw i usług od jednostek powiązanych	-	-
Należności z tytułu dostaw i usług od pozostałych jednostek	35 409	29 706
Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowych kosztów, w tym:	239	-
Rozliczenia międzyokresowe z tytułu gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych	-	-
Kaucje	239	-
Należności ogółem (netto)	35 648	29 706
Odpis aktualizujący należności	-	-
Należności brutto	35 648	29 706

30. Inne aktywa finansowe długoterminowe

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Pożyczki udzielone	-	38
Lokaty długoterminowe, w tym:	-	-
- stanowiące zabezpieczenie udzielonych Grupie gwarancji bankowych	-	-
Pozostałe aktywa finansowe długoterminowe, w tym:	29 900	33 344
Należność od PBG S.A. w upadłości układowej z tytułu zwrotu akcji spółki ENERGMONTAŻ – POŁUDNIE S.A.	24 854	27 717
Należność od PBG S.A. w upadłości układowej z tytułu udzielonej pożyczki spółce HYDROBUDOWA S.A. w upadłości likwidacyjnej	5 046	5 627
Inne aktywa finansowe długoterminowe	-	-
	-	-
	29 900	33 382
	29 900	33 382

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku Grupa dokonała aktualizacji wyceny wartości należności z tytułu zwrotu akcji spółki ENERGMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. oraz należności z tytułu udzielonej pożyczki spółce HYDROBUDOWA S.A., w związku ze zmianą szacunków i założeń, co zostało szerzej opisane w nocie 44.

Zmiana wartości należności w porównaniu do kwoty wykazanej na dzień 31 grudnia 2014 roku wynika z wyceny tej należności zgodnie z koncepcją zamortyzowanego kosztu, przy uwzględnieniu założeń i szacunków, o których mowa w nocie 6.

31. Zapasy

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Materiały (według ceny nabycia)	18 817	21 730
Według ceny nabycia	29 169	29 523
Według wartości netto możliwej do uzyskania	18 817	21 730
Produkcja w toku	-	-
Według kosztu wytworzenia	-	-
Towary	-	-
Według ceny nabycia/kosztu wytworzenia	-	-
Według wartości netto możliwej do uzyskania	-	-
Produkty gotowe:	-	-
Według ceny nabycia/kosztu wytworzenia	-	-
Według wartości netto możliwej do uzyskania	-	-
Zapasy ogółem, według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia (kosztu wytworzenia) oraz wartości netto możliwej do uzyskania	18 817	21 730

*zapasy stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 35.4

Odpisy aktualizujące wartość zapasów

	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	(7 793)	(6 571)
Utworzenie odpisu aktualizującego	(2 729)	(1 751)
Rozwiązanie odpisu aktualizującego	170	331
Przeniesienie na aktywa przeznaczone do sprzedaży	-	198
Stan na koniec okresu	(10 352)	(7 793)

32. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów krótkoterminowe

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Należności z tytułu dostaw i usług, w tym:	277 397	248 399
Należności z tytułu dostaw i usług od jednostek powiązanych	17 581	–
Należności z tytułu dostaw i usług od pozostałych jednostek	259 816	248 399
Należności z tytułu podatku dochodowego	21 137	13 852
Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowych kosztów, w tym:	183 232	197 200
Należności z tytułu udzielonych zaliczek	34 469	20 991
Należności budżetowe	22 589	9 312
Rozliczenie kosztów ubezpieczenia rzeczowego	800	975
Rozliczenia z Zakładowym Funduszem Świadczeń Socjalnych	301	160
Należności sporne	300	300
Koszty przyszłych okresów	1 219	1 351
Kaucje	122 734	162 277
Sprzedaż wierzytelności	–	683
Należności z tytułu inwestycji	126	–
Pozostałe	694	1 151
Pozostałe należności od podmiotów powiązanych	–	–
Należności ogółem (netto)	481 766	459 451
Odpis aktualizujący należności	32 393	40 862
Należności brutto	514 159	500 313

*należności handlowe stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 35.5

Należności budżetowe obejmują przede wszystkim należności z tytułu podatku VAT zarówno krajowego, jak i zagranicznego.

Należności z tytułu dostaw i usług nie są oprocentowane i mają zazwyczaj 30-dniowy termin płatności. Jednakże, dla niektórych kontrahentów okres spłaty należności ustalany na podstawie indywidualnych umów zawiera się w przedziale od 1 do 3 miesięcy.

Grupa posiada politykę w zakresie dokonywania sprzedaży tylko zweryfikowanym klientom. Dzięki temu, zdaniem kierownictwa, nie istnieje dodatkowe ryzyko kredytowe, ponad poziom określony odpisem na nieściągalne należności właściwym dla należności handlowych.

Należności handlowe krótkoterminowe wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2015 roku w kwocie 277 397 tysięcy złotych dotyczą kontraktów handlowych z krajowymi oraz zagranicznymi kontrahentami.

Główny wpływ na zmianę poziom wartości należności z tytułu kaucji na dzień 31 grudnia 2015 roku miały następujące operacje gospodarcze:

- zwrot kaucji pieniężnej związanej z realizacją umów na zaprojektowanie, wykonanie i uruchomienie instalacji odsiarczania spalin metodą mokrą według technologii wapienno gipsowej; wartość spłaconych kaucji w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku wynosiła 36 820 tysięcy złotych;
- zwrot kaucji pieniężnej związanej z realizacją umowy na budowę kotła fluidalnego; wartość spłaconych kaucji w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku wynosiła 6 064 tysiące złotych.

Istotną pozycję wykazaną w pozostałych należnościach stanowią zaliczki, które na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiły 34 469 tysięcy złotych, w tym:

- zaliczki w związku z realizacją umowy na zaprojektowanie, wykonanie i dostawę systemu podgrzewu spalin w kwocie 2 357 tysięcy złotych,
- zaliczki w związku z realizacją umowy na zaprojektowanie, wykonanie, dostawę wraz nadzorem nad montażem, uruchomieniem wyposażenia oraz elementów instalacji katalitycznego odzotowania spalin (SCR) dla kotłów OP-650 Nr 4,5,6,7,8 dla krajowego kontrahenta w kwocie 4 889 tysięcy złotych;
- zaliczki w związku z realizacją umowy na projekt, dostawę, montaż i uruchomienie kotła -Budowa nowych mocy w technologiach węglowych w kwocie 6 815 tysięcy złotych.

32.1. Odpisy aktualizujące wartość należności handlowych oraz pozostałych należności

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Stan na początek okresu, w tym:	(40 862)	(58 253)
- należności od podmiotów powiązanych	-	-
Utworzenie odpisu aktualizującego wartość należności handlowych	(1 456)	(18 202)
Utworzenie odpisu aktualizującego wartość pozostałych należności	(561)	(47)
Rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość należności handlowych, w tym	946	14 704
- należności od podmiotów powiązanych	-	-
Wykorzystanie odpisu aktualizującego wartość pozostałych należności	9 531	5 280
Wykorzystanie odpisu aktualizującego wartość należności handlowych	9	15 314
Zmniejszenie stanu odpisów aktualizujących wynikające z prezentacji działalności zaniechanej w pozycji aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	342
Stan na koniec okresu	(32 393)	(40 862)
- należności od podmiotów powiązanych	-	-

W 2015 roku jednostka dominująca dokonała rozwiązania odpisu aktualizującego wartość naliczonych kar umownych w kwocie 9 531 tysięcy złotych.

W 2014 roku jednostka dominująca dokonała rozwiązania odpisu aktualizującego wartość naliczonych kar umownych w kwocie 5 261 tysięcy złotych.

Poniżej przedstawiono analizę należności krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych należności finansowych, które na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku były przeterminowane, ale nie uznano ich za nieściągalne i nie objęto odpisem.

	Razem	Nieprzeterminowane	Przeterminowane, lecz ściągalne				
			< 30 dni	30 – 90 dni	90 – 180 dni	180 – 360 dni	>360 dni
31 grudnia 2015	436 082	430 137	3 221	2 420	216	81	7
			Przeterminowane, lecz ściągalne				
			< 30 dni	30 – 90 dni	90 – 180 dni	180 – 360 dni	>360 dni
31 grudnia 2014	441 365	413 752	21 598	657	655	2 878	1 825

33. Aktywa finansowe krótkoterminowe

33.1. Instrumenty pochodne

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa nie posiadała nierozliczonych transakcji walutowych typu forward o dodatniej wartości godziwej.

Transakcje walutowe typu forward zostały zawarte w związku z realizowanymi kontraktami handlowymi denominowanymi w EUR, w oparciu o warunki rynkowe nie odbiegające od warunków powszechnie stosowanych dla tego typu transakcji finansowych.

Spółki Grupy Kapitałowej nie stosują rachunkowości zabezpieczeń, niemniej jednak stosowane transakcje nie mają charakteru spekulacyjnego, a ich celem jest zabezpieczenie transakcji kupna/sprzedaży denominowanych w walucie. W związku z powyższym Grupa ujmuje efekt wyceny/realizacji instrumentów podobnie jak różnice kursowe, w ramach działalności operacyjnej (przychodów oraz kosztów).

33.2. Lokaty krótkoterminowe

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa posiadała lokaty krótkoterminowe o terminie zapadalności od 3 do 12 miesięcy w kwocie 70 tysięcy złotych.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa nie posiadała lokat krótkoterminowych o terminie zapadalności od 3 do 12 miesięcy.

Lokaty krótkoterminowe są środkami pieniężnymi Grupy zdeponowanymi w bankach na różne okresy, od trzech miesięcy do jednego roku. Grupa klasyfikuje lokaty do aktywów długo- lub krótkoterminowych wg terminu zapadalności.

33.3. Inne aktywa finansowe krótkoterminowe

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Inne aktywa finansowe krótkoterminowe, w tym:		-
Zaliczka na poczet nabycia prawa do pożyczki	10 500	10 500
Odpis aktualizujący wartość zaliczki na poczet nabycia prawa do pożyczki	(10 500)	(10 500)
Należność od PBG S.A. w upadłości układowej z tytułu zwrotu akcji spółki ENERGIEMONTAŻ – POŁUDNIE S.A.	4 943	-
Należność od PBG S.A. w upadłości układowej z tytułu udzielonej pożyczki spółce HYDROBUDOWA S.A. w upadłości likwidacyjnej	1 003	-
	5 946	-

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku na bazie przyjętych założeń jednostka dominująca rozpoznała w innych aktywach finansowych krótkoterminową część należności z tytułu zwrotu akcji spółki ENERGIEMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. oraz należności z tytułu udzielonej pożyczki spółce HYDROBUDOWA S.A.

Zmiana wartości należności w porównaniu do kwoty wykazanej na dzień 31 grudnia 2014 roku wynika z wyceny tej należności zgodnie z koncepcją amortyzowanego kosztu, przy uwzględnieniu założeń i szacunków, o których mowa w nocie 6.2. W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku na bazie przyjętych założeń jednostka dominująca rozpoznała w innych aktywach finansowych krótkoterminową część należności z tytułu zwrotu akcji spółki ENERGIEMONTAŻ-POŁUDNIE S.A. oraz należności z tytułu udzielonej pożyczki spółce HYDROBUDOWA S.A.

W dniu 18 kwietnia 2012 roku jednostka dominująca zawarła z Olenia Ltd umowę przedwstępną sprzedaży/zakupu 50% udziałów spółki Bioelektrownia Szarlej sp. z o.o. oraz przelewu praw do wierzytelności w postaci pożyczki udzielonej tej spółce. Łączna kwota zaliczki zapłaconej przez jednostkę dominującą w związku z zawartą umową wyniosła 16 176 tysięcy złotych (z czego 5 676 tysięcy złotych w odniesieniu do udziałów zaprezentowanych jako pozostałe aktywa niefinansowe, 10 500 tysięcy złotych w odniesieniu do pożyczki zaprezentowanych jako inne aktywa finansowe). Bioelektrownia Szarlej sp. z o.o. to spółka celowa utworzona w celu budowy elektrowni biogazowej finansowanej ze środków własnych, pozyskanych od inwestorów w formie pożyczki, oraz z przyznanej dotacji. W związku z faktem, że Bioelektrownia Szarlej sp. z o.o. wypowiedziała umowę z wykonawcą budowy, co spowodowało opóźnienie w realizacji prac oraz wypowiedzenie umowy o dofinansowanie projektu. Działania podjęte przez spółkę Bioelektrownia Szarlej sp. z o.o. zmierzające do wznowienia inwestycji, nie przyniosły efektów. Ze względu na status tej inwestycji opisany powyżej, Zarząd jednostki dominującej ocenia, że ryzyko nierealizowalności powyższych aktywów jest istotne i utrzymał decyzję o objęciu wartości inwestycji odpisem aktualizującym w pełnej wysokości, tj. 16 176 tysięcy złotych.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku Grupa dokonała aktualizacji wyceny wartości należności z tytułu zwrotu akcji spółki ENERGOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. oraz należności z tytułu udzielonej pożyczki spółce HYDROBUDOWA S.A., prezentując w należnościach krótkoterminowych tę część należności, których termin zapłaty, zgodnie z postanowieniami układu PBG S.A. w upadłości układowej, przypada na dzień 30 czerwca 2016 roku, co zostało szerzej opisane w nocie 44.

33.4. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
Środki pieniężne w banku i w kasie	114 051	26 891
Lokaty krótkoterminowe do 3 miesięcy, w tym:	83 210	11 958
- stanowiące zabezpieczenie zobowiązań warunkowych	-	-
	<u>197 261</u>	<u>38 849</u>
w tym: środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania	2 153	1 370
Środki pieniężne w banku i w kasie przypisane do działalności zaniechanej (nota 17)	-	13 353
Lokaty krótkoterminowe do 3 miesięcy przypisane do działalności zaniechanej (nota 17, w tym:	-	13 697
- stanowiące zabezpieczenie zobowiązań warunkowych przypisane do działalności zaniechanej	-	53
Środki pieniężne w banku i w kasie przypisane do działalności zaniechanej (nota 17)	<u>-</u>	<u>27 050</u>
w tym: środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania przypisane do działalności zaniechanej	-	53
Środki pieniężne razem	<u><u>197 261</u></u>	<u><u>65 899</u></u>

Środki pieniężne w banku są oprocentowane według zmiennych stóp procentowych, których wysokość zależy od stopy oprocentowania jednodniowych lokat bankowych. Lokaty krótkoterminowe, klasyfikowane jako środki pieniężne, są dokonywane na różne okresy, od jednego dnia do jednego miesiąca, w zależności od aktualnego zapotrzebowania spółek wchodzących w skład Grupy na środki pieniężne i są oprocentowane według ustalonych z bankiem stóp procentowych

Spółki Grupy posiadają środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania, do których zaliczają otrzymane w ramach przyznanych dotacji środki pieniężne ulokowane na wyodrębnionych rachunkach bankowych, które Grupa może wykorzystywać do uregulowania zobowiązań wynikających z realizowanych projektów.

34. Pozostałe aktywa niefinansowe krótkoterminowe

Na dzień 31 grudnia 2015 roku w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupa wyodrębniła pozycję „Pozostałe aktywa niefinansowe krótkoterminowe”, w której zaprezentowana została zaliczka na poczet nabycia udziałów w kwocie 5 676 tysięcy złotych brutto, co zostało szerzej opisane w nocie 33.3. Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa wykazuje odpis aktualizujący wartość pozostałych aktywów niefinansowych krótkoterminowych w kwocie 5 676 tysięcy złotych. Ze względu na status inwestycji opisany w nocie 33.3, Zarząd jednostki dominującej ocenia, że ryzyko nierealizowalności powyższych aktywów jest istotne i utrzymał decyzję o objęciu wartości zaliczki odpisem aktualizującym w pełnej wysokości.

35. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy

35.1. Zabezpieczenia ustanowione na środkach trwałych

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość środków trwałych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań wynosiła 145 791 tysięcy złotych. Środki trwałe zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Wielocelowego (ustanowiona hipoteka na łączną kwotę do 300 milionów złotych na nieruchomościach, których RAFAKO S.A. jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym z wyłączeniem nieruchomości mieszkalnych) oraz wierzytelności BGK, PKO BP i PZU wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Środki trwałe zabezpieczone hipoteką, w tym:	92 225	90 156
grunty	9 273	9 268
budynki i budowle	82 952	80 888
Środki trwałe, na których ustanowiono zastaw rejestrowy, w tym:	53 566	46 669
urządzenia techniczne i maszyny	50 793	44 120
środki transportu	2 773	2 549
	145 791*	136 825*

*wykazane kwoty obejmują środki trwałe zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży w kwocie 119 tysięcy złotych (31 grudnia 2014: 266 tysięcy złotych)

35.2. Zabezpieczenia ustanowione na wartościach niematerialnych

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartości niematerialne o wartości 11 449 tysięcy złotych stanowiły zabezpieczenie zobowiązań Spółki (31 grudnia 2014: 8 788 tysięcy złotych). Wartości niematerialne zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Wielocelowego oraz wierzytelności BGK, PKO BP i PZU wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

35.3. Zabezpieczenia ustanowione na akcjach/udziałach

Na dzień 31 grudnia 2015 roku akcje/udziały w spółkach o wartości 25 261 tysięcy złotych (31 grudnia 2014: 25 420 tysięcy złotych) zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Wielocelowego oraz wierzytelności BGK, PKO BP i PZU wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

35.4. Zabezpieczenia ustanowione na zapasach

Na dzień 31 grudnia 2015 roku zapasy o wartości 18 726 tysięcy złotych stanowiły zabezpieczenie zobowiązań Spółki (31 grudnia 2014: 21 715 tysięcy złotych). Zapasy zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Wielocelowego oraz wierzytelności BGK, PKO BP i PZU wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

35.5. Zabezpieczenia ustanowione na należnościach handlowych

Należności z tytułu dostaw, robót i usług o wartości bilansowej 26 137 tysięcy złotych stanowiły zabezpieczenie udzielonych gwarancji oraz kredytów i pożyczek na dzień 31 grudnia 2015 roku (31 grudnia 2014 roku: 17 406 tysięcy złotych).

36. Kapitał własny

36.1. Kapitał podstawowy

W okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2015 roku kapitał podstawowy jednostki dominującej uległ zmianie poprzez emisję 15 331 998 akcji serii J o wartości nominalnej 2,00 zł każda. Wskutek emisji akcji kapitał podstawowy Spółki wzrósł o kwotę 30 664 tysięcy złotych i jego wartość na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 169 864 tysięcy złotych. Szczegółowy opis przeprowadzenia emisji akcji serii J zawiera nota 41 niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

<i>Kapitał akcyjny</i>	<i>Liczba akcji w szt.</i>	<i>Wartość akcji w tys. zł</i>
Akcje serii A	900 000	1 800
Akcje serii B	2 100 000	4 200
Akcje serii C	300 000	600
Akcje serii D	1 200 000	2 400
Akcje serii E	1 500 000	3 000
Akcje serii F	3 000 000	6 000
Akcje serii G	330 000	660
Akcje serii H	8 070 000	16 140
Akcje serii I	52 200 000	104 400
Akcje serii J	15 331 998	30 664
	84 931 998	169 864

36.2. Wartość nominalna akcji

Wszystkie wyemitowane akcje posiadają wartość nominalną wynoszącą 2,00 złote i zostały objęte w zamian za wkłady pieniężne.

36.3. Prawa akcjonariuszy

Akcje wszystkich serii są jednakowo uprzywilejowane co do dywidendy oraz zwrotu z kapitału.

36.4. Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej

W okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2015 roku, w wyniku rozliczenia emisji akcji serii J nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji wyniosła 62 862 tysiące złotych, koszty bezpośrednio związane z emisją wyniosły 4 300 tysięcy złotych. W wyniku ujęcia 58 562 tysięcy złotych nadwyżki ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej, pomniejszonej o koszty emisji, kapitał ten wyniósł 95 340 tysięcy złotych. Szczegółowy opis przeprowadzenia emisji akcji serii J zawiera nota 41 niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego (31 grudnia 2014: 36 778 tysięcy złotych).

36.5. Kapitał zapasowy

Kapitał zapasowy powstał z ustawowych odpisów z zysków generowanych w poprzednich latach obrotowych, a także z nadwyżek z podziału zysku ponad wymagany odpis w Grupie. W wyniku zbycia jednostki zależnej, wartość kapitału zapasowego zmniejszyła się o kwotę 27 352 tysiące złotych oraz wzrosła o 25 674 tysiące złotych, w wyniku przekazania wyniku z 2014 roku na kapitał zapasowy i na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 112 715 tysięcy złotych (31 grudnia 2014: 114 393 tysięcy złotych).

36.6. Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych

Saldo kapitału rezerwowego z tytułu różnic kursowych jest korygowane o różnice kursowe wynikające z przeliczenia sprawozdania finansowego zagranicznej jednostki zależnej oraz zagranicznego oddziału jednostki dominującej. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość kapitału z przeliczenia jednostki zagranicznej wynosiła minus 41 tysięcy złotych (31 grudnia 2014: 190 tysięcy złotych).

36.7. Zyski zatrzymane/niepokryte straty i wypłacone dywidendy

Na dzień 31 grudnia 2015 roku, w wyniku ujęcia zysku netto za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku w wysokości 34 070 tysięcy złotych, ujęcia strat aktuarialnych w kwocie minus 254 tysięcy złotych, w wyniku zbycia jednostki zależnej w kwocie 27 352 tysiące złotych, przekazania wyniku z lat ubiegłych na kapitał zapasowy w kwocie 25 674 tysiące złotych oraz z tytułu rozliczenia połączeń jednostek gospodarczych w kwocie 1 019 tysięcy złotych, wartość zysków zatrzymanych Grupy wyniosła 47 213 tysięcy złotych (31 grudnia 2014: 10 700 tysięcy złotych).

Spółki Grupy w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku nie wypłacały dywidendy.

36.8. Zarządzanie kapitałem

Zarządzanie kapitałem przez Grupę Kapitałową mające na celu zapewnienie możliwie wysokiego poziomu bezpieczeństwa działalności operacyjnej przy jednoczesnym minimalizowaniu kosztów pozyskiwania źródeł finansowania. Zabezpieczenie stabilnego rozwoju Grupy wymaga utrzymywania odpowiedniej relacji pomiędzy własnym i obcymi kapitałami oraz efektywnego zarządzania nadwyżkami finansowymi. Grupa analizuje strukturę kapitału poprzez wskaźnik kapitalizacji (udział kapitału własnego w sumie bilansowej).

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
Udział zadłużenia w kapitale własnym		
Kapitał własny przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	425 091	301 261
Kapitał obcy (kredyt bankowy i pożyczka)	109 208	128 527
Suma bilansowa	1 251 218	1 146 562
Wskaźnik kapitalizacji	0,34	0,26

36.9. Kapitał udziałów niekontrolujących (niekontrolujący udział w kapitale własnym)

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
Początek okresu	12 193	11 136
Udział w wyniku jednostek zależnych	(121)	1 196
Dywidenda	–	(605)
Zmiany w strukturze kapitału w jednostkach zależnych	4 055	466
Zbycie jednostki zależnej	(11 452)	–
Koniec okresu	4 675	12 193

36.10. Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na WZ RAFAKO S.A., jednostki dominującej na koniec okresu sprawozdawczego

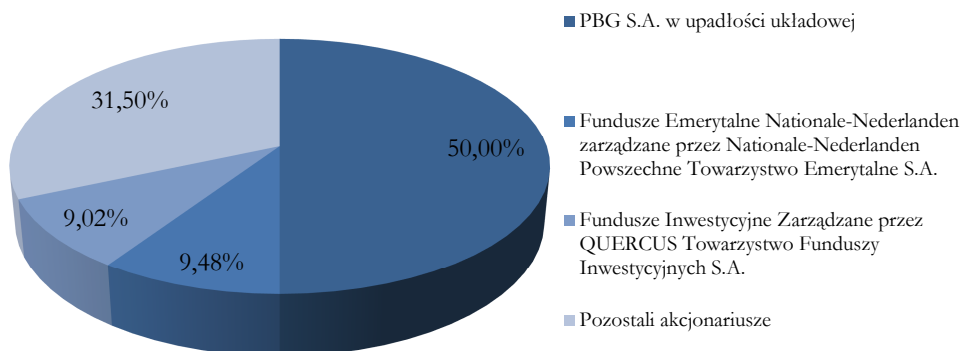
Nazwa podmiotu	Liczba akcji (w sztukach)	Liczba głosów wynikających z posiadanych akcji	Udział w kapitale zakładowym	Procentowy udział w ogólnej liczbie głosów na WZA
PBG S.A. w upadłości układowej *	42 466 000	42 466 000	50% i 1 akcja	50% i 1 akcja
w tym:				
bezpośrednio:	7 665 999	7 665 999	9,026%	9,026%
pośrednio przez Spółkę Multaros Trading Company Limited ** (Spółka zależna od PBG S.A. w upadłości układowej):	34 800 001	34 800 001	40,974%	40,974%
Fundusze Emerytalne Nationale-Nederlanden zarządzane przez Nationale-Nederlanden Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A. **	8 048 507	8 048 507	9,480%	9,480%
Fundusze Inwestycyjne zarządzane przez QUERCUS Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. ***, w tym:	7 662 062	7 662 062	9,020%	9,020%
QUERCUS PARASOLOWY SFIO	5 791 025	5 791 025	6,820%	6,820%

* – stan akcji na podstawie zawiadomienia z dnia 9 września 2015 roku

** – stan akcji na podstawie zawiadomienia z dnia 30 lipca 2015 roku

*** - stan akcji na podstawie zawiadomienia z dnia 10 września 2015 roku

Struktura akcjonariatu na dzień 31 grudnia 2015 roku

37. Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki

Na dzień 31 grudnia 2015 roku spółki Grupy Kapitałowej wykazywały zobowiązania z tytułu kredytów bankowych oraz otrzymanych pożyczek w wysokości 109 208 tysięcy złotych. Wskaźnik zadłużenia bankowego, będący relacją sumy kredytów i pożyczek do sumy kapitału własnego, na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniósł 25%.

<i>Kredyty i pożyczki krótkoterminowe</i>	<i>Zabezpieczenie</i>	<i>Inne</i>	<i>Waluta</i>	<i>Efektywna stopa procentowa</i>	<i>Termin spłaty</i>	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
PKO BP S.A.	weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową, przelew wierzytelności z kontraktów*, klauzula potrącenia wierzytelności z rachunków RAFAKO S.A., hipoteka**, oświadczenie o poddaniu się egzekucji, zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw stanowiących całość gospodarczą przedsiębiorstwa	Umowa kredytu odnawialnego w rachunku bieżącym na kwotę do 150 milionów złotych***	PLN	WIBOR 1M + marża	31.05.2016****	109 208	128 127
DZIERŻAWCA SP.Z O.O.*****	weksel własny in blanco zaopatrzonej w klauzulę "bez protestu"	pożyczka	PLN	3,5% w skali roku	31.12.2015	–	400
Podkarpacki Bank Spółdzielczy	weksel własny in blanco, pełnomocnictwo do rachunku, hipoteki na nieruchomości, przelew wierzytelności z polisy ubezpieczeniowej	umowa kredytu w rachunku bieżącym na kwotę 500 tysięcy złotych	PLN	WIBOR 1M + marża	09.09.2015	–	–
						109 208	128 527

* zabezpieczenie udzielonego kredytu stanowią należności z kontaktów realizowanych przez jednostkę dominującą;

** na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego jednostka dominująca ustanowiła hipotekę na nieruchomościach jednostki dominującej (za wyjątkiem mieszkań i budynków mieszkalnych) na łączną kwotę do 300 milionów złotych, która ma stanowić dodatkowe zabezpieczenie udzielonego przez bank PKO BP S.A. kredytu;

*** na dzień publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zgodnie z aneksem do umowy kredytowej podpisanego dnia 29 kwietnia 2014 roku, limit kredytowy wielocelowy wynosi 200 000 000,00 złotych, w tym limit kredytu w rachunku bieżącym wynosi do 150 000 000,00 złotych;

**** na dzień publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zgodnie z aneksem do umowy kredytowej podpisanego dnia 29 maja 2015 roku, termin wykorzystania i spłaty kredytu przedłużono do dnia 31 maja 2016 roku;

***** jednostka powiązana osobowo, na dzień 31 grudnia 2015 roku pożyczka została w całości spłacona.

Jednostka dominująca przewiduje przedłużenie umowy kredytowej na kolejne okresy. Sytuację kredytową Grupy należy analizować w powiązaniu z notą 5 dotyczącą kontynuacji działalności Grupy.

38. Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych

38.1. Świadczenia pracownicze po okresie zatrudnienia oraz inne świadczenia

Na podstawie prognozy wyceny dokonanej na koniec okresu obrachunkowego przez profesjonalną firmę aktuarialną Grupa tworzy rezerwę na wartość bieżącą zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych, nagród jubileuszowych oraz ZFŚS. Kwotę tej rezerwy oraz uzgodnienie przedstawiające zmiany stanu w ciągu okresu obrotowego przedstawiono w poniższej tabeli:

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Na dzień 1 stycznia	26 803	23 669
Koszty odsetek	670	947
Koszty bieżącego zatrudnienia	485	628
(Zyski)/straty aktuarialne	314	5 048
Koszty wypłaconych świadczeń	(2 716)	(2 515)
Zmiana prezentacji w związku z działalnością zaniechaną	-	(974)
Koniec okresu	<u>25 556</u>	<u>26 803</u>
Rezerwy długoterminowe	<u>23 552</u>	<u>24 907</u>
Rezerwy krótkoterminowe	<u>2 004</u>	<u>1 896</u>

Główne założenia przyjęte przez aktuarium na dzień i zakładane w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku do wyliczenia kwoty zobowiązania są następujące:

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Stopa dyskontowa (%)	2,8	2,5
Przewidywany wskaźnik inflacji (%)*	-	-
Wskaźnik rotacji pracowników	5	5
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń (%)**	2	5

* Brak danych w raporcie aktuarium
** 2% w roku 2016 oraz w kolejnych latach

Analiza wrażliwości

Zmiana przyjętej stopy dyskontowej o pół punktu procentowego:

	Wzrost (w tys. złotych)	Spadek (w tys. złotych)
<i>31 grudnia 2015</i>		
Wpływ na zobowiązanie z tytułu określonych świadczeń	(1 121)	1 336
<i>31 grudnia 2014</i>		
Wpływ na zobowiązanie z tytułu określonych świadczeń	<u>(1 301)</u>	<u>1 403</u>

39. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania

39.1. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania długoterminowe

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, w tym:		
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	55	6
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek	34 789	20 498
	34 844	20 504
Zobowiązania finansowe, w tym:		
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	3 686	2 254
	3 686	2 254
Pozostałe zobowiązania, w tym:		
Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii	311	333
Zobowiązania z tytułu inwestycji	852	1 762
Rezerwy na koszty napraw gwarancyjnych	4 325	1 860
	5 488	3 955

39.2. Rezerwy, zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania krótkoterminowe

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, w tym:		
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	6 330	4 813
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek	394 512	299 413
	400 842	304 226
Zobowiązania z tytułu inwestycji, w tym:		
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	-	-
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek	2 663	8 619
	2 663	8 619

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Pozostałe zobowiązania		
Podatek VAT	1 783	4 580
Podatek dochodowy od osób fizycznych	2 557	2 414
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych	9 001	9 522
Rozrachunki z Urzędem Skarbowym	–	220
Pozostałe zobowiązania z tytułu podatków, ceł i ubezpieczeń	103	349
Rozliczenia z Zakładowym Funduszem Świadczeń Socjalnych	–	3
Zobowiązania wobec pracowników z tytułu wynagrodzeń	8 572	8 842
Rezerwy na koszty niewykorzystanych urlopów	3 659	3 780
Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii	11 237	9 121
Rezerwy na koszty napraw gwarancyjnych	7 600	9 988
Rezerwa na niezafakturowane usługi i materiały	5 305	21 571
Rezerwa na badanie bilansu	–	113
Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji finansowych i poręczeń	–	745
Pozostałe rozrachunki z pracownikami	279	–
Inne krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	4 855	1 525
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i roszczenia sporne	7 000	5 667
Kaucje	144	613
Pozostałe	1 943	1 644
	64 038	80 697
 Pozostałe zobowiązania finansowe		
Wycena instrumentów pochodnych	–	–
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	1 542	776
Pozostałe zobowiązania finansowe	–	–
	1 542	776

W pozycji „Rezerwy na pozostałe zobowiązania i roszczenia sporne” Grupa ujęła rezerwę na wartość roszczeń kontrahentów Grupy z tytułu świadczonych usług.

39.3. Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku spółki Grupy Kapitałowej nie posiadają nierozliczonych transakcji walutowe typu forward o ujemnej wartości godziwej.

39.4. Zobowiązania inwestycyjne

Na dzień 31 grudnia 2015 roku jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej RAFAKO wykazywały zobowiązania z tytułu nabycia rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 3 515 tysięcy złotych.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej RAFAKO wykazywały zobowiązania z tytułu nabycia rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 10 381 tysięcy złotych.

39.5. Rezerwa na koszty z tytułu niewykorzystanych urlopów

Rezerwa na koszty niewykorzystanych urlopów wyliczana jest miesięcznie w oparciu o faktyczną ilość dni niewykorzystanych urlopów na koniec każdego miesiąca. W ciągu roku obrotowego na każdy miesiąc przypada jedna dwunasta należnego urlopu za cały rok, powiększona o wszystkie niewykorzystane dni z okresów poprzednich. Ustalona w ten sposób ilość dni mnożona jest przez średnią stawkę dzienną dla danego pracownika, ustaloną w oparciu o wynagrodzenie z miesiąca, na który rezerwa jest wyliczana powiększone o obciążenia z tytułu ZUS.

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Początek okresu	3 780	2 397
Nabycie jednostki zależnej		
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	437	3 963
Zmiana prezentacji w związku z działalnością zaniechaną	–	(263)
Koszty wypłaconych świadczeń	(558)	(2 317)
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie	–	–
Koniec okresu	3 659	3 780
Krótkoterminowe na dzień	3 659	3 780
Długoterminowe na dzień	–	–
	3 659	3 780

39.6. Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii

Jednostka dominująca wypłaca pracownikom premię roczną, której wysokość jest uzależniona od stopnia realizacji zysku operacyjnego firmy. Zgodnie z postanowieniami Układu Zbiorowego Pracy (UZP), po zatwierdzeniu rocznych sprawozdań finansowych jednostek Grupy Kapitałowej, w terminie do 30 dni, Zarząd – po zasięgnięciu opinii Związków Zawodowych – podejmuje decyzję o wypłacie premii uznaniowej dla pracowników Spółek. W ciągu roku obrotowego spółki Grupy tworzą rezerwę z tytułu premii rocznej w wysokości określonej w UZP, o ile Zarządy Spółek nie podejmą decyzji o jej nie tworzeniu. Jednostka dominująca tworzy również rezerwę z tytułu premii dla kierowników projektów, wypłacaną po zakończeniu realizacji umowy.

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Początek okresu	9 454	1 706
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	11 036	9 722
Koszty wypłaconych świadczeń	(6 555)	(230)
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie	(2 387)	(1 392)
Zmiana prezentacji w związku z działalnością zaniechaną	–	(352)
Koniec okresu	11 548	9 454
Krótkoterminowe na dzień	11 237	9 121
Długoterminowe na dzień	311	333
	11 548	9 454

39.7. Rezerwa na koszty napraw gwarancyjnych

Rezerwy na naprawy gwarancyjne są tworzone w następstwie oszacowania spodziewanych i możliwych do oszacowania kosztów nadzoru, napraw, prac i robót gwarancyjnych związanych z zobowiązaniami kontraktowymi jednostek wchodzących w skład Grupy, wynikającymi z zakończenia realizacji umowy o usługę budowlaną.

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
Początek okresu	11 848	11 502
Nabycie jednostki zależnej	–	–
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	9 702	13 950
Zmiana prezentacji w związku z działalnością zaniechaną	–	(528)
Poniesione koszty napraw gwarancyjnych	(9 625)	(13 076)
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie	–	–
Koniec okresu	<u><u>11 925</u></u>	<u><u>11 848</u></u>
Krótkoterminowe na dzień	7 600	9 988
Długoterminowe na dzień	4 325	1 860
	<u><u>11 925</u></u>	<u><u>11 848</u></u>

39.8. Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji bankowych i poręczeń

Jednostka dominująca utworzyła rezerwę na spodziewane koszty z tytułu udzielonego poręczenia gwarancji bankowych wystawionych przez ING Bank Śląski S.A. na zlecenie Fabryki Elektrofiltrów ELWO S.A. w upadłości. Roszczenie Banku wobec RAFAKO S.A. wynika z Umowy Kredytowej z dnia 25 czerwca 2008 roku, o której Grupa informowała we wcześniejszych raportach. Jednostka dominująca w 2015 roku wykorzystała rezerwę utworzoną na ten cel.

	<i>31 grudnia 2015</i>	<i>31 grudnia 2014</i>
Początek okresu	745	882
Nabycie jednostki zależnej	–	–
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	66	195
Zmiana prezentacji w związku z działalnością zaniechaną	–	(213)
Poniesione koszty	(811)	(119)
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie	–	–
Koniec okresu	<u><u>–</u></u>	<u><u>745</u></u>
Krótkoterminowe na dzień	–	745
Długoterminowe na dzień	–	–
	<u><u>–</u></u>	<u><u>745</u></u>

39.9. Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Podatek dochodowy od osób prawnych	4	901
	4	901
	4	901

Rozliczenia podatkowe oraz inne obszary działalności podlegające regulacjom (na przykład sprawy celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów administracyjnych, które uprawnione są do nakładania wysokich kar i sankcji. Brak odniesienia do utrwalonych regulacji prawnych w Polsce powoduje występowanie w obowiązujących przepisach niejasności i niespójności. Często występujące różnice w opiniach co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych zarówno wewnątrz organów państwowych, jak i pomiędzy organami państwowymi i przedsiębiorstwami, powodują powstawanie obszarów niepewności i konfliktów. Zjawiska te powodują, że ryzyko podatkowe w Polsce jest znacząco wyższe niż istniejące zwykle w krajach o bardziej rozwiniętym systemie podatkowym.

Rozliczenia podatkowe mogą być przedmiotem kontroli przez okres pięciu lat, począwszy od końca roku, w którym nastąpiła zapłata podatku. W wyniku przeprowadzanych kontroli dotychczasowe rozliczenia podatkowe Grupy mogą zostać powiększone o dodatkowe zobowiązania podatkowe.

W 2015 roku w jednostce dominującej oraz spółkach zależnych nie było kontroli podatkowych.

W 2014 roku w jednostce dominującej nie było kontroli podatkowych. W Spółce E001RK Sp. z o.o. miała miejsce kontrola podatkowa w zakresie podatku od towarów i usług. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości powodujących sankcje karno – skarbowe.

40. Dotacje

Dotacje wykazane w sprawozdaniu finansowym na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiły 1 875 tysięcy złotych. Otrzymane dotacje dotyczą:

- działalności prewencyjnej Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A., w ramach której spółka dofinansowała projekt, dostawy oraz instalację systemów detekcji i sygnalizacji gazu ziemnego dla dwóch pieców gazowych w RAFAKO S.A.; dotacja ma charakter pieniężny,
- projektu badawczego pt.: "Opracowanie technologii dla wysokosprawnych „zero-emisyjnych” bloków węglowych zintegrowanych z wychwytem CO₂ ze spalin" realizowanego w ramach strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych „Zaawansowane technologie pozyskiwania energii” Narodowego Centrum Badań i Rozwoju z siedzibą w Warszawie; dotacja ma charakter pieniężny,
- projektu badawczego „Niskoemisyjne innowacyjne technologie rekonstrukcji elektrowni węglowych z blokami o mocy 200 MW” (akronim DUO-BIO) realizowany ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Badań Stosowanych; dotacja ma charakter pieniężny,
- projekt badawczy mający na celu opracowanie innowacyjnej elektrostatycznej metody ograniczenia emisji submikronowych cząstek stałych w spalinach i gazach odlotowych w szczególności ze źródeł zasilanych biopaliwami. (ELAGLOM). realizowany ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Badań Stosowanych; dotacja ma charakter pieniężny,
- projekt badawczy "Układ metanowania CO₂ do magazynowania energii elektrycznej poprzez produkcję SNG." projekt realizowany we współpracy z TAURON Wytwarzanie S.A., Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla, Akademię Górniczo-Hutniczą, West Technology & Trading Polska Sp. z o.o. z Opola, EXERGON Sp. z o.o. z Gliwic, Instytut CEA z Francji oraz firmę Atmosstat z Francji; dotacja ma charakter pieniężny,
- działalności prewencyjnej Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A., w ramach której spółka dofinansowała projekt wyposażenia magazynu farb i lakierów w system detekcji węglowodorów w RAFAKO S.A.; dotacja ma charakter pieniężny,
- działalności prewencyjnej Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A., w ramach której spółka dofinansowała projekt modernizacji i rozbudowy systemu monitoringu w RAFAKO S.A.; dotacja ma charakter pieniężny.

Rozliczenia z tytułu dotacji:

<i>Cel dotacji</i>	<i>Stan na 1 stycznia 2015</i>	<i>Zwiększeni a w okresie</i>	<i>Odpisanie dotacji w pozostałe przychody operacyjne w okresie</i>	<i>Zwrot dotacji w okresie</i>	<i>Przeniesienie na działalność zaniechaną</i>	<i>Stan na 31 grudnia 2015</i>
Modernizacja środków trwałych	21	136	(4)	-	-	153
Realizacja części projektu badawczego	1 050	1 367	(1 763)	-	-	654
	1 071	1 503	(1 767)	-	-	807

41. Emisja, wykup i spłata dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych

W dniu 13 maja 2015 roku Zarząd jednostki dominującej podjął uchwały w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Spółki w ramach kapitału docelowego o kwotę nie wyższą niż 30 663 996 złotych poprzez emisję nie więcej niż 15 331 998 akcji zwykłych na okaziciela serii J, o wartości nominalnej 2 złote każda. Na podstawie Uchwały o Subskrypcji Prywatnej, zgodnie z obowiązkiem określonym w § 5 uchwały nr 2 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Spółki z dnia 24 marca 2014 roku Zarząd postanowił zaoferować Akcje Serii J akcjonariuszom Spółki posiadającym indywidualnie co najmniej 10% akcji Spółki w dniu podjęcia Uchwały NWZ (Uprawnieni Akcjonariusze) w formie subskrypcji prywatnej w rozumieniu art. 431 § 2 pkt 1 KSH z wyłączeniem prawa poboru dotychczasowych akcjonariuszy Spółki. Z kolei na podstawie Uchwały o Subskrypcji Otwartej, Zarząd postanowił zaoferować Akcje Serii J w drodze subskrypcji otwartej w rozumieniu art. 431 § 2 pkt 2 KSH z wyłączeniem prawa poboru dotychczasowych akcjonariuszy Spółki pod warunkiem nieobjęcia części lub wszystkich Akcji Serii J przez Uprawnionych Akcjonariuszy.

W dniu 9 czerwca 2015 roku Spółka otrzymała od Uprawnionych Akcjonariuszy oświadczenia, w których każdy z nich z osobna oświadczył, iż nie zamierza wziąć udziału w Subskrypcji Prywatnej, niezależnie od ostatecznych jej warunków.

W wyniku przeprowadzonej subskrypcji otwartej w dniu 21 lipca 2015 roku nastąpił przydział maksymalnej liczby akcji serii J po cenie emisyjnej 6,10 zł za jedną akcję. 28 lipca 2015 roku Zarząd Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. postanowił zarejestrować w depozycie papierów wartościowych prowadzonym przez KDPW 15 331 998 praw do akcji zwykłych na okaziciela serii J jednostki dominującej, które w dniu 29 lipca 2015 roku zostały wprowadzone do obrotu giełdowego na rynku podstawowym.

W związku z powyższym 23 lipca 2015 roku spółka RAFAKO S.A. złożyła wniosek do Sądu Rejonowego w Gliwicach Wydział X Gospodarczy KRS o zarejestrowanie podwyższenia kapitału zakładowego Spółki. Nowa wysokość kapitału zakładowego Spółki wynosić będzie 169 863 996 złotych.

W dniu 21 września 2015 roku akcje nowej emisji zostały zarejestrowane przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. oraz wprowadzone do obrotu na Głównym Rynku GPW.

Wykorzystanie wpływów z emisji papierów wartościowych

Środki pieniężne pozyskane w drodze emisji akcji w kwocie 89 225 tysięcy złotych w 2015 roku zostały wykorzystane na następujące cele:

- kaucje stanowiące zabezpieczenie nowych instrumentów finansowych w kwocie 4 090 tysięcy złotych,
- obsługa finansowa związana z realizacją nowych projektów w kwocie 3 066 tysięcy złotych,
- realizacja prac badawczo-rozwojowych w czwartym kwartale 2015 roku w kwocie 1 031 tysięcy złotych.

42. Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu

Na dzień 31 grudnia 2015 roku przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tych umów oraz wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych netto przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Opłaty minimalne	Wartość bieżąca opłat	Opłaty minimalne	Wartość bieżąca opłat
W okresie do 1 roku	1 542	1 542	758	758
W okresie od 1 do 5 lat	3 686	3 686	2 265	2 265
Powyżej 5 lat	–	–	–	–
Minimalne opłaty leasingowe ogółem	5 228	5 228	3 023	3 023
Minus koszty finansowe	–	–	7	7
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych, w tym:	5 228	5 228	3 030	3 030
Krótkoterminowe	1 542	1 542	776	776
Długoterminowe	3 686	3 686	2 254	2 254

43. Sprawy sporne, postępowania sądowe

Poniżej zaprezentowano kluczowe sprawy sporne oraz postępowania sądowe prowadzone przez Grupę.

W dniu 3 listopada 2009 roku Spółka RAFAKO S.A. wniosła do Sądu Okręgowego w Warszawie, XX Wydziału Gospodarczego pozew o zapłatę przeciwko ING Bankowi Śląskiemu S.A. (dalej ING), w którym żąda zwrotu bezpodstawnie wyegzekwowanej, przez ING Bank Śląski S.A., z jej rachunków kwoty około 9 milionów złotych. Sąd I instancji w dniu 29 listopada 2010 roku wydał wyrok, którym zasądził od ING Banku Śląskiego S.A. na rzecz RAFAKO S.A. kwotę 8 996 566,00 złotych wraz z odsetkami ustawowymi oraz kosztami postępowania. Od wyroku Sądu I instancji pełnomocnik ING Banku Śląskiego S.A. złożył apelację. W dniu 12 października 2011 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie po przeprowadzeniu rozprawy nie uznał zarzutów podniesionych w apelacji przez ING Bank Śląski S.A. za uzasadnione, ale z urzędu stwierdził, iż Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sporu, uchylił wyrok i przekazał sprawę Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy w Warszawie w dniu 1 kwietnia 2014 roku wydał wyrok, w którym zasądził od ING na rzecz RAFAKO S.A. kwotę 3 646 699,59 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 listopada 2009 roku do dnia zapłaty. W pozostałej części sąd oddalił powództwo. Obie strony złożyły apelację od tego wyroku. Kwota prawomocnie zasądzona na rzecz RAFAKO przez Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 29 maja 2015 roku wynosi 3 636 226,62 złotych, z odsetkami ustawowymi od dnia 25 listopada 2009 roku. Koszty postępowania apelacyjnego zostały wzajemnie zniesione. Zasądzona kwota wpłynęła na rachunek Spółki w lipcu 2015 roku.

Istotnym postępowaniem prowadzonym przez jednostkę dominującą jest postępowanie sądowe o odszkodowanie od firmy Donieckobfenergo z siedzibą na Ukrainie z powodu ostatecznego zaniechania realizacji budowy kotła przez Klienta. W dniu 6 sierpnia 2010 roku jednostka dominująca otrzymała wyrok Izby Sądowej do spraw gospodarczych Sądu Najwyższego Ukrainy, na mocy którego pozytywnie została rozpatrzona skarga kasacyjna złożona przez RAFAKO S.A. w dniu 2 marca 2010 roku i postanowiono utrzymać w mocy wyrok Donieckiego Apelacyjnego Sądu Gospodarczego z dnia 23 grudnia 2008 roku, w którym to orzeczeniu została zasądzona na rzecz RAFAKO S.A. tytułem odszkodowania, odsetek za zwłokę, kosztów sądowych i kosztów zastępstwa procesowego łącznie kwota 56,7 miliona hrywien, co w przeliczeniu stanowiło kwotę około 11,5 mln USD. Ze względu na niepewność skuteczności windykcji zasądzonej wierzytelności, RAFAKO S.A. nie ujęła powyższej kwoty w przychodach. Pełnomocnik RAFAKO S.A. poinformował, że w lipcu 2012 roku Sąd Gospodarczy okręgu Donieckiego wznowił rozpatrywanie sprawy ze względu na żądanie Donieckobfenergo uznania umowy z dnia 16 maja 1994 roku za nieważną. Zdaniem pełnomocnika nie ma żadnych nowych argumentów i dowodów dla uznania takiego żądania. Ze względu na aktualną sytuację na Ukrainie nie wyznaczono kolejnego terminu rozprawy.

Przed Międzynarodowym Sądem Arbitrażowym przy Austriackiej Izbie Handlowej w Wiedniu toczył się przeciwko RAFAKO S.A. spór z powództwa Steinmüller Babcock Environment GmbH (dawniej FISIA BABCOCK ENVIRONMENT GmbH). Sprawa dotyczyła pozwu o zapłatę ok. 3,8 miliona EUR w związku z umową licencyjną (dalej Umowa) w zakresie instalacji odsiarczania gazów spalinowych metodą mokrą. Zasadnicze roszczenia dotyczyły zapłaty rzekomo należnej zaległej opłaty licencyjnej. Zdaniem RAFAKO S.A. roszczenia te są niezasadne. Jednostka dominująca stała na stanowisku, że kontrakt na modernizację czterech instalacji odsiarczania, będący przyczyną sporu został zrealizowany w oparciu o własne rozwiązania techniczne, bez zastosowania licencyjnego know-how. W dniu 18 grudnia 2015 roku strony zawarły porozumienie ostatecznie rozliczające Umowę oraz kończące rzeczony spór. Na jego podstawie RAFAKO S.A. zapłaci na rzecz Steinmüller Babcock Environment GmbH kwotę 800 tysięcy EUR w trzech ratach. W dniu 12 lutego 2016 roku jednostka dominująca otrzymała z Sądu Arbitrażowego formalne potwierdzenie zamknięcia sprawy.

W dniu 9 grudnia 2014 roku do RAFAKO S.A. wpłynął pozew o zapłatę z powództwa ESPD Environmental Solutions and Project Development GmbH (dalej ESPD) z siedzibą w Wiedniu o wartości przedmiotu sporu 644,5 tysiąca EUR. Rzekome zobowiązanie jednostki dominującej wynikać ma z umowy o współpracy pomiędzy stronami dotyczącej wsparcia przez ESPD starań RAFAKO S.A. o pozyskanie zleceń obejmujących swoim zakresem instalacje odazotowania spalin (DeNOx). RAFAKO S.A. stoi na stanowisku, że wynagrodzenie, którego dochodzi ESPD jest świadczeniem nienależnym ze względu na brak świadczenia wzajemnego. Dnia 7 grudnia 2015 roku zapadł wyrok Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie zasądający całość roszczenia ESPD. Zobowiązanie RAFAKO S.A. wobec ESPD zostało uregulowane, jednak jednostka dominująca nadal pozostaje w sporze. W dniu 21 stycznia 2016 roku Spółka złożyła do Sądu Apelacyjnego w Katowicach skargę o uchylenie tego wyroku. Na chwilę obecną trudno określić spodziewany termin jej rozpatrzenia.

44. Należności od jednostek powiązanych znajdujących się w procesie upadłości układowej

Grupa na dzień bilansowy wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej należności netto od podmiotów powiązanych objęte postępowaniem upadłości układowej w kwocie 35,8 miliona złotych.

W dniu 20 grudnia 2011 roku jednostka dominująca RAFAKO S.A. zawarła ze spółką PBG S.A. („jednostka dominująca wyższego szczebla”) z siedzibą w Wysogotowie umowę („Umowa”), na mocy której dokonała nabycia akcji spółki ENERGOMONTAŻ – POŁUDNIE Spółka Akcyjna („EP”) z siedzibą w Katowicach, ul. Mickiewicza 15. Na podstawie umowy RAFAKO S.A. nabyła 46 021 520 akcji zwykłych na okaziciela EP o wartości nominalnej 1 złoty każda akcja i łącznej wartości nominalnej 46 021 520 złotych, stanowiących 64,84% udziału w kapitale zakładowym oraz 64,84% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu, tj. uprawniających do wykonywania 46 021 520 głosów z akcji. Na podstawie umowy, PBG S.A. zbyła posiadane akcje za kwotę 160 154 889,60 złotych, tj. 3,48 złotych za 1 akcję. Płatność ceny nabycia nastąpiła w dniu 30 grudnia 2011 roku. W wyniku przeprowadzonej analizy, uwzględniając prawdopodobieństwo realizacji dopłat oraz roszczeń RAFAKO S.A., Zarząd jednostki dominującej ustalił cenę nabycia na poziomie 160 154 889,60 złotych powiększoną o koszty transakcyjne w kwocie 557 363,40 złotych.

W wyniku wyżej opisanych transakcji spółka ENERGOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. stała się jednostką zależną Grupy Kapitałowej RAFAKO.

Nabycie akcji ENERGOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. zostało ujęte w sprawozdaniu finansowym Grupy za rok zakończony 31 grudnia 2011 roku jako nabycie inwestycji w jednostkę zależną. Wartość bilansowa tej inwestycji na dzień 31 grudnia 2011 roku wyniosła 160 712,3 tysiąca złotych. Zgodnie z polityką rachunkowości Grupy akcje w jednostce zależnej wykazane zostały według kosztu historycznego (z uwzględnieniem ewentualnych odpisów z tytułu utraty wartości).

W dniu 4 czerwca 2012 roku PBG S.A. złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości. Dnia 13 czerwca 2012 roku sąd zatwierdził ten wniosek, przy czym ogłoszenie upadłości PBG S.A. nastąpiło w opcji z możliwością zawarcia układu.

Zarząd jednostki dominującej otrzymał w dniu 16 lipca 2012 roku od Nadzorca Sądowego PBG S.A. w upadłości układowej (PBG), pismo skierowane do PBG S.A. w upadłości układowej („PBG”), w którym PBG S.A. zostało poinformowane, że transakcja zbycia 46 021 520 akcji ENERGOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. przez PBG S.A. na rzecz RAFAKO S.A. z dnia 20 grudnia 2011 roku: „jako czynność prawna odpłatna dokonana przez Upadłego (PBG) w terminie sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (tj. 4 czerwca 2012 roku) ze spółką powiązaną, wobec której dodatkowo Upadły (PBG) był spółką dominującą – pozostaje bezskuteczna wobec masy upadłości PBG S.A.”, zgodnie z art. 128 ust 2 Ustawy Prawo Upadłościowe i Naprawcze („Pismo”). Nadzorca Sądowy wezwał Zarząd PBG S.A. do niezwłocznego podjęcia w trybie art. 134 Ustawy Prawo Upadłościowe i Naprawcze czynności zmierzających do zwrotnego przeniesienia 46 021 520 akcji ENERGOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. na rachunek PBG S.A.

W dniu 7 sierpnia 2012 roku Zarząd jednostki dominującej zawarł z PBG S.A. w upadłości układowej, z siedzibą w Wysogotowie umowę dotyczącą przeniesienia akcji spółki ENERGIOMONTAŻ – POŁUDNIE Spółka Akcyjna z siedzibą w Katowicach. Przedmiotem umowy jest przeniesienie 46 021 520 akcji zwykłych na okaziciela Spółki o wartości nominalnej 1 złotych każda akcja stanowiących 64,84% udziału w kapitale zakładowym EPD oraz 64,84% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu spółki ENERGIOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A., tj. uprawniających do wykonywania 46 021 520 głosów. Transakcja przeniesienia akcji została zarejestrowana na rachunku domu maklerskiego w dniu 7 sierpnia 2012 roku.

Zgodnie z analizami prawnymi posiadanymi przez Zarząd jednostki dominującej, w związku z ogłoszeniem w dniu 13 czerwca 2012 roku upadłości PBG S.A., zbycie akcji ENERGIOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. przez PBG S.A. na rzecz RAFAKO S.A. na mocy umowy zawartej w dniu 20 grudnia 2011 roku jest bezskuteczne w stosunku do masy upadłości z mocy prawa z datą postanowienia sądu o ogłoszeniu upadłości PBG S.A. z możliwością zawarcia układu, tj. z datą 13 czerwca 2012 roku (data utraty kontroli). Oznacza to, że jednostka dominująca jest zobowiązana zwrócić akcje spółki ENERGIOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. do masy upadłości PBG S.A., tj. spowodować zapisanie ich na rachunku papierów wartościowych PBG S.A. Obowiązek ten powstał z mocy prawa w momencie ogłoszenia upadłości PBG S.A. Biorąc powyższe pod uwagę, po dokonaniu analizy posiadanych opinii prawnych dotyczących bezskuteczności transakcji nabycia akcji ENERGIOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. od PBG S.A. w upadłości układowej, Zarząd jednostki dominującej podjął decyzję o poddaniu się procedurze zwrotu w/w akcji.

Wobec bezskuteczności zbycia przez PBG S.A. akcji ENERGIOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. na rzecz RAFAKO S.A., jednostce dominującej przysługuje roszczenie o zwrot ceny zapłaconej za akcje ENERGIOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. Prawo RAFAKO S.A. do zwrotu zapłaconej ceny za akcje ENERGIOMONTAŻ – POŁUDNIE S.A. skutkuje rozpoznaniem w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej należności, która na moment początkowego ujęcia została wyceniona do wartości godziwej przez odniesienie do wartości bieżącej spodziewanych wpływów. Konsekwentnie, wartość godziwa rozpoznanej należności została oszacowana przy uwzględnieniu spodziewanych wpływów środków pieniężnych do jednostki dominującej biorąc pod uwagę propozycje układowe PBG S.A. zakładające 31-procentową redukcję wierzytelności (dla której nie rozpoznano aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego) oraz spodziewany termin wpływu pierwszej raty środków pieniężnych do Spółki, oszacowany przez Zarząd Spółki na 30 czerwca 2015 roku.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku Grupa dokonała ponownej wyceny tego aktywa w oparciu o zaktualizowane propozycje układowe przedstawione przez PBG S.A. w upadłości układowej z dnia 3 listopada 2014 roku, zakładające dla pierwszej grupy wierzycieli (do których została zaliczona wierzytelność RAFAKO S.A.) zakładające spłatę 500 tysięcy złotych oraz 80-procentową redukcję należności powyżej 500 tysięcy złotych. Należność będzie spłacana w okresach półrocznych przez okres 5 lat począwszy od 30 czerwca 2016 roku. Zarząd jednostki dominującej szacuje, że pierwsza spłata zostanie dokonana do 30 czerwca 2016 roku. Wartość należności ustalonej przy wykorzystaniu wyżej omówionych założeń na dzień 31 grudnia 2015 roku, wykazanej w pozycji „Inne aktywa finansowe długoterminowe” wynosi 24,8 miliona złotych oraz w pozycji „Inne aktywa finansowe krótkoterminowe” wynosi 4,9 miliona złotych. Powyższa wierzytelność w pełnej kwocie tj. 160 154 889,60 złotych znalazła się w zgłoszeniu wierzytelności do masy upadłościowej PBG S.A. i widnieje na liście wierzytelności uznanych przez nadzorcę sądowego (ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym z dnia 4 czerwca 2013 roku).

Dodatkowo, w dniu 10 stycznia 2012 roku jednostka dominująca RAFAKO S.A. zawarła ze spółką Hydrobudowa Polska S.A. z siedzibą w Wysogotowie umowę pożyczki, na podstawie której RAFAKO S.A. udzieliło spółce Hydrobudowa Polska S.A. na okres 12 miesięcy (tj. do dnia 9 stycznia 2013 roku) pożyczki pieniężnej w kwocie 32 miliony złotych z przeznaczeniem na finansowanie bieżącej działalności. Tytułem zabezpieczenia zwrotu kwoty udzielonej pożyczki spółka Hydrobudowa Polska S.A. przekazała RAFAKO S.A. weksel własny in blanco z klauzulą bez protestu poręczony przez spółkę PBG S.A. oraz Multaros Trading Company Ltd. Wraz z deklaracjami wekslowymi. RAFAKO S.A. jest uprawniona do wypełnienia weksla na kwotę niezwróconej w terminie pożyczki powiększonej o odsetki, która to kwota nie może przekroczyć 35 000 000 złotych (słownie: trzydzieści pięć milionów złotych). Pożyczka ta została oprocentowana w wysokości WIBOR 1M plus marża w stosunku rocznym. Do dnia sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego RAFAKO S.A. nie otrzymała od Hydrobudowa Polska S.A. jakiegokolwiek kwoty, czy to tytułem zwrotu kapitału, czy to tytułem zapłaty odsetek od pożyczki.

W dniu 4 czerwca 2012 roku spółka PBG S.A. oraz Hydrobudowa Polska S.A. złożyły do Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, XI Wydział Gospodarczego do Spraw Upadłościowych i Naprawczych wnioski o ogłoszenie upadłości PBG S.A. oraz Hydrobudowa Polska S.A. z możliwością zawarcia układu. W dniu 13 czerwca 2012 roku Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, XI Wydział Gospodarczy do Spraw Upadłościowych i Naprawczych wydał postanowienie w sprawie ogłoszenia upadłości PBG S.A. z możliwością zawarcia układu. Natomiast w dniu 11 czerwca 2012 roku Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, XI Wydział Gospodarczy do Spraw Upadłościowych i Naprawczych wydał postanowienie w sprawie ogłoszenia upadłości Hydrobudowa Polska S.A. obejmującej likwidację majątku Spółki. W związku z ogłoszeniem upadłości przez spółkę Hydrobudowa Polska S.A., stosownie do art. 124 ust. 2 Prawa Upadłościowego i Naprawczego, RAFAKO S.A. jest uprawniona do dochodzenia zwrotu faktycznie udzielonej pożyczki na zasadach określonych w Prawie Upadłościowym i Naprawczym. Zarząd jednostki dominującej w dniu 26 października 2012 roku dokonał zgłoszenia wierzytelności z tytułu pożyczki w postępowaniu upadłościowym Hydrobudowa Polska S.A., która znajduje się na liście wierzytelności uznanych przez syndyka.

Mając na uwadze proces upadłości likwidacyjnej spółki Hydrobudowa Polska S.A., celem dochodzenia zwrotu pożyczki, Zarząd jednostki dominującej w dniu 21 września 2012 roku dokonał zgłoszenia wierzytelności z tytułu pożyczki w postępowaniu upadłościowym PBG S.A. z możliwością zawarcia układu. W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku, biorąc pod uwagę aktualne propozycje układowe (z dnia 3 listopada 2014 roku) wartość godziwa rozpoznanej należności została oszacowana przy uwzględnieniu spodziewanych wpływów środków pieniężnych do RAFAKO S.A. zakładające spłatę 500 tysięcy złotych, przypadające na jednego wierzyciela, oraz 80-procentową redukcję należności powyżej 500 tysięcy złotych (dla której nie rozpoznano aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego) oraz spodziewany termin pierwszego wpływu środków pieniężnych do jednostki dominującej, oszacowany przez Zarząd RAFAKO S.A. na 30 czerwca 2016 roku (propozycje układowe zakładają spłatę należności w okresach półrocznych przez okres 5 lat). Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość należności ustalonej przy wykorzystaniu wyżej omówionych założeń, wykazanej w pozycji „Inne aktywa finansowe długoterminowe” wynosi 5 milionów złotych oraz w pozycji „Inne aktywa finansowe krótkoterminowe” wynosi 1 milion złotych. Powyższa wierzytelność w pełnej kwocie tj. 32 915 787,40 złotych znalazła się w zgłoszeniu wierzytelności do masy upadłościowej PBG S.A. i widnieje się na liście wierzytelności uznanych przez nadzorcę sądowego (ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym z dnia 4 czerwca 2013 roku).

Łączna kwota należności od jednostki powiązanej (PBG S.A. w upadłości układowej) wynikająca z powyższych tytułów i wykazana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, wynosi 35,8 miliona złotych. Wartość odzyskiwalna tych należności zależy od warunków układu z wierzycielami tej jednostki oraz od możliwości realizacji przez jednostkę powiązaną tego układu w przyszłości. Postanowieniem z dnia 8 października 2015 roku Sąd Upadłościowy zatwierdził układ PBG, jednakże na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego postanowienie to nie jest prawomocne.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2015 roku, wpływ wyceny wyżej opisanych należności, na wynik finansowy Grupy wyniósł 2 502 tysiące złotych (31 grudnia 2014 roku: 83 tysiące złotych).

45. Zmiany pozycji pozabilansowych

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Pozycje pozabilansowe z tytułu gwarancji bankowych otrzymanych w głównej mierze jako zabezpieczenie wykonania umów handlowych, w tym:	585 065	505 928
- od jednostek powiązanych	-	-
Należności z tytułu otrzymanych poręczeń, w tym:	7 600	7 600
- od jednostek powiązanych	-	-
Weksle otrzymane jako zabezpieczenie, w tym:	22 160	14 208
- od jednostek powiązanych	8 134	980
Akredytywy	-	19 180
	614 825	546 916
	614 825	546 916
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Pozycje pozabilansowe z tytułu gwarancji bankowych udzielonych w głównej mierze jako zabezpieczenie wykonania umów handlowych, w tym:	201 181	243 232
- na rzecz jednostek powiązanych	-	-
Zobowiązania z tytułu udzielonych poręczeń, w tym:	1 046 000	1 046 000
- na rzecz jednostek powiązanych	-	-
Weksle wydane pod zabezpieczenie, w tym:	28 798	27 612
- na rzecz jednostek powiązanych	-	-
Akredytywy	-	-
	1 275 979	1 316 844
	1 275 979	1 316 844

W okresie 12 miesięcy 2015 roku Grupa zanotowała spadek poziomu zobowiązań warunkowych w kwocie 40 865 tysięcy złotych, w tym spadek zobowiązań z tytułu gwarancji bankowych w kwocie 42 051 tysięcy złotych oraz wzrost z tytułu weksli wydanych pod zabezpieczenie o 1 186 tysięcy złotych. W okresie 12 miesięcy 2015 roku na zlecenie jednostki dominującej banki oraz instytucje ubezpieczeniowe udzieliły kontrahentom gwarancji, głównie gwarancji z tytułu dobrego wykonania umowy, w kwocie 42 973 tysięcy złotych oraz gwarancji przetargowych, w kwocie 12 107 tysięcy złotych. Największą pozycję w tej grupie zobowiązań stanowi gwarancja dobrego wykonania umowy na kwotę 11 090 tysięcy złotych, wystawiona we wrześniu 2015 roku. Zobowiązania z tytułu udzielonych poręczeń w kwocie 1 046 000 tysięcy złotych dotyczą poręczenia w dniu 16 kwietnia 2014 roku przez RAFAKO S.A. za zobowiązania jednostki zależnej E003B7 Sp. z o.o., udzielonego do dnia 17 kwietnia 2028 roku, w związku z projektem na „Budowę nowych mocy w technologiach węglowych w TAURON Wytwarzanie S.A.– Budowa bloku energetycznego o mocy 910 MW na parametry nadkrytyczne w Elektrowni Jaworzno III – Elektrownia II”. Największą pozycją wśród gwarancji udzielonych, które wygasły w okresie 12 miesięcy 2015 roku była gwarancja dobrego wykonania umowy w kwocie 12 239 tysięcy złotych.

W okresie 12 miesięcy 2015 roku Grupa odnotowała wzrost poziomu należności warunkowych otrzymanych głównie pod zabezpieczenie należytego wykonania umów w kwocie 68 008 tysięcy złotych, w tym wzrost poziomu należności z tytułu otrzymanych gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych o kwotę 79 137 tysięcy złotych, wzrost poziomu należności z tytułu weksli w wysokości 8 051 tysięcy złotych i spadek należności z tytułu otrzymanych akredytyw otwartych na rzecz jednostki dominującej o kwotę 19 180 tysięcy złotych. Największą pozycję wśród gwarancji otrzymanych w okresie 9 miesięcy 2015 roku stanowi gwarancja dobrego wykonania umowy w kwocie 10 041 tysięcy euro. Największą pozycją wśród gwarancji wygasłych w okresie 12 miesięcy 2015 roku stanowiły dwie gwarancje zwrotu zaliczki w kwocie 4 193 tysięcy złotych każda.

Gwarancje udzielone

Grupa Kapitałowa na dzień 31 grudnia 2015 roku posiadała zobowiązania warunkowe wynikające z gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych o łącznej wartości 201 181 tysięcy złotych, w tym:

Lp.	Bank/ubezpiaczyciel wystawiający gwarancję	Kwota gwarancji (w tys. PLN)	Przedmiot gwarancji
1.	BZ WBK S.A.	17 953	należyte usunięcie wad i usterek
2.	DEUTSCHE Bank Polska S.A.	1 157	należyte usunięcie wad i usterek
3.	T.U. Euler HERMES S.A.	7 505	należyte usunięcie wad i usterek
4.	STU ERGO HESTIA S.A.	19 366	dobre wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek
5.	PKO BP S.A.	279 667	dobre wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, zwrot zaliczki, udział w przetargu, retention
6.	UNIQA TU S.A.	2 841	należyte usunięcie wad i usterek, udział w przetargu
7.	TUIR WARTA S.A.	9 316	dobre wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek
8.	Generali TU S.A.	2 250	dobre wykonanie umowy
9.	InterRisk S.A.	10 662	dobre wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, udział w przetargu
10.	KUKE S.A.	20 166	dobre wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, zwrot zaliczki
11.	mBank S.A.	2 584	dobre wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek
12.	Bank Gospodarstwa Krajowego	172 286	dobre wykonanie umowy, zwrot zaliczki
13.	PZU S.A.	172 286	dobre wykonanie umowy, zwrot zaliczki
	RAZEM	718 039	

Zabezpieczenie wierzytelności większości ubezpieczycieli wystawiających gwarancje finansowe na zlecenie Grupy stanowią weksle własne in blanco wraz z deklaracjami wekslowymi, natomiast wierzytelności banków zabezpieczone są głównie oświadczeniami o poddaniu się egzekucji, weksłami własnymi in blanco wraz z deklaracjami wekslowymi oraz kaucjami gotówkowymi.

46. Informacje o podmiotach powiązanych

W okresie 12 miesięcy 2015 roku oraz w okresie 12 miesięcy 2014 roku Grupa nie zawierała istotnych transakcji z podmiotami powiązаныmi na innych warunkach niż rynkowe.

Łączne kwoty transakcji z podmiotami powiązаныmi za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015 roku oraz za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014 roku:

<i>Podmiot powiązany</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia:</i>	<i>Sprzedaż na rzecz podmiotów powiązanych</i>	<i>Zakupy od podmiotów powiązanych</i>	<i>Należności od podmiotów powiązanych</i>	<i>Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych</i>
Podmiot dominujący:					
PBG S.A. w upadłości układowej*	2015	138	75	36 060*	20
	2014	–	5 057	33 344*	1
Jednostki z Grupy Kapitałowej PBG S.A.**:					
PBG oil and gas Sp. z o.o. (dawniej HBP DROGI Sp. z o.o.)	2015	2 124	28 108	1 078	5 739
	2014	–	4 448	–	4 473
PBG Avatia Sp. z o.o.	2015	–	2 723	–	41
	2014	–	4	–	4
PBG ERIGO Sp. z o.o.	2015	3	–	3	–
	2014	–	–	–	–
PBG ERIGO PROJEKT Sp. z o.o. PLATAN HOTEL SKA	2015	13	–	16	–
	2014	–	–	–	–
Jednostki powiązane osobowo:					
Fundacja PBG	2015	–	399	–	113
	2014	–	–	–	–
SWGK CONSULTING Sp. z o.o.	2015	–	596	–	100
	2014	–	46	–	–
SWGK KSIĘGOWOŚĆ Sp. z o.o.	2015	–	–	–	–
	2014	–	560	–	344
Mostostal Energomontaż Gliwice S.A.	2015	–	18	–	372
	2014	–	–	–	–

* *należności od PBG S.A. w upadłości układowej, które zostały opisane w nocie 44,*

47. Jednostka dominująca Grupy

Jednostką dominującą Grupy Kapitałowej RAFAKO jest RAFAKO S.A.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego podmiotem dominującym Grupy Kapitałowej RAFAKO jest spółka PBG S.A. w upadłości układowej.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku PBG S.A. z siedzibą w Wysogotowie posiadała 50% i 1 akcja zwykła Spółki (bezpośrednio posiada 9,026% akcji, pośrednio 40,974%).

48. Wspólne przedsięwzięcia, w których jednostki wchodzące w skład Grupy są współnikami

Jednostki wchodzące w skład Grupy nie prowadzą wspólnych przedsięwzięć.

49. Warunki transakcji z podmiotami powiązanymi

W okresie 12 miesięcy 2015 roku jednostka dominująca i jednostki zależne nie zawierały istotnych transakcji z podmiotami powiązanymi na innych warunkach niż rynkowe. Wszelkie transakcje z podmiotami powiązanymi są przeprowadzane na warunkach stosowanych przez Grupę w relacjach gospodarczych z podmiotami niepowiązanymi. Wynagrodzenie ustalane jest najczęściej w drodze przetargu, ustalane są standardowe warunki płatności. Podmiot powiązany musi zapewnić wykonanie usługi zgodnie z dokumentacją, udzielić gwarancji na określony czas oraz przedstawić zabezpieczenie w postaci bankowej gwarancji dobrego wykonania. Wobec podmiotów powiązanych obowiązują również standardowe kary umowne, zapisy zabezpieczające zachowanie tajemnicy, własności przemysłowej, ubezpieczenia kontraktu, działania siły wyższej i rozstrzygania ewentualnych sporów.

50. Transakcje z udziałem innych członków Zarządu i Rady Nadzorczej

W okresie sprawozdawczym i porównywalnym okresie sprawozdawczym nie udzielono pożyczek członkom Zarządów i Rad Nadzorczych jednostek wchodzących w skład Grupy.

W okresie sprawozdawczym i porównywalnym okresie sprawozdawczym jednostki wchodzące w skład Grupy nie prowadziły żadnych transakcji z członkami Zarządów.

51. Akcje w posiadaniu członków organów zarządzających i nadzorujących

Ilość akcji jednostki dominującej będących w posiadaniu osób zarządzających i nadzorujących, a także ilość akcji i udziałów w jednostkach powiązanych z jednostką dominującą, będących w posiadaniu osób zarządzających i nadzorujących, według stanu na 31 grudnia 2015 roku, przedstawia poniższa tabela:

	<i>Nazwa spółki</i>	<i>Łączna liczba akcji (udziałów)</i>	<i>Wartość nominalna akcji (udziałów) w złotych</i>
<i>Osoba zarządzająca</i>			
Edward Kasprzak	RAFAKO S.A.	2 000	4 000
Jarosław Dusiło	PBG S.A. w upadłości układowej	100	100
Tomasz Tomczak	PBG S.A. w upadłości układowej	3 250	3 250
<i>Osoba nadzorująca</i>			
Małgorzata Wiśniewska	PBG S.A. w upadłości układowej	3 279	3 279
Jerzy Wiśniewski	PBG S.A. w upadłości układowej	3 881 224	3 881 224

52. Udziały wyższej kadry kierowniczej w programie akcji pracowniczych

Jednostki wchodzące w skład Grupy nie prowadzą programu akcji pracowniczych.

53. Wynagrodzenia wyższej kadry kierowniczej Grupy

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014</i>
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia i narzuty)	12 405	10 733
Nagrody jubileuszowe	37	17
Świadczenia po okresie zatrudnienia	–	–
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	19	–
Pozostałe świadczenia na rzecz pracowników	83	–
	<u>12 544</u>	<u>10 750</u>
Łączna kwota kosztów z tytułu wynagrodzenia głównej kadry kierowniczej	<u>12 544</u>	<u>10 750</u>

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki dominującej za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie wyplacone w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	3 120	1 309	674
Agnieszka Wasilewska-Semail	720	301	18
Krzysztof Burek	600	217	5
Jarosław Dusiło	600	292	5
Edward Kasprzak	600	292	5
Paweł Mortas	–	–	120
Wiesław Różacki	–	–	488
Tomasz Tomczak	600	207	33
Rada Nadzorcza	1 027		1 318
Jerzy Wiśniewski	240	–	601
Dariusz Sarnowski	228	–	121
Piotr Wawrzynowicz	124	–	385
Małgorzata Wiśniewska	108	–	129
Edyta Senger-Kałat	50	–	–
Przemysław Schmidt	108	–	81
Dariusz Szymański	58	–	–
Adam Szyszka	108	–	1
Krzysztof Gerula	3	–	–
Razem	<u>4 147</u>	<u>1 309</u>	<u>1 992</u>

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki dominującej za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie wyplacone w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	2 904	1 205	665
Agnieszka Wasilewska-Semail	226	–	3
Krzysztof Burek	542	192	–
Jarosław Dusiło	542	240	–
Edward Kasprzak	542	199	–
Maciej Modrowski	234	199	140
Paweł Mortas	438	375	492
Tomasz Tomczak	380	–	30
Rada Nadzorcza	1 020	–	1 330
Jerzy Wiśniewski	236	–	600
Dariusz Sarnowski	146	–	180
Piotr Wawrzynowicz	144	–	360
Małgorzata Wiśniewska	108	–	–
Agenor Gawrzyał	114	–	33
Edyta Senger-Kałat	108	–	–
Przemysław Schmidt	108	–	157
Adam Szyszka	56	–	–
Razem	3 924	1 205	1 995

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej Spółki jednostki zależnej DOM Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	108	20	–
Mirosław Dziedzic	108	20	–
Rada Nadzorcza	158	–	–
Mariusz Łożyński	49	–	–
Jolanta Markowicz	39	–	–
Adam Górnicki	39	–	–
Wojciech Byczkowski	31	–	–
Razem	266	20	–

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej DOM Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	99	30	-
Mirosław Dziedzic	99	30	-
Rada Nadzorcza	123	-	-
Mariusz Łożyński	47	-	-
Jolanta Markowicz	38	-	-
Adam Górnicki	38	-	-
Razem	222	30	-

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej RAFAKO Engineering Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	206	-	-
Alan Beroud	205	-	-
Rafał Damasiewicz	1	-	-
Rada Nadzorcza	97	-	-
Krzysztof Burek	21	-	-
Jarosław Dusiło	19	-	-
Roman Karbasz	21	-	-
Agnieszka Wasilewska-Semail	17	-	-
Małgorzata Wiśniewska	19	-	-
Razem	303	-	-

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej RAFAKO Engineering Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	175	-	-
Alan Beroud	132	-	-
Tomasz Tomczak	-	-	-
Agnieszka Jaksik	43	-	-
Rada Nadzorcza	92	-	-
Roman Karbasz	38	-	-
Maciej Modrowski	15	-	-
Grzegorz Podsiadło	34	-	-
Paweł Mortas	5	-	-
Razem	267	-	-

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	Wynagrodzenie zasadnicze	Wynagrodzenie w postaci nagród	Wynagrodzenie z pozostałych tytułów
Zarząd	456	-	83
Jan Miodek	204	-	41
Justyna Mirek	252	-	42
Rada Nadzorcza	53	-	-
Krzysztof Burek	7	-	-
Maciej Kaczorowski	8	-	-
Tomasz Tomczak	19	-	-
Małgorzata Wiśniewska	11	-	-
Joanna Zwolak	8	-	-
Razem	509	-	83

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	Wynagrodzenie zasadnicze	Wynagrodzenie w postaci nagród	Wynagrodzenie z pozostałych tytułów
Zarząd	432	-	62
Jan Miodek	184	-	30
Justyna Mirek	248	-	32
Rada Nadzorcza	38	-	-
Maciej Kaczorowski	11	-	-
Maciej Modrowski	5	-	-
Joanna Zwolak	11	-	-
Tomasz Tomczak	11	-	-
Razem	470	-	62

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej FPM S.A. za okres 2 miesięcy zakończony 28 lutego 2015 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	102	-	6
Piotr Dzierżęga	46	-	2
Marian Januszkiewicz	30	-	2
Maciej Solarczyk	26	-	2
Rada Nadzorcza	53	-	-
Piotr Wawrzynowicz	13	-	-
Krzysztof Matysek	11	-	-
Krzysztof Jeremicz	11	-	-
Tomasz Tomczak	9	-	-
Edward Kasprzak	9	-	-
Razem	155	-	6

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej FPM S.A. za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	611	239	86
Piotr Dzierżęga	276	110	16
Marian Januszkiewicz	180	90	41
Maciej Solarczyk	155	39	29
Rada Nadzorcza	294	-	-
Piotr Wawrzynowicz	72	-	-
Krzysztof Matysek	63	-	-
Krzysztof Jeremicz	63	-	-
Tomasz Tomczak	48	-	-
Edward Kasprzak	48	-	-
Razem	905	239	86

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej pośrednio PALSERWIS Sp. z o.o. za okres 2 miesięcy zakończony 28 lutego 2015 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	16	8	–
Andrzej Bies	16	8	–
Rada Nadzorcza	14	–	–
Piotr Dzierżęga	4	–	–
Marian Januszkiewicz	5	–	–
Józef Wojtuszek	5	–	–
Razem	30	8	–

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej pośrednio PALSERWIS Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	96	18	950
Andrzej Bies	96	18	950
Rada Nadzorcza	83	–	–
Piotr Dzierżęga	25	–	–
Marian Januszkiewicz	28	–	–
Józef Wojtuszek	30	–	–
Razem	179	18	950

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej E001RK Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	168	67	–
Jakub Sitek	108	43	–
Rafał Damasiewicz	60	24	–
Rada Nadzorcza	–	–	–
Agnieszka Wasilewska-Semail	–	–	–
Krzysztof Burek	–	–	–
Jerzy Wiśniewski	–	–	–
Rafał Damasiewicz	–	–	–
Jakub Sitek	–	–	–
Razem	168	67	–

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej E001RK Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	105	-	-
Anna Wiktor	23	-	-
Jakub Sitek	62	-	-
Rafał Damasiewicz	20	-	-
Rada Nadzorcza			
Agnieszka Wasilewska-Semail	-	-	-
Krzysztof Burek	-	-	-
Jerzy Wiśniewski	-	-	-
Rafał Damasiewicz	-	-	-
Jakub Sitek	-	-	-
Razem	105	-	-

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej E003B7 Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	1 603	780	-
Jarosław Dusiło	487	240	-
Edward Kasprzak	607	300	-
Alfred Seń	509	240	-
Rada Nadzorcza	1 104	540	-
Krzysztof Burek	246	120	-
Tomasz Tomczak	246	120	-
Agnieszka Wasilewska-Semail	246	120	-
Jerzy Wiśniewski	366	180	-
Razem	2 707	1 320	-

Koszty wynagrodzeń członków Zarządu oraz członków Rady Nadzorczej jednostki zależnej E003B7 Sp. z o.o. za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	780	-	-
Edward Kasprzak	301	-	-
Jarosław Dusiło	241	-	-
Alfred Seń	238	-	-
Rada Nadzorcza	605	-	-
Paweł Mortas	71	-	-
Tomasz Tomczak	141	-	-
Jerzy Wisniewski	207	-	-
Krzysztof Burek	115	-	-
Agnieszka Wasilewska-Semail	71	-	-
Razem	1 385	-	-

54. Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz

Grupa nie publikowała prognoz na 2015 rok.

55. Informacja o umowie z biegłym rewidentem lub podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych

Rada Nadzorcza jednostki dominującej działając na podstawie uprawnienia wynikającego ze Statutu RAFAKO S.A., Uchwałą z dnia 6 lipca 2015 roku dokonała wyboru firmy Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w Warszawie, wpisanej do rejestru Krajowej Izby Biegłych Rewidentów pod numerem 130, jako podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych jednostki dominującej za 2015 rok. Wybór audytora nastąpił zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami zawodowymi. Umowa z wybranym audytorem będzie zawarta na okres przeglądu i badania sprawozdań finansowych RAFAKO S.A. i skonsolidowanych sprawozdań Grupy Kapitałowej RAFAKO za rok obrotowy 2015. W przeszłości Spółka RAFAKO S.A. korzystała z usług w/w firmy w zakresie przeglądu i badania sprawozdań finansowych Spółki i Grupy Kapitałowej RAFAKO za lata 2002 – 2005 oraz za lata 2011-2014.

W dniu 22 lipca 2015 roku Spółka zawarła umowę z firmą Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w Warszawie na dokonanie przeglądu i badania sprawozdań jednostkowych i skonsolidowanych za 2015 rok. łączna wysokość wynagrodzenia za przegląd i badanie sprawozdań finansowych została ustalona na poziomie 200 tysięcy złotych.

W dniu 15 grudnia 2015 roku Rada Nadzorcza Spółki ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. , działając na podstawie Umowy Spółki, dokonała wyboru Kancelarii Biegłych Rewidentów Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach, wpisaną do rejestru KIBR pod numerem 1119, jako podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego. Wybór audytora nastąpił zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami zawodowymi. W dniu 22 grudnia 2015 roku Spółka zawarła umowę z Kancelarią Biegłych Rewidentów Sp. z o.o. na dokonanie przeglądu i badanie sprawozdania jednostkowego za rok 2015. łączna wysokość wynagrodzenia za badanie, sprawozdania finansowego została ustalona na poziomie 6 tysięcy złotych.

W dniu 12 lutego 2016 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Spółki pod firmą RAFAKO Engineering Sp. z o.o. z siedzibą w Raciborzu, działając na podstawie uprawnienia wynikającego ze Statutu Spółki, dokonało wyboru firmy AUDYTORZY I DORADCY Spółka z o.o. z siedzibą w Katowicach (adres spółki: ul. Mickiewicza 29, 40-085 Katowice) jako podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych. Wybór audytora nastąpił zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami zawodowymi. W przeszłości Spółka korzystała z usług ww. firmy w zakresie przeglądu i badania sprawozdań finansowych za rok 2014. W dniu 15 lutego 2016 roku Spółka zawarła umowę z firmą AUDYTORZY I DORADCY Spółka z o.o. na dokonanie przeglądu i badania sprawozdania jednostkowego za rok 2015. łączna wysokość wynagrodzenia za badanie sprawozdania finansowego została ustalona na poziomie 11,9 tysiąca złotych.

W dniu 29 września 2015 roku, Rada Nadzorcza spółki zależnej PGL –DOM Sp. z o.o. działając na podstawie uprawnienia wynikającego ze Statutu Spółki, dokonała wyboru firmy DORADCA Zespół Doradców Finansowo-Księgowych Sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie, wpisaną do rejestru KIBR pod numerem 232, jako podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych. Wybór audytora nastąpił zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami zawodowymi. W przeszłości Spółka korzystała z usług ww. firmy w zakresie przeglądu i badania sprawozdań finansowych jednostkowych za lata 2006-2014. W dniu 30 września 2015 roku Spółka zawarła umowę z firmą DORADCA Zespół Doradców Finansowo-Księgowych Sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie na dokonanie badania sprawozdania jednostkowego za rok 2015. Łączna wysokość wynagrodzenia za badanie sprawozdania finansowego została ustalona na poziomie 7,5 tysiąca złotych.

W dniu 4 sierpnia 2015 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki zależnej E003B7 Sp. z o.o., działając na podstawie uprawnienia wynikającego z Kodeksu Spółek Handlowych, dokonała wyboru firmy Ernst & Young Audyty Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w Warszawie, wpisaną do rejestru KIBR pod numerem 130, jako podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych. Wybór audytora nastąpił zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami zawodowymi. W przeszłości Spółka korzystała z usług ww. firmy w zakresie przeglądu i badania sprawozdań finansowych jednostkowych za rok 2014. W dniu 5 sierpnia 2015 roku Spółka zawarła umowę z firmą Ernst & Young Audyty Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa na przeprowadzenie badania sprawozdania finansowego Spółki za rok kończący się 31 grudnia 2015 roku, przeprowadzenie prac związanych z wykonaniem procedur badania pakietu konsolidacyjnego na rok kończący się 31 grudnia 2015 roku, przeprowadzenie prac związanych z wykonaniem procedur przeglądu śródrocznego pakietu konsolidacyjnego za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2015 roku. Łączna wysokość wynagrodzenia została ustalona na poziomie 174 tysięcy złotych netto.

Poniższa tabela przedstawia wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych wypłacone lub należne za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku i 31 grudnia 2014 roku w podziale na rodzaje usług:

Rodzaj usługi	<i>Rok zakończony 31 grudnia 2015*</i>	<i>Rok zakończony 31 grudnia 2014*</i>
Obowiązkowe badanie jednostkowego i skonsolidowanego sprawozdania finansowego jednostki dominującej	200	179
Pozostałe usługi	235	30
Razem	435	209

* odnosi się do Ernst & Young Audyty Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa

56. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym

Celem zarządzania ryzykiem finansowym Grupy Kapitałowej RAFAKO jest ograniczenie zmienności generowanych przepływów pieniężnych oraz osiąganych wyników finansowych na podstawowej działalności biznesowej do akceptowalnego poziomu. Do głównych instrumentów finansowych z których korzystają Spółki Grupy należą: środki pieniężne, lokaty krótkoterminowe, udzielone pożyczki, transakcje wymiany walut, kredyt w rachunku bieżącym i umowy leasingu. Głównym zadaniem wspomnianych instrumentów jest wspomaganie i zabezpieczenie finansowe bieżącej działalności operacyjnej Spółek poprzez stabilizowanie i neutralizowanie ryzyk płynności finansowej, zmienności kursów walutowych i stóp procentowych, a także bezpieczne i efektywne lokowanie nadwyżek finansowych. Pozostałe instrumenty finansowe – takie jak należności i zobowiązania z tytułu dostaw i usług – powstają w związku z prowadzeniem przez Spółki Grupy bieżącej działalności biznesowej i są nieodłącznym jej elementem.

Spółki Grupy Kapitałowej nie prowadzi obrotu instrumentami finansowymi. Wszystkie opisane w niniejszym rozdziale instrumenty mają charakter wspomagający bezpośrednie procesy biznesowe, wynikające z prowadzonej działalności podstawowej. Spółki nie dopuszczają do wykorzystania instrumentów finansowych w celach spekulacyjnych czy innych, niepowiązanych ściśle z podstawową działalnością operacyjną.

Najistotniejszym rodzajem ryzyka finansowego na jakie narażona jest Grupa jest ryzyko płynności, które zostało szeroko opisane w nocie 5.

W 2015 roku jednostka dominująca posiadała podpisaną z PKO BP S.A. Umowę Kredytu w rachunku bieżącym na kwotę 150 milionów złotych, w związku z tym narażona jest na ryzyko stopy procentowej, które będzie miało wpływ na wysokość kosztów finansowych ponoszonych przez Spółkę w kolejnych okresach. Jednak z uwagi na obniżenie wartości nominalnej kredytu ekspozycja na ryzyko stopy procentowej obniżyła się. Na stosunkowo niskim i stabilnym poziomie utrzymuje się też wartość podstawowej stopy procentowej decydującej o kosztach wykorzystania kredytu.

Dodatkowym rodzajem ryzyka finansowego w analizowanym okresie było i jest obecnie ryzyko walutowe oraz ryzyko stopy procentowej Spółek Grupy Kapitałowej. Wielkość tego ryzyka została przedstawiona w nocie 56.2.

Zasady rachunkowości Spółek Grupy Kapitałowej dotyczące instrumentów pochodnych zostały omówione w nocie 11.18.

56.1. Ryzyko stopy procentowej

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa posiadała aktywną umowę kredytową, w związku z czym ryzyko kredytowe oraz ewentualne zmiany stóp procentowych stanowią ryzyko dla działalności Grupy Kapitałowej. Ryzyko związane ze zmianą stóp procentowych może oddziaływać na zmianę oprocentowania kredytu oraz depozytów posiadanych przez Spółki Grupy Kapitałowej. Wrażliwość tego rodzaju zmian wskazano w tabeli poniżej.

Ryzyko stopy procentowej – wrażliwość na zmiany

Poniższa tabela przedstawia wrażliwość wyniku finansowego brutto na racjonalnie możliwe zmiany stóp procentowych przy założeniu niezmienności innych czynników (lokaty, udzielone pożyczki, kredyt bankowy, zobowiązania z tytułu leasingu). Nie przedstawiono wpływu na kapitał własny Grupy.

	<i>Zwiększenie/ zmniejszenie o punkty procentowe</i>	<i>Wpływ na wynik finansowy brutto</i>
Okres zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku		
PLN	+ 1%	1 560
EUR	+ 1%	410
GBP	+ 1%	14
PLN	- 1%	(1 560)
EUR	- 1%	(410)
RSD	- 1%	(14)

	Zwiększenie/ zmniejszenie o punkty procentowe	Wpływ na wynik finansowy brutto
Okres zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku		
PLN	+ 1%	668
EUR	+ 1%	753
GBP	+ 1%	43
PLN	- 1%	(668)
EUR	- 1%	(753)
GBP	- 1%	(43)

56.2. Ryzyko walutowe

Najistotniejszym rodzajem ryzyka finansowego, na które narażona jest Grupa jest ryzyko walutowe, które wynika ze zmian kursu walutowego, powodujących niepewność, co do przyszłego poziomu przepływów pieniężnych denominowanych w walutach obcych. Ekspozycja na ryzyko walutowe Grupy wynika z faktu, że znaczna część jej przepływów pieniężnych jest wyrażona w walutach obcych. Zmiany kursu PLN do walut obcych, szczególnie mające miejsce w krótkim okresie czasu i występujące z dużą dynamiką, mogą mieć istotny wpływ zarówno na rentowność realizowanych kontraktów denominowanych w walutach obcych, jak i poziom różnic kursowych liczonych od pozycji aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych, a przeliczanych na PLN.

W minionym okresie ponad 16,5% zafakturowanych przychodów Grupy wyrażonych było w walutach obcych, przede wszystkim w EUR.

Strategia zarządzania ryzykiem walutowym stosowana przez spółki Grupy Kapitałowej zakłada wykorzystanie w jak największym stopniu naturalnego zabezpieczenia. Spółki dążą do jak największego strukturalnego dopasowania przychodów i kosztów w tej samej walucie w ramach realizowanych kontraktów. Ekspozycja netto na ryzyko walutowe, która nie jest zabezpieczana w sposób naturalny, zabezpieczana jest w momencie zawierania transakcji w granicach od 30% do 70% szacowanej wartości ekspozycji netto, wyłącznie za pomocą zaakceptowanych typów instrumentów pochodnych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku, Spółki Grupy Kapitałowej nie posiadały żadnych otwartych pozycji zabezpieczających.

Z uwagi na dokonane przez Zamawiających wybory najkorzystniejszej ofert w istotnych procedurach przetargowych i przewidywaną zmianą pozycji z tzw. eksportera na importera w ekspozycji walutowej netto Grupa nie zawierała nowych transakcji walutowych na sprzedaż walut obcych w granicach wyznaczonych przyjętą polityką zabezpieczania ryzyka walutowego. Po ostatecznych rozstrzygnięciach przetargowych Spółki Grupy Kapitałowej dokonają uaktualnienia wartości swoich pozycji walutowych i podejmą decyzje co do ich ewentualnego zabezpieczenia.

Poniższa tabela przedstawia wrażliwość wyniku finansowego brutto (w związku ze zmianą wartości aktywów i zobowiązań pieniężnych) na racjonalnie możliwe wahania kursu EUR, GBP, RSD, DKK przy założeniu niezmienności innych czynników.

	<i>Wzrost/ spadek kursu waluty</i>	<i>Wpływ na wynik finansowy brutto</i>	<i>Wpływ na wynik finansowy netto</i>
31 grudnia 2015 – EUR	+10%	10 210	8 270
	-10%	(10 210)	(8 270)
31 grudnia 2015 – TRY	+10%	192	156
	-10%	(192)	(156)
31 grudnia 2015 – RSD	+10%	25	20
	-10%	(25)	(20)

	Wzrost/ spadek kursu waluty	Wpływ na wynik finansowy brutto	Wpływ na wynik finansowy netto
31 grudnia 2014 – EUR	+10%	392	318
	-10%	(392)	(318)
31 grudnia 2014 – GBP	+10%	366	296
	-10%	(366)	(296)
31 grudnia 2014 – RSD	+10%	(11)	(9)
	-10%	11	9
31 grudnia 2014 – DKK	+10%	(4)	(3)
	-10%	4	3

56.3. Ryzyko cen towarów

Grupa jest narażona na ryzyko wzrostu cen, szczególnie materiałów strategicznych dla jej działalności. Na poziom tego ryzyka znacząco wpływa sytuacja na światowych rynkach cen surowców – stali, metali szlachetnych, paliw i energii powodowana zarówno wahaniami kursów walut jak i koncentracją producentów zmierzającą do prowadzenia wspólnej kontroli cen. Strategia zarządzania ryzykiem cen towarów zakłada dążenie do zawierania kontraktów z poddostawcami materiałów i usług w walucie kontraktu głównego, lokowanie dostaw materiałów po stronie klienta, jak również zawieranie umów zakupowych w cenach stałych. Spółki Grupy nie zawierają wieloletnich umów z poddostawcami, zakres dostaw i dostawcy ustalani są indywidualnie w zależności od potrzeb.

56.4. Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe Grupy Kapitałowej RAFAKO jest ściśle związane z prowadzeniem podstawowej działalności Spółek. Wynika ono z zawartych kontraktów handlowych i związane jest z potencjalnym wystąpieniem zdarzeń, które mogą przybrać postać niewypłacalności kontrahenta, częściowej spłaty należności lub istotnego opóźnienia w spłacie należności. Udzielanie klientom, tzw. kredytu kupieckiego jest aktualnie nieodłącznym elementem prowadzenia działalności gospodarczej, jednakże Spółki podejmują szereg działań mających na celu zminimalizowanie ryzyk związanych z podjęciem współpracy z potencjalnie nierzetelnym klientem. Wszyscy klienci, którzy pragną korzystać z kredytów kupieckich, poddawani są procedurom wstępnej weryfikacji.

Klienci, którzy w opinii Spółek Grupy, na podstawie przeprowadzonej weryfikacji, nie są wiarygodni finansowo, są zobowiązani do przedstawienia odpowiednich zabezpieczeń finansowych, które minimalizują ryzyko niewypłacalności tych firm wobec Grupy.

56.5. Ryzyko związane z płynnością

Grupa jest narażona na ryzyko płynności w przypadku niedopasowania struktury terminowej przepływów pieniężnych na realizowanych kontraktach. Grupa dąży do zapewnienia tzw. pozytywnych przepływów pieniężnych, co przy założeniu terminowego regulowania należności eliminuje ryzyko płynności. Nominalna wartość linii kredytowych, do których ma dostęp Grupa skutecznie zapobiega ewentualnym negatywnym zdarzeniom związanym z opóźnieniami w terminowym regulowaniu należności. Jednostka dominująca korzysta od 2013 roku z zewnętrznych źródeł finansowania działalności. Dostępne limity kredytowe w bankach były wykorzystane w istotnym stopniu i były wystarczające do obsługi operacyjnej działalności Grupy.

Kwestia płynności finansowej Grupy (kontynuacji działalności) w odniesieniu do 2015 roku została szeroko opisana w nocie 5 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Tabela poniżej przedstawia zobowiązania finansowe Grupy na dzień 31 grudnia 2015 oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku wg daty zapadalności na podstawie umownych niezdykontowanych płatności.

31 grudnia 2015	Na żądanie	Poniżej 3 miesięcy	Od 3 do 12 miesięcy	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Oprocentowane kredyty i pożyczki	–	–	109 208	–	–	109 208
Zobowiązania z tytułu leasingu	–	377	1 165	3 686	–	5 228
Instrumenty pochodne	–	–	–	–	–	–
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania	46 059	300 553	51 887	40 185	517	439 201
Dyskonto zobowiązań	–	–	–	2 996	81	3 077
	46 059	300 930	162 260	46 867	598	556 714
31 grudnia 2014	Na żądanie	Poniżej 3 miesięcy	Od 3 do 12 miesięcy	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Oprocentowane kredyty i pożyczki	–	–	128 527	–	–	128 527
Zobowiązania z tytułu leasingu	–	165	611	2 254	–	3 030
Instrumenty pochodne	–	–	–	–	–	–
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania	57 747	222 082	34 606	20 009	667	335 111
Dyskonto zobowiązań	–	–	–	1 489	173	1 662
	57 747	222 247	163 744	23 752	840	468 330

57. Instrumenty finansowe

57.1. Wartość bilansowa klas i kategorii instrumentów finansowych

Wartość bilansową klas i kategorii instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku prezentują poniższe tabele.

Grupa prezentuje poszczególne kategorie i klasy instrumentów finansowych w wartości bilansowej, których wartość godziwa jest zbliżona do wartości bilansowej.

Kategorie i klasy aktywów finansowych	Wartość bilansowa 31 grudnia 2015	Wartość bilansowa 31 grudnia 2014
Aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–
Jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	–	–
Instrumenty pochodne	–	–
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	210	369
Udziały i akcje długoterminowe	210	369
Pożyczki i należności	471 839	474 134
Należności z tytułu dostaw i usług	312 806	278 105
Pozostałe należności	123 037	162 577
Pożyczki udzielone	80	108
Lokaty długoterminowe	–	–
Lokaty krótkoterminowe	70	–
Inne aktywa finansowe długoterminowe	29 900	33 344
Inne aktywa finansowe krótkoterminowe	5 946	–
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	197 261	38 849
	669 310	513 352

<i>Kategorie i klasy zobowiązań finansowych</i>	<i>Wartość bilansowa 31 grudnia 2015</i>	<i>Wartość bilansowa 31 grudnia 2014</i>
Zobowiązania finansowe wycenianie w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–
Instrumenty pochodne	–	–
Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	548 409	463 638
Kredyty i pożyczki	109 208	128 527
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług (w tym inwestycyjne)	439 201	335 111
Pozostałe zobowiązania finansowe	–	–
Zobowiązania z tytułu gwarancji, factoringu i wyłączone z zakresu MSR 39	5 228	3 030
Zobowiązania z tytułu leasingu i umów dzierżawy z opcją zakupu	5 228	3 030
	<u>553 637</u>	<u>466 668</u>

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa posiadała następujące instrumenty finansowe wyceniane według wartości godziwej:

<i>31 grudnia 2015 roku</i>	<i>Poziom 1</i>	<i>Poziom 2</i>	<i>Poziom 3</i>
Aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–	–
Jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	–	–	–
Instrumenty pochodne	–	–	–
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	210	–	–
Udziały i akcje długoterminowe	210	–	–
Zobowiązania finansowe wycenianie w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–	–
Instrumenty pochodne	–	–	–
 <i>31 grudnia 2014 roku</i>	 <i>Poziom 1</i>	 <i>Poziom 2</i>	 <i>Poziom 3</i>
Aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–	–
Jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	–	–	–
Instrumenty pochodne	–	–	–
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	369	–	–
Udziały i akcje długoterminowe	369	–	–
Zobowiązania finansowe wycenianie w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–	–
Instrumenty pochodne	–	–	–

57.2. Pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w podziale na kategorie instrumentów finansowych

Okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku	Kategoria zgodnie z MSR 39	Przychody /(koszty) z tytułu odsetek	Zyski /(straty) z tytułu różnic kursowych	Rozwiązanie / (utworzenie) odpisów aktualizujących	Zyski /(straty) z tytułu wyceny	Zyski / (straty) ze sprzedaży instrumentów finansowych	Pozostałe	Razem
<i>Aktywa finansowe</i>								
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (długoterminowe), w tym:								
- akcje i udziały	DDS	-	-	-	(159)	-	11	(148)
Pozostałe aktywa finansowe (długoterminowe), w tym:		3	2	-	2 506	-	-	2 511
- należności od jednostek powiązanych znajdujących się w procesie upadłości układowej	PiN	-	-	-	2 502	-	-	2 502
- pożyczki długoterminowe	PiN	3	2	-	4	-	-	9
- lokaty długoterminowe	PiN	-	-	-	-	-	-	-
Pozostałe aktywa finansowe (krótkoterminowe), w tym:		7	84	-	-	-	-	91
- lokaty krótkoterminowe	PiN	7	84	-	-	-	-	91
- certyfikaty depozytowe	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
- należności od jednostek powiązanych znajdujących się w procesie upadłości układowej	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
- zaliczka na poczet nabycia praw do pożyczki	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	PiN	5 029	99	8 468	(2 399)	-	-	11 197
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
- walutowe kontrakty terminowe typu <i>forward</i>	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	PiN	861	(248)	-	-	-	-	613
Razem		5 900	(63)	8 468	(52)	-	11	14 264

Okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku	Kategoria zgodnie z MSR 39	Przychody /(koszty) z tytułu odsetek	Zyski /(straty) z tytułu różnic kursowych	Rozwiązanie / (utworzenie) odpisów aktualizujących	Zyski /(straty) z tytułu wyceny	Zyski /(straty) ze sprzedaży instrumentów finansowych	Pozostałe	Razem
<i>Zobowiązania finansowe</i>								
Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki, w tym:	PZFwgZK	(3 233)	-	-	-	-	(907)	(4 140)
- długoterminowe oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej	PZFwgZK	-	-	-	-	-	-	-
- kredyty w rachunku bieżącym oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej	PZFwgZK	(3 233)	-	-	-	-	(907)	(4 140)
- pozostałe kredyty krótkoterminowe wg zmiennej stopy procentowej	PZFwgZK	-	-	-	-	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe, w tym:	PZFwgZK	(219)	(1)	-	-	-	-	(220)
- zobowiązania z tytułu leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	PZFwgZK	(219)	(1)	-	-	-	-	(220)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania finansowe	PZFwgZK	(871)	802	-	1 446	-	-	1 377
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług		(142)	822	-	1 421	-	-	2 101
- pozostałe zobowiązania		(729)	(20)	-	25	-	-	(724)
Walutowe kontrakty terminowe typu <i>forward</i>	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
Razem		(4 323)	801	-	1 446	-	(907)	(2 983)

Okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku	Kategoria zgodnie z MSR 39	Przychody /(koszty) z tytułu odsetek	Zyski /(straty) z tytułu różnic kursowych	Rozwiązanie / (utworzenie) odpisów aktualizujących	Zyski /(straty) z tytułu wyceny	Zyski / (straty) ze sprzedaży instrumentów finansowych	Pozostałe	Razem
<i>Aktywa finansowe</i>								
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (długoterminowe), w tym:								
- akcje i udziały	DDS	-	-	-	-	-	14	14
Pozostałe aktywa finansowe (długoterminowe), w tym:								
- należności od jednostek powiązanych znajdujących się w procesie upadłości układowej	PiN	-	-	-	83	-	-	83
- pożyczki długoterminowe	PiN	-	-	-	(4)	-	-	(4)
- lokaty długoterminowe	PiN	-	-	-	-	-	-	-
Pozostałe aktywa finansowe (krótkoterminowe), w tym:								
- lokaty krótkoterminowe	PiN	9	(78)	-	-	-	-	(69)
- certyfikaty depozytowe	WwWGpWF	9	(78)	-	-	-	-	(69)
- należności od jednostek powiązanych znajdujących się w procesie upadłości układowej	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
- zaliczka na poczet nabycia praw do pożyczki	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	PiN	5 426	416	1 735	(1 349)	-	-	6 228
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
- walutowe kontrakty terminowe typu <i>forward</i>	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	PiN	453	756	-	-	-	-	1 209
Razem		5 888	1 094	1 735	(1 270)	-	14	7 461

Okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2014 roku	Kategoria zgodnie z MSR 39	Przychody /(koszty) z tytułu odsetek	Zyski /(straty) z tytułu różnic kursowych	Rozwiązanie / (utworzenie) odpisów aktualizujących	Zyski /(straty) z tytułu wyceny	Zyski /(straty) ze sprzedaży instrumentów finansowych	Pozostałe	Razem
<i>Zobowiązania finansowe</i>								
Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki, w tym:	PZFWgZK	(5 795)	-	-	-	-	(1 246)	(7 041)
- długoterminowe oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej	PZFWgZK	-	-	-	-	-	-	-
- kredyty w rachunku bieżącym oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej	PZFWgZK	(5 795)	-	-	-	-	(1 246)	(7 041)
- pozostałe kredyty krótkoterminowe wg zmiennej stopy procentowej	PZFWgZK	-	-	-	-	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe, w tym:	PZFWgZK	(41)	-	-	-	-	-	(41)
- zobowiązania z tytułu leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	PZFWgZK	(41)	-	-	-	-	-	(41)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania finansowe	PZFWgZK	(1 314)	(1 875)	-	24	-	-	(3 165)
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług		(324)	(1 844)	-	25	-	-	(2 143)
- pozostałe zobowiązania		(990)	(31)	-	(1)	-	-	(1 022)
Walutowe kontrakty terminowe typu <i>forward</i>	WwWGpWF	-	-	-	-	-	-	-
Razem		(7 150)	(1 875)	-	24	-	(1 246)	(10 247)

57.3. Ryzyko stopy procentowej

W poniższych tabelach przedstawiona została wartość bilansowa instrumentów finansowych Grupy narażonych na ryzyko stopy procentowej, w podziale na poszczególne kategorie wiekowe.

31 grudnia 2015 roku

<i>Oprocentowanie stałe</i>	<i><1 rok</i>	<i>1–2 lat</i>	<i>2-3 lat</i>	<i>3-4 lat</i>	<i>4-5 lat</i>	<i>>5 lat</i>	<i>Ogółem</i>
Lokaty długoterminowe	–	–	–	–	–	–	–
Lokaty krótkoterminowe	70	–	–	–	–	–	70

Oprocentowanie zmienne

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	197 261	–	–	–	–	–	197 261
Pożyczki udzielone	80	–	–	–	–	–	80
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	1 542	1 532	1 448	654	52	–	5 228
Kredyty w rachunku bieżącym	109 208	–	–	–	–	–	109 208

31 grudnia 2014 roku

<i>Oprocentowanie stałe</i>	<i><1 rok</i>	<i>1–2 lat</i>	<i>2-3 lat</i>	<i>3-4 lat</i>	<i>4-5 lat</i>	<i>>5 lat</i>	<i>Ogółem</i>
Lokaty długoterminowe	–	–	–	–	–	–	–
Lokaty krótkoterminowe	–	–	–	–	–	–	–

Oprocentowanie zmienne

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	38 849	–	–	–	–	–	38 849
Pożyczki udzielone	70	38	–	–	–	–	108
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	777	849	728	524	152	–	3 030
Kredyty w rachunku bieżącym	128 127	–	–	–	–	–	128 127
Pożyczki	400	–	–	–	–	–	400

Oprocentowanie instrumentów finansowych o zmiennym oprocentowaniu jest aktualizowane w okresach poniżej jednego roku. Odsetki od instrumentów finansowych o stałym oprocentowaniu są stałe przez cały okres do upływu terminu zapadalności/wymagalności tych instrumentów. Pozostałe instrumenty finansowe Grupy, które nie zostały ujęte w powyższych tabelach, nie są oprocentowane i w związku z tym nie podlegają ryzyku stopy procentowej.

58. Zatrudnienie

Przeciętne zatrudnienie w Grupie w okresie styczeń – grudzień 2015 roku kształtowało się na poziomie 2 381 osób. Szczegółowy opis zmian w strukturze zatrudnienia został zaprezentowany w Sprawozdaniu z działalności Zarządu Grupy Kapitałowej RAFAKO w 2015 roku w punkcie III.4.

59. Zdarzenia następujące po zakończeniu okresu sprawozdawczego

W dniu 13 stycznia 2016 roku weszła w życie umowa warunkowa zawarta pomiędzy spółką zależną E003B7 Sp. z o.o. („SPV”) i Konsorcjum Firm: KOPEX S.A. z siedzibą w Katowicach (jako lidera konsorcjum) i STAL-SYSTEMS S.A. z siedzibą w Wólce Pełkińskiej (jako partnera konsorcjum) na dostawę i montaż konstrukcji stalowej budynku maszynowni, kotłowni, bunkrowni, LUVU, SCR, montaż bunkrów węglowych, podniesienie i ułożenie zdmuchiwaczy parowych, w związku z projektem na „Budowę nowych mocy w technologiach węglowych w Tauron Wytwarzanie S.A. – Budowy bloku energetycznego o mocy 910 MW na parametry nadkrytyczne w Elektrowni Jaworzno III – Elektrownia II”, realizowanym przez RAFAKO S.A. oraz SPV.

W dniu 24 lutego 2016 roku spółka E003B7 Sp. z o.o. (dalej „SPV”) (podmiot w 100% zależny od RAFAKO S.A.) zawarła z (i) Powszechną Kasą Oszczędności Bankiem Polskim S.A. (dalej „PKO BP”), (ii) Powszechnym Zakładem Ubezpieczeń S.A. (dalej „PZU”), (iii) Bankiem Gospodarstwa Krajowego (dalej „BGK”) oraz (iv) mBank S.A. (dalej „mBank”, a łącznie z PKO BP, PZU i BGK „Gwaranci”), Aneks do umowy z dnia 16 kwietnia 2014 roku o udzielenie gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych na rzecz SPV w związku z projektem na "Budowę nowych mocy w technologiach węglowych w Tauron Wytwarzanie S.A. („Zamawiający”) – Budowa bloku energetycznego o mocy 910 MW na parametry nadkrytyczne w Elektrowni Jaworzno III – Elektrownia II” („Projekt Jaworzno”), realizowanym przez RAFAKO S.A. oraz SPV.

Na podstawie zawartego Aneksu mBank zobowiązał się do wystawienia na rzecz Zamawiającego (i) gwarancji bankowej zwrotu zaliczki w wysokości 48 mln złotych oraz (ii) gwarancji bankowej należytego wykonania kontraktu dotyczącego Projektu Jaworzno w wysokości 126 334 tysiące złotych. Obie gwarancje zostały wystawione w dniu 26 lutego 2016 roku. Na skutek zawarcia Aneksu i w związku ze zmianą formy zabezpieczenia należytego wykonania Umowy Głównej podpisanej z firmą Tauron Wytwarzanie S.A., po wniesieniu gwarancji wystawionych przez mBank, kwoty w wysokości 40 mln złotych wniesione przez RAFAKO S.A. w gotówce tytułem zabezpieczenia wykonania Umowy Głównej zostały Spółce zwrócone przez Inwestora. Jednocześnie SPV otrzymała kwotę 16,3 mln złotych z tytułu zwrotu kwot wstrzymanych.

W celu zabezpieczenia roszczeń Gwarantów (w tym mBank) z tytułu roszczeń zwrotnych wynikających z udzielonych przez nich gwarancji, RAFAKO S.A. oraz SPV dokonały zmian w zabezpieczeniach oraz ustanowiły na rzecz mBank tożsame zabezpieczenia do tych ustanowionych na rzecz PKO, BGK i PZU, w tym w szczególności ustanowiły lub zmieniły zakres następujących zabezpieczeń: (i) poręczenie za zobowiązania SPV wynikające z Umowy udzielone do dnia 17 kwietnia 2028 roku przez RAFAKO S.A. na rzecz Gwarantów; (ii) zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy i praw stanowiących przedsiębiorstwo SPV; (iii) zastaw rejestrowy i finansowy na udziałach w SPV, stanowiących 100% kapitału zakładowego oraz uprawniających do 100% głosów w SPV, będących własnością RAFAKO S.A. oraz (iv) zastawy rejestrowe oraz zwykłe lub finansowe odpowiednio na rachunkach bankowych i wierzytelnościach SPV oraz RAFAKO S.A. związanych z Umową Główną oraz oświadczenia o poddaniu się egzekucji wystawione przez RAFAKO S.A. i SPV. Wszystkie zastawy rejestrowe do najwyższej sumy zabezpieczenia równej 1 300 000 000 złotych.

W dniu 10 marca 2016 roku jednostka dominująca otrzymała postanowienie o wpisach do rejestru zastawów:

- a) zmianie zastawu ustanowionego przez RAFAKO S.A. na wierzytelnościach jednostki dominującej wobec Zamawiającego z tytułu umowy na realizację Projektu Jaworzno zawartej dnia 17 kwietnia 2014 roku, zabezpieczającego wierzytelności Gwarantów wobec RAFAKO S.A. wynikające z poręczenia udzielonego przez RAFAKO S.A. za zobowiązania SPV wynikające z Umowy Gwarancji,
- b) zmianie zastawu ustanowionego przez RAFAKO S.A. na udziałach w SPV, stanowiących 100% kapitału zakładowego oraz uprawniających do 100% głosów w SPV, będących własnością RAFAKO S.A., zabezpieczającego wierzytelności Gwarantów wobec jednostki dominującej wynikające z poręczenia udzielonego przez RAFAKO S.A. za zobowiązania SPV wynikające z Umowy Gwarancji,
- c) zmianie zastawu ustanowionego przez RAFAKO S.A. na udziałach w SPV, stanowiących 100% kapitału zakładowego oraz uprawniających do 100% głosów w SPV, będących własnością RAFAKO S.A., zabezpieczającego wierzytelności Gwarantów wobec SPV wynikające z Umowy Gwarancji,
- d) zmianie zastawu ustanowionego przez SPV na wierzytelnościach wynikających z zawartej przez SPV i PKO BP umowy Rachunku Projektowego Euro, zabezpieczającego wierzytelności Gwarantów wobec SPV wynikające z Umowy Gwarancji,
- e) zmianie zastawu ustanowionego przez SPV na wierzytelnościach SPV wobec RAFAKO S.A. z tytułu umowy podwykonawczej dotyczącej Projektu Jaworzno, zabezpieczającego wierzytelności Gwarantów wobec SPV wynikające z Umowy Gwarancji,
- f) zmianie zastawu z drugorzędnym pierwszeństwem zaspokojenia ustanowionego przez RAFAKO S.A. na zbiorze rzeczy ruchomych i praw jednostki dominującej, zabezpieczającego wierzytelności Gwarantów wobec RAFAKO S.A. wynikające z poręczenia udzielonego przez RAFAKO S.A. za zobowiązania SPV wynikające z Umowy Gwarancji.

Ponad to w dniu 18 marca 2016 roku jednostka dominująca otrzymała postanowienie o wpisach do rejestru zastawów:

- a) zmiany zastawu ustanowionego przez Rafako na wierzytelnościach Rafako wobec Zamawiającego z tytułu umowy na realizację Projektu Jaworzno zawartej dnia 17 kwietnia 2014 roku, zabezpieczającego wierzytelności Gwarantów wobec SPV wynikające z Umowy Gwarancji,
- b) zmiany zastawu ustanowionego przez SPV na wierzytelnościach z umów rachunku bankowego Euro na podstawie umowy z dnia 8 września 2014 roku zawartej pomiędzy SPV a BGK jako Administratorem Zastawu,
- c) zmiany zastawu ustanowionego przez SPV na zbiorze rzeczy ruchomych i praw SPV na podstawie umowy z dnia 16 września 2014 roku, zawartej pomiędzy SPV a BGK jako Administratorem Zastawu,
- d) zmiany zastawu ustanowionych przez SPV na przekazach świadczeń pieniężnych w postaci części wynagrodzenia należnego RAFAKO S.A. z tytułu wykonania umowy Głównej oraz części zaliczki przypadającej na Rafako z tytułu Umowy Głównej, zabezpieczających wierzytelności Gwarantów wobec SPV RAFAKO S.A. z tytułu Umowy Gwarancji,
- e) zmiany zastawu ustanowionego przez SPV na wierzytelnościach z umów rachunków bankowych na podstawie umowy z dnia 16 września 2014 roku, zawartej pomiędzy SPV a BGK jako Administratorem Zastawu.

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej RAFAKO zostało zatwierdzone do publikacji w dniu 21 marca 2016 roku uchwałą numer 29 Zarządu RAFAKO S.A. z dnia 21 marca 2016 roku.

Podpisy:

21 marca 2016 roku	Agnieszka Wasilewska-Semail	Prezes Zarządu	.....
21 marca 2016 roku	Krzysztof Burek	Wiceprezes Zarządu	.....
21 marca 2016 roku	Jarosław Dusiło	Wiceprezes Zarządu	.....
21 marca 2016 roku	Edward Kasprzak	Wiceprezes Zarządu	.....
21 marca 2016 roku	Tomasz Tomczak	Wiceprezes Zarządu	.....
21 marca 2016 roku	Jolanta Markowicz	Główny Księgowy	.....